TSPSC
గ్రూప్–1 ప్రిలిమ్స్

4 నెలల కరెంట్ అఫైర్స్
జూలై 2022 - అక్టోబర్ 2022

క్విక్ రివిజన్ మెటీరియల్

P. KRISHNA PRADEEP
Chairman, 21st Century IAS

Krishna Pradeep's 21st Century IAS
Since : 2003
Producing Next Generation Leaders for Good Governance
A/C Campus

APPSC TSPSC
ONLINE / OFFLINE
Classes Available For
Civils , Group-1 & 2 (Em & TM)

Call:
04035052121, 9133637733

M.R.Reddy
Adv. Director

kpiasacademy www.kpias.net

Address : Krishna Pradeep's 21st Century IAS Academy, Opp: Vikas Book Store, Ashok Nagar, Hyderabad

For Quick Updates must Follow our Social Media Platforms:

Our Book Store Website: https://targetgroups123.com

Youtube channel link: https://www.youtube.com/Targetgroups123

Our Free PDF website : https://targetgroups123.blogspot.com

Facebook group :
https://www.facebook.com/groups/2640149519377321

Telegram group link:
https://t.me/Targetgroups12345
Or
https://t.me/joinchat/3DYnF_egEOdkYTA1

My Facebook page link :
https://www.facebook.com/Targetgroups123

instagram :
https://www.instagram.com/targetgroups123

follow me on Twitter :
https://twitter.com/Targetgroups123

Telegram discussions group :
https://t.me/discussiontargetgroups123

Mail us : targetgroups123@gmail.com

Welcome to Target Group's 123

@TARGETGROUPS12345

మీకు వాట్సాప్ స్టేటస్ ద్వారా అప్డేట్స్ తెలియాలంటే మా నెంబర్ **8074932776 save** చేసుకొని, మాకు **missed call** ఇవ్వండి లేదా వాట్సాప్ లో **Hi** అని మెసేజ్ పెట్టండి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
1.	**భారత ఎన్నికల సంఘం** ★ రాష్ట్రపతి భారత ఎన్నికల సంఘానికి 25 ప్రధాన అధికారిగా **రాజీవ్ కుమార్**ను నియమించారు. ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, కమిషనర్లను రాష్ట్రపతి నియమిస్తారు. ★ **భారత రాజ్యాంగంలోని 15 భాగం** ఎన్నికల గురించి చెబుతుంది. ఎన్నికల నిర్వహణ కోసం ప్రత్యేకంగా ఒక కమిషన్‌ను ఏర్పాటు చేయాలని సూచిస్తోంది. ★ **1950 జనవరి 25న** రాజ్యాంగాన్ని అనుసరించి ఎన్నికల సంఘాన్ని ఏర్పాటు చేశారు. అందుకే ఇది రాజ్యాంగబద్ధమైన సంస్థ. **రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 324 నుండి 329 వరకు** ఎన్నికల సంఘం, దాని సభ్యుల అధికారాలు, విధులు, పదవీకాలం, అర్హత మొదలైన వాటి గురించి వివరిస్తుంది. ఎన్నికల సంఘంలో ఒక ప్రధాన ఎన్నికల కమిషనర్, ఇద్దరు ఎన్నికల కమిషనర్లు ఉంటారు. ఎన్నికల సంఘం సెక్రటేరియట్ న్యూఢిల్లీలో ఉంది.
2.	**ప్రార్థన స్థలాల చట్టం** ★ ప్రార్థనా స్థలాల (ప్రత్యేక నిబంధనలు) చట్టం, 1991ను సమర్థిస్తూ దేవాలయ – మసీదు సముదాయాన్ని వీడియోగ్రాఫిక్ సర్వే చేయాలంటూ వారణాసి సివిల్ కోర్టు ఇచ్చిన ఆదేశాలను సవాల్ చేస్తూ దాఖలు చేసిన పిటిషన్‌ను సుప్రీంకోర్టు విచారించనుంది. ఏ ప్రార్థన స్థలాన్నీ మార్చకుండా ఈ చట్టం నిరోధిస్తోంది. 1947 ఆగస్టు 15కు ముందు ఏ మతపరమైన స్వభావంతో ఒక ప్రార్థన స్థలం ఉందో ఆ తరువాత కూడా అది అలాగే ఉంచడంలో ఈ చట్టం కీలక పాత్ర పోషిస్తుంది. రామమందిరం ఉద్యమం ఉధృతంగా ఉన్న సమయంలో అప్పటి ప్రధానమంత్రి **పి వి నరసింహారావు** నేతృత్వంలోని కాంగ్రెస్ ప్రభుత్వం ఈ చట్టాన్ని తీసుకొచ్చింది. చట్టంలోని సెక్షన్ 3, ఏదైనా మతానికి చెందిన ప్రార్థనా స్థలాన్ని పూర్తిగా లేదా పాక్షికంగా, మరొక మతానికిగానీ, అదే మతపరమైన తెగలోని వేరే విభాగానికిగానీ చెందిన ప్రార్థనా స్థలంగా మార్చడాన్ని నిషేధిస్తుంది. ఆగస్టు 15, 1947న ఒక ప్రార్థనా స్థలం యొక్క మతపరమైన స్వభావం ఎలా ఉంటే అది "అలాగే కొనసాగుతుంది" అని ఈ చట్టంలోని **సెక్షన్ 4(1)** ప్రకటించింది. ★ **సెక్షన్ 4(2) ప్రకారం,** ఆగస్టు 15, 1947న ఉన్న ఏదైనా ప్రార్థనా స్థల మతపరమైన స్వభావం మార్పునకు సంబంధించిన ఏదైనా దావా లేదా చట్టపరమైన విచారణ ఏదైనా కోర్టు ముందు పెండింగ్‌లో ఉంటే.. కొత్తగా వేసే దావాలను స్వీకరించకూడదు. అయితే, రామజన్మభూమి–బాబ్రీ మసీదు కేసుకు సంబంధించిన దావా, అప్పీల్, ప్రొసీడింగ్‌లకు ఈ చట్టం వర్తించదని దీనిలోని **సెక్షన్ 5** స్పష్టం చేస్తోంది.
3.	**ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా (పీసీఐ)** ★ సుప్రీంకోర్టు విశ్రాంత జడ్జి **శ్రీమతి రంజన ప్రకాశ్ దేశాయ్**ను ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా ఛైర్‌పర్సన్‌గా కేంద్ర ప్రభుత్వం నియమించింది. ప్రెస్ కౌన్సిల్ ఆఫ్ ఇండియా చట్టం ప్రకారం దీనిని 1978లో ఏర్పాటు చేశారు. భారతదేశంలోని వార్తాపత్రికలు, వార్తా సంస్థల ప్రమాణాలను నిర్వహించడం, మెరుగుపరచడంతోపాటు పత్రికా స్వేచ్ఛను రక్షించడం దీని లక్ష్యం. దీనికి ఒక ఛైర్‌పర్సన్, 28 మంది అదనపు సభ్యులు ఉంటారు. ★ సంపాదకులు, పాత్రికేయ వృత్తిపరమైన దుష్ప్రవర్తనకు సంబంధించిన ఫిర్యాదులను స్వీకరించే అధికారం దీనికి ఉంది. మార్గదర్శకాలను అమలు చేయడానికి పరిమిత అధికారాలనే ఇది కలిగి ఉంది. మార్గదర్శకాలను ఉల్లంఘించిన వార్తాపత్రికలు, వార్తా ఏజెన్సీలు, సంపాదకులు, పాత్రికేయులకు జరిమానా విధించే అధికారం దీనికి లేదు. ★ ప్రింట్ మీడియా పనితీరును మాత్రమే సమీక్షిస్తుంది. అంటే, వార్తాపత్రికలు, పత్రికలు, మ్యాగజైన్‌లు మరియు ఇతర రకాల ప్రింట్ మీడియాపై మాత్రమే ఇది ప్రమాణాలను అమలు చేయగలదు. ★ రేడియో, టెలివిజన్, ఇంటర్నెట్ మీడియా వంటి ఎలక్ట్రానిక్ మీడియా పనితీరును సమీక్షించే అధికారం దీనికి లేదు.
4.	**అంతర రాష్ట్ర కౌన్సిల్** ★ "సహకార సమాఖ్య స్ఫూర్తిని బలోపేతం చేయడానికి" ప్రతి సంవత్సరం కనీసం మూడు అంతర రాష్ట్ర కౌన్సిల్ సమావేశాలు నిర్వహించాలని కోరుతూ తమిళనాడు ముఖ్యమంత్రి ప్రధానికి లేఖ రాశారు. భారత రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 263 అంతర రాష్ట్ర కౌన్సిల్ ఏర్పాటుకు అవకాశం కల్పిస్తుంది. ఇది కేంద్రం మరియు రాష్ట్రాల మధ్య సహకారాన్ని మెరుగుపరుస్తుంది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
5.	**రాయిటర్స్ సంస్థ డిజిటల్ వార్తా నివేదిక - 2022** ★ **2022 రాయిటర్స్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ డిజిటల్ న్యూస్ రిపోర్ట్ ప్రకారం,** సర్వే చేయబడిన దాదాపు సగం దేశాలలో వార్తలపై విశ్వసనీయత తగ్గుతోంది. ప్రజలు అత్యధిక సంఖ్యలో ముఖ్యంగా చిన్న వయసువారు వార్తలకు దూరంగా ఉండటం ప్రారంభించారు. ఈ అధ్యయనం, రాయిటర్స్ జర్నలిజం సంస్థ వివిధ దేశాల్లో వార్తల వినియోగ ధోరణుల గురించి నివేదిస్తోంది. ★ **ఇది ఆరు విస్తృత సామాజిక-రాజకీయ సవాళ్లను గుర్తించింది.** 1. ప్రజలు వార్తల పట్ల తక్కువ విశ్వాసాన్ని కలిగి ఉన్నారు. 2. సర్వే చేసిన దాదాపు అన్ని దేశాలలో సాంప్రదాయ వార్తా మాధ్యమాల వినియోగం తగ్గింది. 3. "వార్తలను నమ్మకండి" అని ప్రచారం చేసే వినియోగదారుల నిష్పత్తి అన్ని దేశాలలో బాగా పెరిగింది. రాయిటర్స్ దీనిని ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా వార్తలను నిరోధించడంగా పేర్కొంది. 4. ఆన్‌లైన్ వార్తల కోసం (ఎక్కువగా ధనిక దేశాలలో) డబ్బులు చెల్లించడానికి ఇష్టపడే వ్యక్తుల నిష్పత్తిలో చిన్న పెరుగుదల ఉన్నప్పటికీ, వార్తల కంటెంట్ కోసం డిజిటల్ సబ్‌స్క్రిప్షన్‌ల పెరుగుదల స్థాయి తగ్గుతున్నట్లు కనిపిస్తోంది. 5. చాలా మంది ప్రజలు ఉదయాన్నే వార్తలు చదివే ప్రధాన మార్గంగా స్మార్ట్‌ఫోన్ మారింది. 6. వార్తల కోసం అత్యధికంగా ఉపయోగించే సోషల్ మీడియా నెట్‌వర్క్‌గా ఫేస్‌బుక్ నిలిచినప్పటికీ.. టిక్‌టాక్ వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న నెట్‌వర్క్‌గా అవతరించింది.
6.	**ఖైదీలకు క్షమాభిక్ష** ★ 75వ స్వాతంత్ర్య దినోత్సవాన్ని పురస్కరించుకుని ఖైదీలకు క్షమాభిక్ష మంజూరుపై కేంద్ర హోంమంత్రిత్వ శాఖ రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్ర పాలిత ప్రాంతాలకు మార్గదర్శకాల జారీ చేసింది. ఆజాదీ కా అమృత్ మహోత్సవ్ వేడుకల్లో భాగంగా ఈ నిర్ణయం తీసుకున్నారు. ఎంపిక చేసిన ఖైదీలను మూడు దశల్లో విడుదల చేస్తారు. ★ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 72 ప్రకారం.. క్షమాపణలు, శిక్ష నుంచి ఉపశమనం, శిక్ష మార్పు వంటి చేయడానికి, మరణశిక్ష విధించబడిన వ్యక్తి శిక్షను రద్దు చేయడానికి రాష్ట్రపతికి అధికారం ఉంటుంది.
7.	**జాతీయ ఈ-విధాన్ వ్యవస్థ** ★ భారత్‌లోని కొన్ని రాష్ట్రాల శాసనసభలను డిజిటల్‌గా మార్చి, డిజిటల్ విధానసభ వ్యవస్థను అమలు చేస్తున్నారు. అలాంటి వాటిలో **ఉత్తరప్రదేశ్** ఒకటి. ఈ-విధాన్ వ్యవస్థను అమలు పరిచిన తొలిరాష్ట్రంగా **నాగాలాండ్** నిలిచింది. ఈ ఏడాది మార్చిలో ఈ-విధాన్ వ్యవస్థను అమలు చేసింది. ★ 'ఈ-విధాన్' అనేది మొబైల్ యాప్. చట్టసభల్లో జరుగుతున్న ప్రక్రియ గురించి అవసరమైన సమాచారాన్ని ఎవరైనా, ఎప్పుడైనా, ఎక్కడైనా సులభంగా తెలుసుకొనే అవకాశం ఇది మనకు కల్పిస్తుంది.
8.	**ప్రాంతీయ మండళ్లు** ★ పశ్చిమ ప్రాంతీయ మండలి 25 సమావేశం **దయ్యూలో** జరిగింది. దీనికి కేంద్ర హోంమంత్రి అధ్యక్షత వహించారు. ప్రాంతీయ మండళ్లు అంటే.. సలహా మండళ్లు. భారతదేశంలోని రాష్ట్రాల మధ్య సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి రాష్ట్రాలన్నింటినీ ఐదు జోన్‌లుగా విభజించారు. వీటిని రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం -1956లోని పార్ట్-3 ప్రకారం ఏర్పాటు చేశారు. ప్రాంతీయ మండళ్లు చట్టబద్ధమైన సంస్థలు. రాజ్యాంగపరమైనవి కాదు. 1956 చేసిన రాష్ట్రాల పునర్వ్యవస్థీకరణ చట్టం ద్వారా వీటిని స్థాపించారు. ★ ఈ చట్టం.. దేశాన్ని ఐదు జోన్‌లుగా (ఉత్తర, మధ్య, తూర్పు, పశ్చిమ మరియు దక్షిణ) విభజించింది. ప్రతీ జోన్‌కు ఒక ప్రాంతీయ మండలిని అందించింది. ఈ ఐదు ప్రాంతీయ మండళ్ళకు కేంద్ర హోం మంత్రి ఉమ్మడి ఛైర్మన్‌గా ఉంటారు.
9.	**పీఎం గతిశక్తి** ★ కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు మౌలిక సదుపాయాల కల్పనకు ప్రారంభించిన భారతమాల, సాగరమాల, అంతర్గత జలమార్గాలు, డ్రై /ల్యాండ్ పోర్ట్‌లు, ఉడాన్ వంటి వివిధ పథకాలను ఇది కలుపుతుంది. పీఎం గతిశక్తి జాతీయ బృహత్ ప్రణాళిక కింద ఇప్పటికే దాదాపు 400 సమగ్ర జీఐఎస్ ఆధారిత మ్యాప్‌లను సిద్ధం చేసినట్లు కేంద్ర వాణిజ్య, ఆహారం, ప్రజాపంపిణీ, జౌళి శాఖ మంత్రి తెలిపారు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ వస్త్ర, ఔషధ, రక్షణ, ఎలక్ట్రానిక్, మత్స్య, వ్యవసాయోత్పత్తుల వంటి వివిధ పరిశ్రమల కారిడార్లను, ఆర్థిక మండళ్ళను అనుసంధానం చేసి భారతీయ వ్యాపారుల్లో పోటీని పెంచడం. ఇస్రో చిత్రాలు, ప్రాదేశిక ప్రణాళిక సాధనాలు సహా సాంకేతికతను విస్తృతంగా ప్రభావితం చేస్తుంది. దీనిని బైసాగ్ (భాస్కరాచార్య నేషనల్ ఇన్స్టిట్యూట్ ఫర్ స్పేస్ అప్లికేషన్స్ అండ్ జియోఇన్ఫర్మేటిక్స్) అభివృద్ధి చేసింది.
10.	**అగ్నిపథ్ పథకం** ★ అగ్నిపథ్ పథకంలో భాగంగా సాయుధ దళాలలో కొత్తగా నియమితులయ్యేవారి ప్రవేశ వయస్సు 17.5 సంవత్సరాల నుంచి 21 సంవత్సరాలుగా నిర్ణయించబడింది. ఈ కొత్త పథకం కింద, సంవత్సరానికి దాదాపు 45,000 నుండి 50,000 మంది సైనికులు నియమితులవుతారు. అంతేకాక 75 శాతం మంది నాలుగు సంవత్సరాల సేవ తరువాత బాధ్యతల నుంచి నిష్క్రమిస్తారు. ★ ఎంపికైన తర్వాత, ఔత్సాహికులు ఆరు నెలల పాటు శిక్షణ పొందుతారు మరియు తర్వాత మూడున్నర సంవత్సరాల పాటు నియమించబడతారు. ★ ఈ కాలంలో, వారు రూ. 30,000 ప్రారంభ వేతనం పొందుతారు, దానితో పాటు అదనపు ప్రయోజనాలు నాలుగు సంవత్సరాల సర్వీస్ ముగిసే నాటికి రూ. 40,000 వరకు పెరుగుతాయి. ★ బలగాలలో ప్రస్తుత సగటు వయస్సు 32 సంవత్సరాలు. ఈ సగటు వయసు ఆరేడేళ్లలో 26 సంవత్సరాలకు తగ్గనుంది. ★ ఇది ఉపాధి అవకాశాలను పెంచుతుంది మరియు నాలుగు సంవత్సరాల సేవలో పొందిన నైపుణ్యాలు మరియు అనుభవం కారణంగా అటువంటి సైనికులు వివిధ రంగాలలో ఉపాధి పొందుతారు.
11.	**జల్ జీవన్ మిషన్** ★ ఇటీవల, 50% పైగా గ్రామీణ కుటుంబాలకు కుళాయి నీటి సరఫరా అందుబాటులో ఉందని కేంద్రం ప్రకటించింది. నోడల్ ఏజెన్సీ: జలశక్తి మంత్రిత్వ శాఖ. కేంద్ర జల శక్తి మంత్రిత్వ శాఖ జల్ జీవన్ మిషన్ పథకాన్ని చేపట్టింది. భారతదేశంలోని ప్రతి ఇంటికి పైపుల ద్వారా నీటిని అందించడం దీని లక్ష్యం. ★ జాతీయ గ్రామీణ తాగునీటి సరఫరా కార్యక్రమాన్ని జల జీవన్ మిషన్‌లో విలీనం చేశారు. ఈ పథకంలో భాగంగా 2024 నాటికి దేశంలోని గ్రామీణ ప్రాంతాల్లోని ప్రతీ ఇంటికీ రోజుకు 55 లీటర్ల చొప్పున నాణ్యమైన తాగునీటిని అందించాలని ప్రభుత్వం భావిస్తోంది.
12.	**నోరోవైరస్** ★ తిరువనంతపురంలో దిగువ ప్రాథమిక పాఠశాల విద్యార్థులలో రెండు నోరోవైరస్ కేసులు కనుగొనబడ్డాయి. నోరోవైరస్ అనేది అంటువ్యాధి వైరస్. దీనిని కొన్నిసార్లు **'కడుపు ఫ్లూ' లేదా 'శీతాకాలపు వాంతులు కారకం'** అని కూడా పిలుస్తారు. ★ ఇది కలుషితమైన ఆహారం, నీరు ద్వారా వ్యాపిస్తుంది. ప్రాథమిక మార్గం నోరు–మలం. ఇది డయేరియా–ప్రేరేపిత రోటవైరస్‌ను పోలి ఉంటుంది. అన్ని వయసుల వారికి సోకుతుంది. ★ నోరోవైరస్ ప్రారంభ లక్షణాలు – వాంతులు, అతిసార. ఈ లక్షణాలు వైరస్ సోకిన ఒకటి రెండు రోజుల తర్వాత కనిపిస్తాయి. రోగులకు వికారంగా అనిపిస్తూ ఉంటుంది. కడుపు నొప్పి, జ్వరం, తలనొప్పి, ఒళ్లు నొప్పులతో బాధపడుతుంటారు. పసిపిల్లలు, వృద్ధులు, పోషకాహార లోపం ఉన్నవారికి ఇది సోకే అవకాశం ఉంటుంది.
13.	**జాతీయ వాయు క్రీడల (నేషనల్ ఎయిర్ స్పోర్ట్స్) విధానం - 2022** ★ జాతీయ వాయు క్రీడల విధానం – 2022ను పౌర విమానయాన మంత్రి ప్రారంభించారు. జాతీయ వాయు క్రీడల విధానం – 2022 అనేది భారతదేశంలో సురక్షితమైన, సరసమైన, ప్రాప్యత, ఆనందించే మరియు స్థిరమైన పర్యావరణ వ్యవస్థను వాయు క్రీడలకు అందించి 2030 నాటికి భారత్‌ను అగ్రశ్రేణి క్రీడా దేశాలలో ఒకటిగా చేసేందుకు తయారు చేసింది. భౌగోళిక విస్తీర్ణం, విభిన్న స్థలాకృతి మరియు సరసమైన వాతావరణ పరిస్థితులు వంటివి వాయు క్రీడల్లో భారత్ అగ్రస్థానంలో ఉండేందుకు కలిసొచ్చే అంశాలు. ★ **జాతీయ వాయు క్రీడల విధానం – 2022 ముఖ్య లక్ష్యాలు:** – దేశంలో వాయుక్రీడల సంస్కృతిని ప్రోత్సహించడం. – వాయు క్రీడా సదుపాయాలు, పరికరాలు, కార్యకలాపాలు, నిర్వహణ, శిక్షణ, భద్రత పరంగా అంతర్జాతీయంగా ఉన్న అధునాతన పద్ధతుల అవలంబన ప్రారంభించడం. సమర్థవంతమైన పాలనా నిర్మాణాన్ని ఏర్పాటు చేయడం.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
14.	**పృథ్వీ-2 క్షిపణి** ★ ఉపరితలం నుంచి ఉపరితలం వరకు అణు సామర్థ్యం గల స్వల్ప-శ్రేణి బాలిస్టిక్ క్షిపణి అయిన పృథ్వీ- 2ను రాత్రివేళ ప్రయోగించే పరీక్షను భారత్ విజయవంతంగా నిర్వహించింది. పృథ్వీ - 2 ఉపరితలం నుంచి ఉపరితలానికి ప్రయోగించే క్షిపణి. ఇది దాడి చేయగల పరిధి 350 కిలోమీటర్లు. దీనిలో ద్రవ ఇంధనంతో నడిచే రెండు ఇంజన్లు ఉన్నాయి. 500 నుంచి 1,000 కిలోల పేలుడు పదార్థాలను మోసుకెళ్లగలదు. ★ సమీకృత క్షిపణి అభివృద్ధి కార్యక్రమం (ఐజీఎమ్‌పీ)... క్షిపణి సాంకేతికత రంగంలో భారతదేశం స్వయం సమృద్ధి సాధించడానికి ప్రఖ్యాత శాస్త్రవేత్త డాక్టర్ ఎ.పి.జె. అబ్దుల్‌కలాం గారు రూపొందించారు.
15.	**5జీ స్పెక్ట్రం** ★ 5జీ అనేది 4జీ మొబైల్ బ్రాడ్‌బ్యాండ్‌కు తరువాతి తరం. డౌన్‌లోడ్, అప్‌లోడ్ వేగాన్ని విపరీతంగా పెంచే ఈ బ్రాడ్‌బ్యాండ్.. భవిష్యత్ కాలంలో క్రమంగా 4జీని భర్తీ చేయనుంది. ఇది అతి తక్కువ జాప్యం, భారీ సామర్థ్యం, వినియోగదారులందరికీ ఒకే రకమైన అనుభవాన్ని అందిస్తుంది. ప్రస్తుతం 4జీ బ్రాడ్‌బ్యాండ్ వేగం అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో సగటున 25Mbps ఉండగా, భారత్‌లో మాత్రం ఇది 6-7 Mbpsగా ఉంది. ★ సైబర్-ఫిజికల్ నెట్‌వర్క్‌లను రూపొందించడంలో 5జీ సహాయం చేస్తుంది. ఇది వ్యక్తులను మాత్రమే కాకుండా.. యంత్రాలు, వస్తువులు, పరికరాలను కూడా ఒకదానితో మరొకటి అనుసంధానిస్తుంది. అంతేకాకుండా నియంత్రిస్తుంది కూడా. అతి తక్కువ జాప్యంతో వేగవంతమైన మరియు విశ్వసనీయమైన కమ్యూనికేషన్‌ను అందిస్తుంది. ★ నిర్దేశిత ప్రమాణాల ప్రకారం, 5జీ గరిష్ట నెట్‌వర్క్ వేగం 2-20 Gbps ఉంటుందని అంచనా. ★ 5జీ పై ఏర్పాటు చేసిన ప్రభుత్వ ప్యానెల్ ఇచ్చిన నివేదిక ప్రకారం.. భారత్‌లో 5జీ ప్రవేశించిన తర్వాత కూడా ప్రస్తుతం ఉన్న 2జీ, 3జీ, 4జీ నెట్‌వర్క్‌ల వినియోగం ఆగడానికి కనీసం పదేళ్లు కావచ్చు.
16.	**వెబ్ 5.0** ★ వెబ్ 5.0 అని పిలువబడే కొత్త వికేంద్రీకృత వెబ్ ప్లాట్‌ఫారమ్ ఏర్పాటుపై తాము దృష్టిసారించినట్లు ట్విటర్ మాజీ సీఈవో ప్రకటించారు. "డేటా యాజమాన్యం మరియు వ్యక్తులకు గుర్తింపు" అనేది దీని లక్ష్యమని తెలిపారు. ★ 'వినియోగదారుల గుర్తింపును మరింతగా నియంత్రణలో ఉంచే అదనపు వికేంద్రీకరణ వెబ్‌ను రూపొందించడం" వెబ్ 5.0 లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. అనవసర యాప్‌లకు అనుమతి సహా, వినియోగదారుల గుర్తింపు, సమాచారాన్ని భద్రంగా నిర్వహించేదుకుగానూ ఒక్కో వినియోగదారుడికీ ఒక్కో డిజిటల్ వాలెట్ ఉంటుంది. సోషల్ మీడియా యాప్‌లను వాడేటప్పుడు వాటిలోకి డిజిటల్ వాలెట్‌ను ఉపయోగించి సైన్‌ఇన్ చేయవచ్చు.
17.	**వాడిపారేసే ప్లాస్టిక్‌లు (సింగిల్ యూజ్ ప్లాస్టిక్స్)** ★ **2022 జూన్ 30 నాటికి గుర్తించబడిన సింగిల్ యూజ్ ప్లాస్టిక్ వస్తువులను నిషేధాన్ని అమలు చేయాలని భారత ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది.** దీనికి అవసరమైన సమగ్ర కార్యాచరణను తయారు చేసింది. సింగిల్ యూజ్ ప్లాస్టిక్‌ను దశలవారీగా తొలగించాలని ప్రభుత్వం నిర్ణయించింది. ★ **సింగిల్ యూజ్ ప్లాస్టిక్ - ప్రభావాలు:** 1) పర్యావరణ కాలుష్యం 2) విసర్జిత సమస్య 3) ఆరోగ్యంపై ప్రభావం 4) సముద్ర జీవులు - వాతావరణ మార్పు 5) కార్బన్ డయాక్సైడ్ పెరుగుదల ★ అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలపై ప్రభావం: అభివృద్ధి చెందుతున్న దేశాలపై దీని ప్రభావం ఎక్కువగా ఉంటుంది. ముఖ్యంగా పేద దేశాలు తమ ప్లాస్టిక్ సమస్యను ఎదుర్కోవడమే కాకుండా.. అభివృద్ధి చెందిన దేశాల నుంచి సముద్రాల ద్వారా కొట్టుకువచ్చే ప్లాస్టిక్ చెత్త వలన ఎదురయ్యే సమస్యలను కూడా ఎదుర్కొనవలసి వస్తోంది. ★ **వాడి పారేసే ప్లాస్టిక్‌లపై నిషేధం - ప్రభావాలు:** - తక్షణ ప్రత్యామ్నాయాలు లేకపోవడం - ప్యాకేజింగ్ పరిశ్రమపై ప్రభావం - ఉద్యోగాలు మరియు ఆదాయం కోల్పోవడం ★ 2022 నాటికి భారతదేశాన్ని సింగిల్ యూజ్ ప్లాస్టిక్ విముక్త దేశంగా చేసే ప్రయత్నంలో వాటిపై నిషేధం విధించారు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
18.	**చెల్నోయ్‌డిస్ఫాంటాస్టికస్** ★ చెల్నోయ్‌డిస్ఫాంటాస్టికస్ అనేది ఒక పెద్ద తాబేలు జాతి. ఇది శతాబ్దం క్రితమే అంతరించిపోయిందని శాస్త్రవేత్తలు ఇప్పటి వరకూ నమ్ముతూ ఉన్నారు. అయితే, జీవించి ఉన్న ఈ జాతి తాబేలును ఇటీవల గుర్తించారు. సాధారణంగా దీనిని **ఫెర్నాండినా ద్వీపపు గాలపాగోస్ జెయింట్ తాబేలు** అని పిలుస్తారు. ఐయూసీఎన్ స్థితి: తీవ్రంగా అంతరించిపోతున్న జాబితాలో చేర్చబడింది.
19.	**పర్యావరణ పనితీరు సూచిక - భారత్** ★ పర్యావరణ పనితీరు సూచికలో 180 దేశాలలో తనకు అట్టడుగు స్థానాన్నివ్వడంపై భారత్ ప్రశ్నించింది. ★ యేల్ మరియు కొలంబియా విశ్వవిద్యాలయాలు ప్రపంచ వ్యాప్తంగా 180 దేశాల్లో సర్వే చేసి విడుదల చేసిన పర్యావరణ పనితీరు సూచిక (ఈపీఐ)-2022లో భారత్ అట్టడుగు స్థానంలో ఉంది. ఈ సర్వేలో భారత్ 18.9 పాయింట్ల మాత్రమే సాధించింది. ఈ సర్వేలో ఉపయోగించిన ప్రమాణాలు "నిరాధారమైన ఊహలు"గా ఉన్నాయని కేంద్ర పర్యావరణ మంత్రిత్వ శాఖ ఖండించింది. పర్యావరణ ఆరోగ్యం, వాతావరణ మార్పులు మరియు పర్యావరణ వ్యవస్థ జీవశక్తికి సంబంధించి 11 కేటగిరీల్లో 40 పనితీరు సూచికల ఆధారంగా ఈ పర్యావరణ పనితీరు సూచిక-2022ను రూపొందించారు. ★ **టాప్ 5 దేశాలు:** డెన్మార్క్, బ్రిటన్, ఫిన్లాండ్, మాల్టా, స్వీడన్ ★ 176వ స్థానంతో పాకిస్థాన్, 177వ స్థానంతో బంగ్లాదేశ్‌లు భారత్ కంటే మెరుగైన ర్యాంకును సాధించాయి.
20.	**సెలా సొరంగం (టన్నెల్)** ★ అరుణాచల్ ప్రదేశ్‌లో వ్యూహాత్మకంగా ముఖ్యమైన సెలా టన్నెల్ ప్రాజెక్ట్ తుదిదశకు చేరుకుంది. ఈ ప్రాజెక్ట్ 13,700 అడుగుల ఎత్తులో ఉన్న సెలా పాస్‌కు ప్రత్యామ్నాయ మార్గాన్నిస్తుంది. ఇది బీసీటీ రహదారిపై ఉంది. ★ బోర్డర్ రోడ్స్ ఆర్గనైజేషన్ (బీఆర్ఓ) ద్వారా అమలు చేస్తున్న ప్రాజెక్ట్ ఇది. దీనిలో రెండు సొరంగాలు, ఒక అనుసంధాన రహదారి ఉన్నాయి. మొదటి సొరంగం 980 మీటర్ల పొడవు ఉండగా, రెండో సొరంగం 1,555 మీటర్లు ఉంటుంది. రెండో సొరంగానికి అత్యవసర పరిస్థితుల్లో తప్పించుకొనేందుకు మార్గం కూడా ఉంటుంది. ఈ రెండు సొరంగాల మధ్య అనుసంధాన రహదారి 1,200 మీటర్లు ఉంటుంది.
21.	**ప్రపంచ పోటీతత్వ సూచీ - 2022** ★ వార్షిక ప్రపంచ పోటీతత్వ సూచికను ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఫర్ మేనేజ్‌మెంట్ డెవలప్‌మెంట్ ఇటీవలే (ఐఎమ్‌డీ) విడుదల చేసింది. ఐఎమ్‌డీ అనేది స్విట్జర్లాండ్‌కు చెందిన స్విస్ ఫౌండేషన్. ★ దీనిని మొదటిసారిగా 1989లో ప్రచురించారు. నాలుగు అంశాలను (334 పోటీతత్వ ప్రమాణాలు) పరిశీలించడం ద్వారా దేశాల శ్రేయస్సు, వాటి మధ్య నెలకొన్న పోటీతత్వాన్ని ఇది కొలుస్తుంది. ఆ నాలుగు అంశాలు ఏవంటే.. - ఆర్థిక పనితీరు - ప్రభుత్వ సమర్థత - వ్యాపార సామర్థ్యం - మౌలిక సదుపాయాలు ★ **యూరప్ :** గత సంవత్సరం మూడవ స్థానంలో ఉన్న డెన్మార్క్ ఈ ఏడాది అగ్రస్థానానికి చేరుకుంది. స్విట్జర్లాండ్ తొలి స్థానం నుంచి రెండవ స్థానానికి పడిపోయింది. ★ **ఆసియా:** సింగపూర్ (3), హాంకాంగ్ (5), తైవాన్ (7), చైనా (17) స్థానాల్లో నిలవగా.. ఆస్ట్రేలియా (19) స్థానంలో నిలిచింది. ఆసియా దేశాల్లో భారతదేశం అత్యంత మెరుగైంది. గతేడాది 43 స్థానం ఉన్న భారత్ ఈ ఏడాది ఆరు స్థానాలు ఎగబాకి 37 ర్యాంక్ సాధించింది. ★ **ఆర్థిక పనితీరు :** ఈ అంశంలో 2021లో 37వ స్థానంలో ఉండగా.. ఈ ఏడాది 28వ స్థానానికి మెరుగుపడింది. ★ **వ్యాపార సామర్థ్యం :** ఈ రంగంలో 2021లో 32వ ర్యాంక్‌లో ఉండగా.. ఇప్పుడు 23వ స్థానానికి చేరకుంది.
22.	**సావరిన్ గోల్డ్ బాండ్ పథకం** ★ భారత ప్రభుత్వం, రిజర్వ్ బ్యాంక్ ఆఫ్ ఇండియాతో సంప్రదించి, విడతల వారీగా సావరిన్ గోల్డ్ బాండ్లను జారీ చేయాలని నిర్ణయించింది. సావరిన్ గోల్డ్ బాండ్ పథకాన్ని 2015-16 కేంద్ర బడ్జెట్‌లో అప్పటి కేంద్ర మంత్రివర్గం ప్రవేశపెట్టింది. భౌతిక రూపంలోని బంగారం డిమాండ్‌ను తగ్గించడానికి, బంగారు కడ్డీలు బిస్కెట్లు, నాణేలలో కొంత భాగాన్ని బాండ్ల రూపంలో ప్రభుత్వ పొదుపు పథకాలలో పెట్టుబడి పెట్టేలా ప్రజలను ఆకర్షించే లక్ష్యంతో ఇది ప్రారంభించబడింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ బాండ్‌లను పెట్టుబడిదారులు నగదు చెల్లించి కొనుక్కోవాలి. ఆ బాండ్‌ల కాల పరిమితి ముగిసిన తరువాత ప్రభుత్వం బాండ్ విలువను నగదు రూపంలో చెల్లిస్తుంది. ఈ బాండ్‌లను భారత ప్రభుత్వం తరపున రిజర్వ్ బ్యాంక్ జారీ చేస్తుంది. ★ కనీస పెట్టుబడి పరిమితి 1 గ్రాము. గరిష్ట పరిమితి వ్యక్తులకు 4 కిలోలు, హిందూ అవిభాజ్య కుటుంబానికి 4 కిలోలు, ట్రస్టులు మరియు ధార్మిక సంస్థలకు ఒక ఆర్థిక సంవత్సరానికి 20 కిలోలు చొప్పున ఉంటుంది.
23.	**అర్బన్ హీట్ ఐలాండ్స్** ★ దేశంలోని అనేక ప్రాంతాలు వేడిగాలులతో అల్లాడిపోయాయి. గ్రామీణ ప్రాంతాల కంటే నగరాలు అధిక వేడిమిని చవిచూశాయి. దీనికి "అర్బన్ హీట్ ఐలాండ్" అని పిలువబడే ఒక దృగ్విషయమే కారణం. ఒకే నగరంలో ఈ వైవిధ్యాలు ఉండటానికి ప్రధాన కారణం కాంక్రీట్ నిర్మాణాలు ఎక్కువగా ఉన్న ప్రాంతాల్లో వేడిమి ఉండిపోవడమే. ★ **పచ్చదనం ఎక్కువ:** పట్టణ ప్రాంతాలతో పోలిస్తే గ్రామీణ ప్రాంతాల్లో తోటలు, వ్యవసాయ భూములు, అడవులు, చెట్ల రూపంలో పచ్చదనం ఎక్కువగా ఉంటుంది. ఇది ఆ పరిసరాలలో వేడిని నియంత్రించడంలో ప్రధాన పాత్ర పోషిస్తుంది.
24.	**కబీర్** ★ భారత రాష్ట్రపతి ఇటీవల సంత్ కబీర్ అకాడమీ, పరిశోధన కేంద్రం స్వదేశ్ దర్శన్ యోజనను ప్రారంభించారు. మఘర్ (ఉత్తర ప్రదేశ్)లో భక్తి సాధువు కబీర్‌కు రాష్ట్రపతి నివాళులర్పించారు. ఈయన వారణాసిలో జన్మించాడు. ఇతడిని 14వ శతాబ్దానికి చెందిన వైష్ణవ కవి-సన్యాసి అయిన రామానంద శిష్యుడిగానూ చాలామంది నమ్ముతారు. ★ దక్షిణ భారతదేశంలో 7వ శతాబ్దంలో ప్రారంభమైంది. 14వ, 15వ శతాబ్దాలలో ఉత్తర భారతదేశం అంతటా వ్యాపించింది. వర్ణ వ్యవస్థను నిర్మూలించడం, హిందూ-ముస్లిం ఐక్యత కోసం అనేకమంది బోధనలు చేశారు. భక్తి ఉద్యమంలోని ఒక వర్గం **'నిర్గుణి సంప్రదాయం'**. కబీర్ అందులో ప్రముఖ సభ్యుడు. కబీర్ కంపోజిషన్లను మూడు సాహిత్య రూపాలుగా వర్గీకరించవచ్చు. దోహాలు, రమణలు, పదాలు (పద్యాలు), సబ్దాస్ (పదాలు) అని పిలువబడే వివిధ నిడివిలో పాడిన కంపోజిషన్లు.కబీర్ రాసిన అనేక పద్యాలు, పాటలు గురు గ్రంథ్ సాహిబ్‌లో ముఖ్యమైన భాగంగా ఉన్నాయి. 1604లో సంకలనం చేయబడిన ఈ వచనం కబీర్ రచనల పురాతన లిఖిత సేకరణ.
25.	**బిమ్‌స్టెక్ (BIMSTEC)** ★ సైబర్ సెక్యూరిటీ సహకారంపై బిమ్స్‌టెక్ నిపుణుల బృందం రెండు రోజుల సమావేశాన్ని భారత ప్రభుత్వం నిర్వహించింది. బే ఆఫ్ బెంగాల్ ఇనిషియేటివ్ ఫర్ మల్టీ-సెక్టోరల్ టెక్నికల్ అండ్ ఎకనామిక్ కోఆపరేషన్ అనేది ఒక ఉప-ప్రాంతీయ సమూహం, ఇది బంగాళాఖాతంలోని సముద్రతీరం మరియు ప్రక్కనే ఉన్న ఏడు సభ్య దేశాల మధ్య ప్రాంతీయ మరియు ఆర్థిక సహకారాన్ని పెంపొందించడానికి ప్రయత్నిస్తుంది. ఇందులోని సభ్య దేశాలు.. **భారతదేశం, థాయ్‌లాండ్, మయన్మార్, నేపాల్, బంగ్లాదేశ్, శ్రీలంక మరియు భూటాన్.** ★ సభ్యదేశాలు ఈ అంతర ప్రభుత్వ కూటమిని లీగల్ పర్సనాలిటీగా గుర్తించారు. ★ పాకిస్తాన్‌ను బైపాస్ చేయడానికి బిమ్‌స్టెక్ ఉపయోగపడుతుంది. ★ బిమ్‌స్టెక్ ప్రాంతంలో తగిన రోడ్డు మరియు రైలు మార్గాల కొరత వలన వాణిజ్యం మరియు ప్రజల మధ్య పరస్పర చర్యలకు ఆటంకం ఏర్పడుతోంది.
26.	**నార్త్ అట్లాంటిక్ ట్రీటీ ఆర్గనైజేషన్ (NATO)** ★ ఇటీవల, నాటోలోని 30 సభ్యదేశాలు స్వీడన్ మరియు ఫిన్లాండ్ సభ్యత్వ దరఖాస్తుపై సంతకాలు చేశాయి. ఆయా దేశాల పార్లమెంటులు ఈ ఒప్పందాన్ని ఆమోదిస్తే.. ఈ రెండు దేశాలు నాటో కూటమిలో సభ్యులుగా చేరతాయి. ★ నాటో రక్షణ నిబంధన **'ఒక సభ్య దేశంపై దాడి జరిగితే మిగిలిన అన్ని సభ్య దేశాలపై దాడి జరిగినట్టే'.** ★ **రష్యాపై ప్రభావం:** ఫిబ్రవరిలో పొరుగున ఉన్న ఉక్రెయిన్‌పై దాడి చేసిన తరువాత అక్కడ సైనిక పోరాటాల నేపథ్యంలో ఈ చర్య రష్యాను వ్యూహాత్మకంగా ఒంటరిని చేస్తుంది. ★ నార్త్ అట్లాంటిక్ ట్రీటీ ఆర్గనైజేషన్ (నాటో) అనేది సోవియట్ యూనియన్‌కు వ్యతిరేకంగా యునైటెడ్ స్టేట్స్, కెనడా మరియు అనేక పశ్చిమ యూరోపియన్ దేశాలచే ఏప్రిల్, 1949 నాటి నార్త్ అట్లాంటిక్ ట్రీటీ (వాషింగ్టన్ ట్రీటీ అని కూడా పిలుస్తారు) ద్వారా స్థాపించబడిన సైనిక కూటమి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
27.	**భారతదేశం - ఈయూ వాణిజ్యం, పెట్టుబడి ఒప్పందం** ★ వాణిజ్యం, పెట్టుబడులు మరియు భౌగోళిక సూచికల (జిఐ) ప్రతిపాదిత ఒప్పందాలపై ఎనిమిదేళ్ల విరామం తర్వాత భారత్ – ఈయూ చర్చలు జరిపాయి. ఈయూ మరియు భారతదేశం మధ్య సమగ్ర స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం కోసం చర్చలు 2007లో ప్రారంభించబడ్డాయి. ఈ విస్తత-శ్రేణి స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందాన్ని, అధికారికంగా **బైలేటరల్ ట్రేడ్ అండ్ ఇన్వెస్టిమెంట్ అగ్రిమెంట్ (బీటీఐఏ)** అని కూడా అంటారు. ★ యూరోపియన్ యూనియన్‌తో భారతదేశం యొక్క ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం 2021-22లో 116 బిలియన్ డాలర్లకు పైగా ఉంది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా సమస్యలు ఉన్నప్పటికీ ద్వైపాక్షిక వాణిజ్యం 2021-22లో 43% కంటే ఎక్కువ వార్షిక వృద్ధిని సాధించింది. ప్రస్తుతం, యుఎస్ తర్వాత యూరోపియన్ యూనియన్ భారతదేశం యొక్క రెండవ-అతిపెద్ద వాణిజ్య భాగస్వామి. భారతీయ ఎగుమతులకు రెండవ అతిపెద్ద గమ్యస్థానంగా ఉంది.
28.	**జీ20** ★ ఇండోనేషియాలోని బాలిలో జీ-20 విదేశాంగ మంత్రుల సమావేశం జరిగింది. నీతి ఆయోగ్ మాజీ సీఈఓ అమితాబ్ కాంత్ జీ20 షెర్పాగా పీయూష్ గోయల్ స్థానంలో చేరారు. 17వ జీ20 దేశాధినేతలు మరియు ప్రభుత్వ సమ్మిట్ నవంబర్‌లో బాలిలో జరుగుతుంది. ఇండోనేషియా తర్వాత, భారతదేశం డిసెంబర్ 2022 నుండి జీ20 అధ్యక్ష పదవిని చేపట్టనుంది. ★ 1990ల చివరలో తూర్పు ఆసియా మరియు ఆగ్నేయాసియాను తాకిన ఆర్థిక సంక్షోభం నేపథ్యంలో 1999లో జీ20 ఏర్పడింది. మధ్య-ఆదాయ దేశాలను భాగస్వామ్యం చేయడం ద్వారా ప్రపంచ ఆర్థిక స్థిరత్వాన్ని పొందడం దీని లక్ష్యం. ★ **దీనిలో సభ్యులు:** ఆస్ట్రేలియా, బ్రెజిల్, చైనా, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, భారతదేశం, జపాన్, రిపబ్లిక్ ఆఫ్ కొరియా, రష్యా, సౌదీ అరేబియా, దక్షిణాఫ్రికా, టర్కీ, యూకే, యూఎస్ మరియు ఈయూ. స్పెయిన్ శాశ్వత అతిథిగా ఆహ్వానించబడింది. ★ ఈ మూడు దేశాలనూ ట్రయోకా అంటారు. ప్రస్తుత ట్రయోకా దేశాలు.. ఇటలీ, ఇండోనేషియా మరియు భారత్.
29.	**జీ7 సదస్సు** ★ జర్మనీ ఛాన్సలర్ ఒలాఫ్ స్కోల్జ్ భారత్‌పాటు, అర్జెంటీనా, ఇండోనేషియా, సెనెగల్ మరియు దక్షిణాఫ్రికా దేశాలను 48వ జీ7 సమ్మిట్‌కు ఆహ్వానించారు. 2022లో జీ7 అధ్యక్ష పదవిని జర్మనీ అధిరోహించింది. ★ ఐక్యరాజ్యసమితి, ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ, ప్రపంచ వాణిజ్య సంస్థ, అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి మరియు ప్రపంచ బ్యాంకుతో సహా అనేక అంతర్జాతీయ సంస్థలు సమ్మిట్‌లో పాల్గొన్నాయి. ★ రష్యా-ఉక్రెయిన్ సంక్షోభం ఇంధన ధరలు రికార్డు స్థాయిలో పెరగడంతో ధనిక మరియు పేద దేశాల జనాభా మధ్య సమాన ఇంధన పంపిణీ అవసరాన్ని భారత ప్రధాని ప్రస్తావించారు.
30.	**ఆహార భద్రత మరియు పోషకాహార స్థితి నివేదిక (ఎస్ఓఎఫ్ఐ)** ★ **"ది స్టేట్ ఆఫ్ ఫుడ్ సెక్యూరిటీ అండ్ న్యూట్రిషన్ ఇన్ ది వరల్డ్ (ఎస్ఓఎఫ్ఐ)" 2022** నివేదికను యునైటెడ్ నేషన్స్ యొక్క ఫుడ్ అండ్ అగ్రికల్చర్ ఆర్గనైజేషన్, ఇంటర్నేషనల్ ఫండ్ ఫర్ అగ్రికల్చరల్ డెవలప్‌మెంట్, యునైటెడ్ నేషన్స్ చిల్డ్రన్స్ ఫండ్, యూఎన్ ప్రపంచ ఆహార కార్యక్రమం, మరియు ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థలు సంయుక్తంగా విడుదల చేశాయి. ★ 2030 నాటికి ఆకలి నిర్మూలన ఆహార భద్రతను సాధించడం మరియు పోషకాహార లోపాలను నిర్మూలించడం వంటి ప్రపంచ దేశాల లక్ష్యం నేరవేరే అవకాశం లేదంటూ ఈ నివేదిక పేర్కొంది. ఆకలితో బాధపడుతున్న జనాభా శాతం 2019లో 8%, 2020లో 9.3% నుంచి 2021లో 9.8%కి చేరింది. ★ భారత్‌లో ఊబకాయం పెద్దల్లో 2012లో 3.1 శాతం నుండి 2016లో 3.9 శాతానికి పెరిగింది. మహిళల్లో రక్తహీనత 2012లో 53.2 శాతం నుండి 2019లో 53 శాతానికి స్వల్పంగా తగ్గింది. ★ మొత్తంగా దేశంలో ఊబకాయంతో బాధపడేవారు 34 మిలియన్లు, రక్తహీనతతో బాధపడే మహిళలు 187 మిలియన్లుగా నమోదైంది. సరైన ఆహారం తీసుకోని ప్రజలు దేశంలో 2020నాటికి 973 మిలియన్ల మంది అంటే దేశ జనాభాలో 70 శాతంగా ఈ నివేదిక పేర్కొంది. ★ భారతదేశంలో పోషకాహార లోపం ఉన్న వారి సంఖ్య గత 15 సంవత్సరాలలో 2004-06లో 247.8 మిలియన్ల నుండి 2019-2021లో 224.3 మిలియన్లకు తగ్గింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు

31. **ఆన్‌లైన్ గేమింగ్**

★ ఆన్‌లైన్ గేమింగ్‌కు సంబంధించిన సమస్యలను పరిశీలించడానికి మరియు ఈ రంగాన్ని నియంత్రించే ఆర్డినెన్స్ కోసం సిఫార్సులు చేయడానికి ప్రభుత్వం ఇటీవల నలుగురు సభ్యుల కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. ఈ ఆటల్లో నిజంగా నైపుణ్యాలు ఉన్నాయా? లేక ట్రిక్స్ మాత్రమే ఉన్నాయా అని ఈ కమిటీ పరిశీలిస్తుంది.

★ **ప్రాముఖ్యత:**

1) **ఆదాయ ఉత్పత్తి:** భారతీయ గేమింగ్ పరిశ్రమ 1.5 బిలియన్ డాలర్ల ఆదాయాన్ని ఆర్జిస్తోంది మరియు 2025 నాటికి 5 బిలియన్ డాలర్లుకు చేరి మూడు రెట్లు పెరుగుతుందని అంచనా వేయబడింది. 846 మిలియన్ల ఇంటర్నెట్ వినియోగదారులలో దాదాపు 433 మిలియన్లు భారతదేశంలో ఆటలు ఆడుతున్నారు. ఇది జనాభాలో 35 శాతం.

2) **మార్కెట్ పరిమాణం:** 2020లో 79 బిలియన్ డాలర్లుగా ఉన్న మార్కెట్ పరిమాణం 2025లో 182 బిలియన్ డాలర్లకు చేరుతుందని అంచనా.

3) **ఉపాధి:** ఈ రంగం ప్రత్యక్షంగా లేదా పరోక్షంగా 3,000–4,000 మందికి ఉపాధి కల్పిస్తుంది మరియు మే 2019లో 2,500 మిలియన్ రూపాయల ప్రకటనల ఆదాయాన్ని ఆర్జించింది.

4) **డిజిటల్ వ్యాప్తి:** భారత్‌లో గేమింగ్ పరిశ్రమ వృద్ధి నేరుగా డిజిటల్ వ్యాప్తితో ముడిపడి ఉంది.

5) **ఎఫ్‌డిఐ :** 2019లో ఈ రంగంలో 200 మిలియన్ డాలర్లు ఎఫ్‌డిఐగా నమోదయ్యాయి.

6) **కంటెంట్ సృష్టికర్తలు:** వ్యక్తిగత కంటెంట్ సృష్టికర్తల సంఖ్య పెరగడం పరిశ్రమ వృద్ధికి దోహదపడింది. యూట్యూబ్ గేమింగ్ భారతదేశంలో 100 మిలియన్లకు పైగా వినియోగదారులను చేరుకుంది.

7) **మెరుగైన విద్య:** ఎడ్యుకేషనల్ ఆన్‌లైన్ గేమ్‌లు పిల్లలు ఎక్కువ ఏకాగ్రత మరియు ప్రేరణను అందించి కొత్త విషయాలు మరియు విభిన్న విషయాలు నేర్చుకోవడంలో సహాయపడతాయి.

★ ప్రస్తుతం, భారతదేశంలో ఇన్ఫోసిస్ లిమిటెడ్, హైపర్‌లింక్ ఇన్ఫోసిస్టమ్, ఎఫ్‌జీఫాక్టర్ మరియు జెన్‌సర్స్ టెక్నాలజీస్ వంటి 400 పైనే గేమింగ్ కంపెనీలు ఉన్నాయి. ప్రపంచంలో అత్యధికంగా పైరేటెడ్ గేమ్స్ ఉన్నది భారత్‌లోనే.

★ **ఆన్‌లైన్ గేమింగ్ – ప్రభుత్వ కార్యక్రమాలు:**

1) భారతదేశం 2020లో ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ చట్టం సెక్షన్ 69ఏ ప్రకారం పబ్‌జీ ఆటను నిషేధించింది.

2) సెప్టెంబరు 2020లో గాల్వాన్ వ్యాలీలో చైనా మరియు భారతదేశం మధ్య సైనిక ప్రతిష్టంభన కారణంగా, భారత ప్రభుత్వం పబ్‌జీ మొబైల్, పబ్‌జీ మొబైల్ లైట్ సహా 100కి పైగా ఇతర చైనీస్ అప్లికేషన్‌లను నిషేధించింది.

3) ఐఐటీ బాంబేలో ఏవీజీసీ సెంటర్ ఫర్ ఎక్సలెన్స్ అండ్ కోలాబరేషన్ స్థాపించబడింది.

4) గేమింగ్‌లో 100% విదేశీ ప్రత్యక్ష పెట్టుబడిని అనుమతించింది.

32. **జువెనైల్ జస్టిస్ (బాలల సంరక్షణ మరియు రక్షణ) సవరణ చట్టం, 2021**

★ జువెనైల్ జస్టిస్ యాక్ట్, 2015లోని వివిధ నిబంధనలను సవరించడానికి జువెనైల్ జస్టిస్ (పిల్లల సంరక్షణ మరియు రక్షణ) సవరణ చట్టం ఆమోదించబడింది.

★ **పిల్లలకు సంబంధించి గతంలో చేసిన చట్టాలు:**

1. అప్రెంటీస్ చట్టం, 1850
2. రిఫార్మేటరీ స్కూల్స్ యాక్ట్, 1876
3. బాలల చట్టం 1960
4. జువెనైల్ జస్టిస్ యాక్ట్, 1986
5. జువెనైల్ జస్టిస్ (బాలల సంరక్షణ మరియు రక్షణ) చట్టం, 2000

★ తీవ్రమైన నేరాలలో గరిష్టంగా 7 సంవత్సరాల కంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష విధించబడే నేరాలు కూడా ఉంటాయి. అయితే, భారత శిక్షాస్మృతి సహా ఏ చట్ట ప్రకారమైనా 3 నుంచి 7 సంవత్సరాల మధ్య శిక్ష పడే అవకాశమున్న నేరాలను కూడా తీవ్రమైన నేరాలుగా పరిగణించాలని ప్రతిపాదిత సవరణలు చెబుతున్నాయి.

★ కేసులను త్వరగా పరిష్కరించేందుకు మరియు జవాబుదారీతనాన్ని పెంపొందించడానికి, జువెనైల్ జస్టిస్ చట్టంలోని సెక్షన్ 61 కింద దత్తత ఉత్తర్వులను జారీ చేయడానికి ADMతో సహా DMకి బిల్లు అధికారం ఇస్తుంది. ఉదాహరణకు: ఏప్రిల్ 2015 మరియు మార్చి 2020 మధ్య, దాదాపు 19,000 మంది పిల్లలను దత్తత తీసుకున్నారు, సగటున నెలకు 320 దత్తతలు. జూలై 2018 నాటికి, వివిధ కోర్టులలో 629 దత్తత కేసులు పెండింగ్‌లో ఉన్నాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
33.	**అంతర్జాతీయ లింగ భేద సూచీ** ★ అంతర్జాతీయ లింగ భేద సూచీ (గ్లోబల్ జెండర్ గ్యాప్ ఇండెక్స్) – 2022ను వరల్డ్ ఎకనామిక్ ఫోరమ్ ఇటీవల విడుదల చేసింది. 146 దేశాలు ఉన్న ఈ సూచీలో భారత్ 135 స్థానంతో సరిపెట్టుకుంది. 2021కు సంబంధించి విడుదల చేసిన సూచీలో 156 దేశాలు ఉండగా.. భారత్ 140 స్థానంలో ఉంది. ★ **ఈ సూచీ నాలుగు కోణాలలో లింగ సమానత్వ ప్రస్తుత స్థితి మరియు పరిణామాన్ని ప్రామాణికరిస్తుంది.** ఎ) ఆర్థిక భాగస్వామ్యం మరియు అవకాశం, బి) విద్యా సాధన, సి) ఆరోగ్యం మరియు మనుగడ, డి) రాజకీయ సాధికారత. ★ వరల్డ్ ఎకనామిక్ ఫోరమ్ చెప్పిన దాని ప్రకారం, ఈ సూచిక 2006లో ప్రారంభమైంది. అంతర్జాతీయంగా లింగ భేధానికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించే సూచికగా ఇది పని చేస్తోంది. ★ భారత్‌లో దాదాపు 66.2 కోట్ల మంది మహిళలు ఉన్నారు. ఫలితంగా **2021లో** 0.625 ఉన్న భారత్ స్కోరు **2022 నాటికి** 0.629కి పెరిగింది. ఈ సూచీ వెలువరించడం మొదలు పెట్టినప్పటి నుంచీ.. లింగ భేదంలో భారత్ స్కోరు 0.593 – 0.683 మధ్య డోలయమానంలో ఉండేది. అయితే, ఈ 2022లో భారత్ 0.629 స్కోర్ చేసింది. ఇది గత 16 ఏళ్లలో ఈ సూచికలో భారత్ సాధించిన ఏడో అత్యధిక స్కోరు.
34.	**లేబర్ కోడ్‌లు** ★ దేశంలో కార్మిక చట్టాలను క్రమబద్ధీకరించడంలో భాగంగా 29 కార్మిక చట్టాలను నాలుగు విస్తృత లేబర్ కోడ్‌లుగా మార్చింది. కార్మికులు ఉమ్మడి జాబితాలోకి వస్తారు కాబట్టి, వీరికి సంబంధించిన చట్టాలను అమలు చేసేందుకుగానూ కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు తమ నిబంధనలను ఈ నాలుగు కోడ్‌ల కిందే జారీచేయవలసి ఉంటుంది. ★ **నాలుగు లేబర్ కోడ్‌లు:** 1. వేతనాలపై కోడ్, 2019 2. పారిశ్రామిక సంబంధాల కోడ్, 2020 3. సామాజిక భద్రతపై కోడ్, 2020 4. పని ప్రదేశాల్లో భద్రత, ఆరోగ్యం కోడ్, 2020. ★ కోవిడ్–19 మహమ్మారి తర్వాత మారిన ఆర్థిక దృష్టాంతంలో, ప్రభుత్వం కార్మికుల హక్కులను, ఆర్థిక పునరుద్ధరణను సమతుల్యం చేయాలి. ఒకదానిపై మరొకటి అనుకూలంగా ఉండటం దీర్ఘకాలంలో దేశ అవకాశాలను ప్రభావితం చేస్తుంది.
35.	**నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజన్సీ (ఎన్ఐఏ)** ★ డైరెక్టర్ జనరల్ ఆఫ్ నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజన్సీకి డైరెక్టర్ జనరల్‌గా దినకర్ గుప్తాను నియమించారు. ఆయన 1987 బ్యాచ్ ఐపీఎస్ అధికారి. గతంలో చీఫ్ ఆఫ్ పంజాబ్ పోలీస్‌గా పనిచేశారు. నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజన్సీ చట్టం, 2008 ప్రకారం నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజన్సీని ఏర్పాటు చేశారు. దీని ప్రధాన కేంద్రం న్యూఢిల్లీలో ఉంది. దీని శాఖలు– హైదరాబాద్, గువాహతి, కొచ్చి, లక్నో, ముంబాయి, కోల్‌కత్త, రాయ్‌పూర్, జమ్ములో ఉన్నాయి ★ **లక్ష్యం:** ఉగ్రవాదానికి వ్యతిరేకంగా పోరుడుతుంది. ఉగ్రవాద వ్యతిరేక చట్ట అమలు సంస్థగా పనిచేస్తుంది. అంతర్జాతీయ ప్రమాణాల స్థాయిలో విచారణ అంశాల్లో నేషనల్ ఇన్వెస్టిగేషన్ ఏజన్సీ పనిచేస్తుంది ★ ఉగ్రవాద వ్యతిరేక అంశాల్లో ఎన్ఐఏ ప్రమాణాలను ఏర్పాటు చేస్తుంది. జాతీయ భద్రతకు సంబంధించిన ఇతర సంబంధిత విచారణలో శిక్షణ పొందిన మానవ వనరులను అభివృద్ధి చేస్తుంది.
36.	**సైబర్ భద్రత** ★ విద్య బోధనలో ఉన్న వాళ్ల కోసం సైబర్ శిక్ష అనే కార్యక్రమాన్ని మైక్రోసాఫ్ట్ ఇండియా, ఐసీటీలు ప్రారంభించాయి. ఐసీటీ అనేది లాభాపేక్ష లేని సంస్థ. సైబర్ శిక్ష అనేది బోధకులతో పాటు తమిళనాడు, కర్నాటక, తెలంగాణ, అస్సాం, ఉత్తరాఖండ్, ఢిల్లీ ఎన్‌సీఆర్, రాజస్థాన్ రాష్ట్రాల గ్రామీణ ఇంజినీరింగ్ కళాశాలలోని విద్యార్థులకు శిక్షణ ఇస్తుంది. ★ రాన్సమ్‌వేర్ 2021 నివేదిక ప్రకారం 68% సంస్థలు భారత్‌లో రాన్సమ్‌వేర్‌తో ఇబ్బందులు పడుతున్నాయి. ★ భారత్ స్వాతంత్ర్యం సాధించి 75 సంవత్సరాలు పూర్తి అయిన నేపథ్యంలో నిర్వహిస్తున్న 'ఆజాది కా అమృత్ మహోత్సవ్'లో భాగం ఇది. ప్రధాన మంత్రి జన్ ధన్ యోజనాలో భాగంగా 45 కోట్ల కొత్త అకౌంట్లను తెరిచారు. 32 కోట్ల రూపే డెబిట్ కార్డులను గడిచిన ఎనిమిది సంవత్సరాల్లో ఇచ్చారు. యూపీఐ ద్వారా నగదు బదిలీలు 2022 ఆర్థిక సంవత్సరంలో ఒక ట్రిలియన్ డాలర్లను దాటాయి. డిజిటల్ లావాదేవీలలో ప్రస్తుతం ప్రపంచంలో భారత్ తొలి స్థానంలో ఉంది. ★ ప్రస్తుతం భారత్‌లో 1.15 బిలియన్‌ల ఫోన్లు ఉన్నాయి. 700 మిలియన్‌లకు పైగా ఇంటర్నెట్ వినియోగదారులు ఉన్నారు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
37.	**కృత్రిమ మేధ** ★ **ఏఐ అడాప్షన్ ఇండెక్స్ (కృత్రిమ మేధా అందిపుచ్చుకొనే సూచిక)ను** ఇటీవలే నాస్కామ్ ప్రవేశపెట్టింది. భారత దేశంలో కృత్రిమ మేధా ధోరణులను గణించేందుకు ఉద్దేశించింది ఇది. కీలక రంగాలు అయిన బ్యాంకింగ్, ఆర్థిక సేవలు, భీమా, వినియోగదారుల ప్యాకేజ్డ్ వస్తువులు, రిటేయిల్, ఆరోగ్య సంరక్షణ, పరిశ్రమలు, ఆటోమోటీవ్ వంటి వాటిల్లో కృత్రిమ మేధాను పూర్తి వివరంగా గణించడం ఇదే ప్రథమం. ★ 2025 నాటికి దేశ జీడీపీలో దీని కృత్రిమ మేధా వాటా 450 నుంచి 500 బిలియన్ డాలర్ల మేర ఉండొచ్చు. ★ **తెలంగాణలో అనువర్తన కృత్రిమ మేధ పరిశోధన కేంద్రం :** హైదరాబాద్‌లో అనువర్తన ఏఐ పరిశోధన కేంద్రం స్థాపనకు తెలంగాణ ప్రభుత్వం, ఇంటెల్ ఇండియా, ఇంటర్నేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ ఇన్ఫర్‌మేషన్ టెక్నాలజీ (హైదరాబాద్), పబ్లిక్ హెల్త్ ఫౌండేషన్ ఆఫ్ ఇండియాలతో భాగస్వామ్యాన్ని ఏర్పాటు చేసింది. భారత దేశంలో వైద్య సంరక్షణ, స్మార్ట్ మోబిలిటీలో ఉన్న సవాళ్ల పరిష్కారంపై ఈ కేంద్రం దృష్టిని సారిస్తుంది.
38.	**5జీ** ★ 5జీ అనేది 4జీ మొబైల్ బ్రాడ్‌బ్యాండ్‌కు తరువాతి తరం. డౌన్‌లోడ్, అప్‌లోడ్ వేగాన్ని విపరీతంగా పెంచే ఈ బ్రాడ్‌బ్యాండ్.. భవిష్యత్ కాలంలో క్రమంగా 4జీని భర్తీ చేయనుంది. ★ ఇది అతి తక్కువ జాప్యం, భారీ సామర్థ్యం, వినియోగదారులందరికీ ఒకే రకమైన అనుభవాన్ని అందిస్తుంది. ★ ప్రస్తుతం 4జీ బ్రాడ్‌బ్యాండ్ వేగం అభివృద్ధి చెందిన దేశాలలో సగటున 25Mbps ఉండగా, భారత్‌లో మాత్రం ఇది 6–7 Mbpsగా ఉంది. స్పెక్ట్రం వేలం కోసం కనీస ధరలపై టెలికాం రెగ్యులేటరీ అథారిటీ ఆఫ్ ఇండియా (TRAI) ఇచ్చిన సిఫార్సులను ప్రభుత్వం ఆమోదించింది. ★ నిర్దేశిత ప్రమాణాల ప్రకారం, 5జీ గరిష్ట నెట్‌వర్క్ వేగం 2-20 Gbps ఉంటుందని అంచనా.
39.	**ఇథనాల్ బ్లెండింగ్** ★ జీవ ఇంధనాల విధానం 2018కి సవరణలు చేయడానికి కేంద్ర క్యాబినెట్ ఆమోదం తెలిపింది. 2030 నాటికి 20% ఈథానాల్‌ను పెట్రోల్‌కు కలపాలన్న లక్ష్యాన్ని ముందుకు తెచ్చింది. 2025-26 నాటికే పెట్రోల్‌కు 20% ఈథనాల్‌ను కలపనున్నారు. భారత్‌లో తయారీ కార్యక్రమంలో భాగంగా జీవ ఇంధనాల ఉత్పత్తిని ప్రోత్సహించేందుకు ఉద్దేశించిన సవరణ కూడా క్యాబినెట్ నిర్ణయంలో భాగం. ★ తక్కువ సమయంలో ఒక సేంద్రీయ పదార్థం నుంచి (జీవించి ఉన్న లేదా ఒకప్పుడు జీవించి ఉన్న) తయారు చేసే హైడ్రోకార్బన్‌నే జీవ ఇంధనంగా పిలుస్తారు. అవి : ఘనలు (కర్ర, ఎరువు) కావొచ్చు లేదా ద్రవం (జీవ ఇథనాల్, జీవ డీజిల్) కావొచ్చు, లేదా గ్యాస్‌లు (బయోగ్యాస్) కావొచ్చు.
40.	**కుండపోత వర్షాలు (క్లౌడ్‌బర్స్ట్)** ★ కొన్ని నిమిషాల వ్యవధిలోనే మేఘం మొత్తం ఒకే చోట కుండపోత వర్షంగా కురవడం. కేవలం కొన్ని చదరపు కిలోమీటర్ల విస్తీర్ణంలో ఒక గంటలోపే 100 మిల్లీమీటర్ల కంటే ఎక్కువ వర్షం పడితే, దానిని క్లౌడ్‌బర్స్ట్ అని పిలవవచ్చు.. ఆకస్మిక వరదలకు సెంట్రల్ కాశ్మీర్‌లోని గందర్‌బాల్ ప్రాంతంలోని బల్తాల్ బేస్ క్యాంపు సమీపంలో కొండచరియలు విరిగిపడ్డాయి. ★ **భారతదేశంలో క్లౌడ్ బర్స్ట్ ఘటనలు:** – **2010 లడఖ్ వరదలు:** జమ్మూ మరియు కాశ్మీర్‌లోని లడఖ్‌లో భారీ మేఘాలు మరియు భారీ వర్షపాతం, ఆకస్మిక వరదలు మరియు శిధిలాల ప్రవాహాన్ని ప్రేరేపించాయి. – **2013 ఉత్తరాఖండ్ వరదలు:** ఉత్తరాఖండ్‌లో చాలా రోజుల పాటు క్లౌడ్‌బర్స్ట్ జరిగి ఆకస్మిక వరదలు వచ్చాయి. – **హిమాచల్ ప్రదేశ్ (2015)** క్లౌడ్‌బర్స్ట్. ★ **డాప్లర్ రాడార్ :** డాప్లర్ రాడార్లను ఉపయోగించడం ద్వారా చాలా చిన్న ప్రాంతం కోసం అంచనాలు చేయవచ్చు. వాటి ద్వారా దాదాపు ఆరు గంటల ముందుగానే, కొన్నిసార్లు 12-14 గంటల ముందు కూడా మేఘాలు ఏర్పడే అవకాశం ఉందని అంచనా వేయవచ్చు. సాంప్రదాయిక రాడార్ వర్షపాతం అంచనా గురించి మాత్రమే సమాచారాన్ని అందిస్తుంది. డాప్లర్ రాడార్ అయితే.. వర్షపాతం, గాలులు, మేఘాలు, ఉరుములతో కూడిన తుఫానులను కూడా అంచనా వేయగలదు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
41.	**గ్లోబల్ ఫిండెక్స్ డేటాబేస్ 2021** ★ కోవిడ్ –19 సమయంలో ప్రజలు అధికారిక, అనధికారిక ఆర్థిక సేవలు, డిజిటల్ చెల్లింపులను ఎలా ఉపయోగిస్తున్నారో బాగా అర్థం చేసుకోవడానికిగానూ 123 ఆర్థిక వ్యవస్థల్లోని 1,25,000 మందిని గ్లోబల్ ఫిండెక్స్ సర్వే చేసింది. ప్రపంచవ్యాప్తంగా ఖాతా యాజమాన్యం 50% పెరిగి ప్రపంచ వయోజన జనాభాలో 76%కి చేరుకుంది. ఖాతా యాజమాన్యంలో ఇటీవలి పెరుగుదల అభివృద్ధి చెందుతున్న ఆర్థిక వ్యవస్థల్లో విస్తృతంగా ఉంది. భారత్, చైనా దేశాల్లో కొత్త ఖాతాల సంఖ్య అధికంగా ఉంది.
42.	**రూపాయి విలువ పతనం** ★ ఇటీవల, అమెరికా డాలర్‌తో పోలిస్తే భారతీయ రూపాయి అత్యంత కనిష్ట స్థాయికి చేరుకుంది. ఒక డాలర్ ఖరీదు 79 రూపాయలకు చేరుకుంది. భారత రూపాయి 2022 ప్రారంభం నుండి అమెరికా డాలర్‌తో పోలిస్తే 6% కంటే ఎక్కువ నష్టపోయి, ఈ సంవత్సరం స్థిరమైన క్షీణతను చవిచూస్తోంది. భారతదేశ ఫారెక్స్ నిల్వలు కూడా 600 బిలియన్ల అమెరికా డాలర్ల దిగువకు పడిపోయాయి. ★ ఈ ఏడాది మార్చి నుంచి, అమెరికా ఫెడరల్ రిజర్వ్, దాని బెంచ్ మార్క్ వడ్డీ రేటును పెంచింది. ఫలితంగా అధిక రాబడిని కోరుకునే పెట్టుబడిదారులు భారతదేశం వంటి అభివృద్ధి చెందుతున్న మార్కెట్ల నుంచి తమ పెట్టుబడులను ఉపసంహరించుకొని తిరిగి అమెరికా తరలించేలా ప్రయత్నించడం ఆ దేశాల కరెన్సీలపై ఒత్తిడి తెచ్చింది. ఫలితంగా రూపాయి విలువ డాలర్‌తో పోల్చినప్పుడు గణనీయంగా తగ్గింది. ★ రాబోయే నెలల్లో రూపాయి మరింత బలహీనపడుతుందని, 80 రూపాయల మార్కును కూడా దాటి వెళుతుందని చాలా మంది విశ్లేషకులు భావిస్తున్నారు. నిజానికి, అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి (ఐఎమ్ఎఫ్) 2029 నాటికి రూపాయి 94 రూపాయలు దాటిపోతుందని అంచనా వేసింది.
43.	**గిగ్ ఎకానమీ** ★ 'ఇండియాస్ బూమింగ్ గిగ్ అండ్ ప్లాట్‌ఫాం ఎకానమీ – పని భవిష్యత్తుపై దృక్పథాలు మరియు సిఫార్సులు' పేరిట గిగ్ ఎకానమీలో మహిళలు మరియు వికలాంగుల శ్రామిక శక్తి భాగస్వామ్యంపై నీతి ఆయోగ్ నివేదిక విడుదల చేసింది. ★ గిగ్ ఎకానమీ అనేది స్వేచ్ఛా మార్కెట్ వ్యవస్థ. దీనిలో ఉద్యోగులు నిర్ణీత కాలపరిమితి వరకూ పనిచేసేందుకు సంస్థలతో తాత్కాలిక ఒప్పందాలు చేసుకుంటారు. గిగ్ కార్మికులు అంటే.. సాంప్రదాయ యజమాని-ఉద్యోగి ఏర్పాటుకు వెలుపల జీవనోపాధిలో నిమగ్నమై ఉన్నతాత్కాలిక కార్మికులు. డెలివరీ బాయ్స్, యాప్ ఆధారిత ట్యాక్సీ డ్రైవర్లు, క్లీనర్లు మరియు టెక్నీషియన్లు వంటి సర్వీస్ ప్రొవైడర్లు మరియు ఫ్రీలాన్స్ వర్కర్లు అందరూ గిగ్ ఎకానమీలో భాగమే. ★ 2020-21లో 7.5 మిలియన్లకుపైగా కార్మికులు గిగ్ ఎకానమీలో నిమగ్నమై ఉన్నారని నీతి ఆయోగ్ అంచనా వేసింది. ఇది వచ్చే ఎనిమిదేళ్లలో 23.5 మిలియన్ల కార్మికులకు పెరగవచ్చు. ఇది భారతదేశంలోని మొత్తం జీవనోపాధిలో 4.1 శాతంగా ఉంది.
44.	**డెబిట్, క్రెడిట్ కార్డుల టోకనైజేషన్** ★ డెబిట్, క్రెడిట్ కార్డు వినియోగదారులకు ఎలాంటి ఇబ్బందులు కలగకుండా ఉండేందుకు టోకనైజేషన్ గడువును 30 సెప్టెంబర్ 2022 వరకు మూడు నెలల పాటు పొడిగించింది. ★ గడువు ముగిసిన తర్వాత, కార్డ్ జారీ చేసేవారు మరియు కార్డ్ నెట్‌వర్క్‌లు కాకుండా కార్డ్ లావాదేవీ లేదా చెల్లింపు గొలుసులో ఏ సంస్థ అయినా కార్డ్ ఆన్ ఫైల్ (కార్డు సమాచారం)ను నిల్వ చేయకూడదు. అటువంటి సమాచారం ఏదైనా ఇంతకు ముందే నిల్వ చేస్తే దానిని కూడా తీసివేయాల్సి ఉంటుంది. ★ అసలు క్రెడిట్, డెబిట్ కార్డ్ వివరాలను "టోకెన్" అని పిలిచే ప్రత్యామ్నాయ కోడ్‌తో భర్తీ చేయడం. ఇది కార్డ్, టోకెన్ అభ్యర్థన మరియు పరికరం కలయిక కోసం ప్రత్యేకంగా ఉంటుంది. కస్టమర్లు ఆన్‌లైన్‌లో ఏదైనా ఆర్డర్ చేసిన ప్రతిసారీ, టోకనైజేషన్ సౌకర్యం లేకుంటే, వారి పేరు, 16- అంకెల కార్డ్ నంబర్, గడువు తేదీ మరియు సీవీవీని నమోదు చేయాలి. ప్రస్తుతం, 19.5 కోట్ల టోకెన్లు సృష్టించబడ్డాయి. ★ కార్డు లావాదేవీలను ప్రామాణీకరించడానికి అధికార పరిధిని తప్పనిసరి చేయనందున అనధికార లావాదేవీలు జరిగిన సందర్భాలు అనేకం ఉన్నాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
45.	**ఓఎన్‌డీసీ (OPEN NETWORK FOR DIGITAL COMMERCE)** ★ దేశంలో వేగంగా అభివృద్ధి చెందుతున్న డిజిటల్ ఇ-కామర్స్‌ను ప్రజాస్వామ్యీకరించే లక్ష్యంతో భారత ప్రభుత్వం ఐదు నగరాల్లో డిజిటల్ వాణిజ్యం కోసం ఓపెన్ నెట్‌వర్క్‌కు సంబంధించిన పైలట్ ప్రాజెక్టును ప్రారంభించింది. ★ ఓఎన్‌డీసీ అనేది లాభాపేక్ష లేని కంపెనీ. అన్ని ఇ-కామర్స్ ప్లాట్‌ఫారమ్‌ల ఉత్పత్తులు మరియు సేవలనుఇది ఒకే చోట ప్రదర్శిస్తుంది. ఉదాహరణకు ఇ-కామర్స్ సంస్థలైన అమెజాన్, ఫ్లిప్‌కార్ట్ గనుక ఓఎన్‌డీసీతో అనుసంధానమైతే, ఒక వినియోగదారుడు ఏదైనా వస్తువును ఒక ఇ - కామర్స్ సంస్థ వెబ్‌సైట్‌లో వెతికితే.. దానికి సంబంధించిన వివరాలను రెండో సంస్థ కూడా అతడికి అందజేస్తుంది. ★ **ప్రయోజనం:** ఇది కేటలాగ్ చేయడం, ఇన్వెంటరీ మేనేజ్‌మెంట్, ఆర్డర్ మేనేజ్‌మెంట్ మరియు ఆర్డర్ నెరవేర్పు వంటి కార్యకలాపాలను ప్రామాణికం చేస్తుంది. అందువల్ల చిన్న వ్యాపారాలు నెట్‌వర్క్‌లో కనుగొనడం, వ్యాపారాన్ని నిర్వహించడం సులభతరం చేస్తుంది.
46.	**100వ అంతర్జాతీయ సహకార సంస్థల దినోత్సవం** ★ 100వ అంతర్జాతీయ సహకార సంస్థల దినోత్సవం సందర్భంగా ఏర్పాటు చేసిన వేడుకలకు కేంద్ర హోం, సహకార శాఖ మంత్రి శ్రీ అమిత్ షా ముఖ్య అతిథిగా హాజరయ్యారు. ★ ఈ వేడుకలను **సహకార మంత్రిత్వ శాఖ మరియు నేషనల్ కోఆపరేటివ్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా (ఎన్‌సీయూఐ)** నిర్వహించాయి. ఎన్‌సీయూఐ అనేది భారత్‌లో సహకార విద్య మరియు శిక్షణపై దృష్టి సారించిన అత్యున్నత సంస్థ. ★ ఈ కార్యక్రమం యొక్క ప్రధాన ఇతివృత్తం **"సహకార సంస్థల ద్వారా స్వావలంబన భారత్‌ను, మెరుగైన ప్రపంచాన్ని నిర్మించడం".** ★ భారతదేశంలో సహకార ఉద్యమం ప్రపంచంలోనే అతిపెద్దది. ప్రస్తుతం భారతదేశంలో 8.5 లక్షలకు పైగా గ్రామాలను కలిగి ఉన్న సహకార సంఘాలు గ్రామీణ మరియు పట్టణ ప్రాంతాలలో సమ్మిళిత వృద్ధికి సామాజిక ఆర్థిక అభివృద్ధిని పెంపొందించడానికి అవసరమైన సంస్థలు.
47.	**ప్రాథమిక వ్యవసాయ పరపతి సంఘం** ★ ఆర్థిక వ్యవహారాల కేబినెట్ కమిటీ దాదాపు 63 వేల ప్రాథమిక వ్యవసాయ పరపతి సంఘం (ప్రైమరీ అగ్రికల్చరల్ క్రెడిట్ సొసైటీ)లను డిజిటలైజ్ చేయడానికి ఆమోదించింది. దీని వలన 13 కోట్ల మంది చిన్న మరియు సన్నకారు రైతులకు ప్రయోజనం చేకూరుతుంది. పాత అకౌంటింగ్ రికార్డులు డిజిటలైజ్ చేయబడతాయి. ఇవి క్లౌడ్-ఆధారిత సాఫ్ట్‌వేర్‌కి లింక్ చేయబడతాయి. ★ ప్రతి కేంద్రంలో దాదాపు 10 ఉద్యోగాలను సృష్టించేందుకు ఈ డిజిటలైజేషన్ సహాయపడుతుంది. దేశంలో తొలి ప్రాథమిక వ్యవసాయ పరపతి సంఘాన్ని 1904 ఏర్పాటు చేశారు. ★ ప్రాథమిక వ్యవసాయ పరపతి సంఘం మూడు అంచెల సహకార పరపతి నిర్మాణానికి పునాదిగా పనిచేస్తుంది. ఇది గ్రామీణ నివాసితులతో నేరుగా పనిచేసే గ్రామ-స్థాయి సంస్థ.
48.	**జీఎస్టీ మండలి** ★ కేంద్ర ఆర్థిక మంత్రి అధ్యక్షతన జరిగిన వస్తు మరియు సేవల పన్ను (జీఎస్టీ) మండలి యొక్క 47వ సమావేశం జరిగింది. ★ వస్తువులు మరియు సేవల పన్ను అనేది మొత్తం దేశం కోసం ఒక సమగ్రమైన పరోక్ష పన్ను. ★ **పన్ను స్లాబ్‌లు:** వస్తువులు మరియు సేవలు రెండింటికీ నాలుగు స్లాబ్‌లు ఉన్నాయి - 5%, 12%, 18%, 28%. ★ జీఎస్టీ కౌన్సిల్ అనేది కేంద్రం, రాష్ట్రాల ఉమ్మడి వేదిక. సవరించిన రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 279 (ఎ) (1) ప్రకారం దీనిని రాష్ట్రపతి ఏర్పాటు చేశారు. ★ కేంద్ర ప్రభుత్వం తరఫున కేంద్ర ఆర్థిక మంత్రి, కేంద్ర ఆర్థికశాఖ సహాయ మంత్రి దీనిలో సభ్యులు. రాష్ట్రాలు తమ రాష్ట్ర ఆర్థిక లేదా పన్నుల ఇన్‌ఛార్జ్ మంత్రిని లేదా ఏ ఇతర మంత్రినైనా సభ్యుడిగా పంపవచ్చు. ★ జీఎస్టీకి సంబంధించిన ముఖ్యమైన విషయాలపై జీఎస్టీ మండలి రాష్ట్రాలకు సిఫారసులు చేస్తుంది.
49.	**సూక్ష్మ, చిన్న, మధ్యతరహా పరిశ్రమలు (ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈ)** ★ భారత ప్రధాని 'ఉద్యమి భారత్' కార్యక్రమంలో పాల్గొన్నారు. భారత్ సాధికారత పట్ల ప్రభుత్వ నిబద్ధత యొక్క నిరంతర నిబద్ధతకు ప్రతిబింబం. ముద్ర యోజన, ఎమర్జెన్సీ క్రెడిట్ లైన్ గ్యారెంటీ స్కీమ్, సాంప్రదాయ పరిశ్రమల పునరుత్పత్తి కోసం ఫండ్ పథకం వంటి అనేక కార్యక్రమాలను ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈ రంగాన్ని ప్రోత్సహించడానికి ప్రభుత్వం ప్రారంభించింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ రాష్ట్రాలలో ఉన్న ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈల సామర్థ్యాన్ని పెంచే లక్ష్యంతో సుమారు రూ. 6000 కోట్లతో 'రైజింగ్ అండ్ యాక్సిలరేటింగ్ ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈ పెర్ఫార్మెన్స్' (ఆర్ఏఎమ్‌పీ) పథకాన్ని కేంద్రం ప్రారంభించింది. ఇది ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈలను స్వయం-పోటీగా మార్చేందుకు నూతన ఆవిష్కరణలను, ఆలోచనలను ప్రోత్సహించడం, నాణ్యతా ప్రమాణాలను అభివృద్ధి చేయడం, ప్రక్రియలను మెరుగుపరచడం,మార్కెట్ యాక్సెస్‌ను మెరుగుపరచడం వంటివి ఈ పథకంలో ఉన్నాయి. ★ ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈ యొక్క ప్రయత్నాలు ఆత్మనిర్భర్ భారత్‌కు కీలకంగా ఉంటాయి. భారతదేశం యొక్క ఎగుమతులను పెంచడానికి మరియు భారతదేశ ఉత్పత్తులు కొత్త మార్కెట్లను చేరుకోవడానికి ఎమ్ఎస్ఎమ్ఈ రంగం బలంగా ఉండాలి. ★ సబ్‌కాసాత్, సబ్‌కా వికాస్, సబ్‌కా విశ్వాస్ మరియు సబ్‌కాప్రయాస్‌ల భావన వ్యవస్థాపకత పరిధిని విస్తరించడానికి ఇది ఎంతో కీలకం.
50.	**క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ (గుర్తింపు) చట్టం - 2022** ★ 'నేరసంబంధమైన విషయాలను గుర్తించడం మరియు దర్యాప్తు చేయడంలో భాగంగా.. దోషుల కొలతలు, వివరాలు తీసుకొనేందుకు' దర్యాప్తు సంస్థలకు చట్టపరమైన అనుమతి ఇచ్చే క్రిమినల్ ప్రొసీజర్ (ఐడెంటిఫికేషన్) చట్టం - 2022 అమల్లోకి వచ్చింది. ఈ ఏడాది ప్రారంభంలోనే ఈ చట్టాన్ని రూపొందించినప్పటికీ, హోం వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ దీనిని ఆగస్టు 4, 2022 నుండి అమలులోకి తీసుకురావాలని నోటిఫై చేసింది. ఇప్పటి వరకూ అమల్లో ఉన్న 'ఖైదీల గుర్తింపు చట్టం - 1920' స్థానంలో ఈ చట్టాన్ని తీసుకొచ్చారు. ★ **ఫొటోలు, కొలతలను ప్రధానంగా మూడు ప్రయోజనాల కోసం తీసుకుంటారు.** 1. అరెస్టయిన వ్యక్తికి బదులుగా.. అసలైన నేరస్థుడిని గుర్తింపును విడుదల చేయడానికి. 2. ఒకే రకమైన నేరాన్ని మళ్లీ మళ్లీ చేసే వారిని గుర్తించడానికి. 3. గతంలో ఏం నేరం చేశారో గుర్తించడానికి
51.	**విద్యుత్ (సవరణ) బిల్లు - 2022** ★ ప్రభుత్వం లోక్‌సభలో విద్యుత్ (సవరణ) బిల్లు 2022ను ప్రవేశపెట్టింది. ఆ తర్వాత వెంటనే పార్లమెంటరీ స్టాండింగ్ కమిటీకి పంపింది. ఈ బిల్లు, విద్యుత్ చట్టంలోని సెక్షన్ 14, 42లను సవరించాలని ప్రతిపాదించింది. తద్వారా వినియోగదారులు తమకు విద్యుత్ సరఫరా చేసే సరఫరాదారులను ఎన్నుకునే అవకాశాన్ని వారికి అందించి, విద్యుత్ రిటైల్ పంపిణీలో పోటీకి తెరలేపనుంది. ★ **సవరణ చేసిన సెక్షన్ 14:** "వివక్షత లేని ఓపెన్ యాక్సెస్ నిబంధనలను అనుసరించి.. లైసెన్సు కలిగిన అందరూ పంపిణీ నెట్‌వర్క్‌లను వినియోగించుకోవచ్చు" ★ **సవరణ చేసిన సెక్షన్ 42:** "పంపిణీ లెసెన్సును కలిగిన అందరికీ.. పంపిణీ నెట్‌వర్క్‌ను అందుబాటులో ఉంచాలి". ★ **చట్టంలోని సెక్షన్ 62 సవరించి**, కనిష్ట, గరిష్ట ధరల టారిఫ్‌లపై పరిమితిని విధించింది. దీని వలన విద్యుత్ పంపిణీ సంస్థలు విధించే అధిక ధరల ప్రభావం వినియోగదారులపై తగ్గుతుంది. ★ 2030 నాటికి భారతదేశం తన స్థాపిత విద్యుత్ సామర్థ్యంలో 50% పునరుత్పాదక వనరుల నుంచి రావలన్న లక్ష్యాన్ని సాధించడానికి.. ఈ బిల్లులో ప్రతిపాదించిన పునరుత్పాదక కొనుగోళ్లుఎంతగానో సాయపడనున్నాయి. దీని వలన భారత్‌లో విద్యుత్ డిమాండును పెంచుతుంది.
52.	**జాతీయ పౌర పట్టిక (ఎన్ఆర్సీ)** ★ తమ రాష్ట్రంలో జాతీయ పౌర పట్టిక (నేషనల్ రిజిస్టర్ ఆఫ్ సిటిజన్స్)ను అమలు చేయాలని, రాష్ట్ర జనాభా కమిషన్‌ను ఏర్పాటు చేయాలని మణిపూర్ అసెంబ్లీ ఇటీవలే తీర్మానించింది. ★ మణిపూర్‌లో ఉన్న పెద్ద జాతులు మూడింటిలో.. ఒకటి గిరిజనేతర మణిపూర్ ప్రజలు (నాన్ -ట్రైబల్ మెయిటీ పీపుల్). ఈ జాతికి చెందిన ప్రజలు ఎక్కువగా.. ఇంఫాల్‌లోయలో ఉంటారు. మిగిలిన రెండు జాతులు.. ఈ మూడు జాతుల మధ్య ఘర్షణలు ఉన్నప్పటికీ.. ఎన్ఆర్సీ విషయం వీరిని ఒక త్రాటి మీదకు తీసుకొచ్చింది. ★ 1951 నాటి ఎన్ఆర్సీని అప్‌డేట్ చేయడానికి కసరత్తు ప్రారంభించిన ఏకైక రాష్ట్రం **అస్సాం.** దీనికి 1971 మర్చి 24 తేదీని కటాఫ్ తేదీగా నిర్ణయించారు. అప్‌డేట్ చేసిన అస్సాం ఎన్ఆర్సీ ముసాయిదాను 2019లో ప్రచురించారు. దీనిని ఆ రాష్ట్రంలోని కొన్ని గ్రూపులు అంగీకరించలేదు. ఎందుకంటే.. ఎన్ఆర్సీకి 3.3 కోట్ల దరఖాస్తులు రాగా.. 19.06 లక్షల దరఖాస్తులను తిరస్కరించడమే.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
53.	**ఎంపీల సస్పెన్షన్** ★ లోక్‌సభ మరియు రాజ్యసభ కార్యకలాపాలకు అంతరాయం కలిగిస్తున్న పార్లమెంటు సభ్యులను సస్పెండ్ చేశారు. ★ **పార్లమెంటులో ఎంపీల ప్రవర్తన – కారణాలు** – ముఖ్యమైన విషయాలను లేవనెత్తడానికి ఎంపీలకు తగిన సమయం కేటాయించకపోవడం. – ప్రభుత్వం సానుకూలంగా స్పందించకపోగా.. అధికార పక్ష ప్రతీకార వైఖరి. – రాజకీయ లేదా ప్రచార ప్రయోజనాల కోసం పార్టీలు ఉద్దేశ్యపూర్వకంగా అంతరాయం కలిగించడం. – పార్లమెంటరీ కార్యకలాపాలకు అంతరాయం కలిగించే ఎంపీలపై సత్వర చర్యలు తీసుకోకపోవడం. ★ **ఎంపీలను ఎవరు సస్పెండ్ చేస్తారు? :** సభ సజావుగా జరిగేలా చూడాల్సిన బాధ్యత సభాధ్యక్షులైన స్పీకర్, చైర్మన్‌లకు ఉంటుంది. సభకు ఆటంకం కలిగించే సభ్యులను లోక్‌సభలో అయితే.. స్పీకర్, రాజ్యసభలో అయితే.. చైర్మన్ సస్పెండ్ చేయవచ్చు. ★ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 122 పార్లమెంటరీ కార్యకలాపాల్లో కోర్టులు జోక్యం చేసుకోరాదని నిర్దేశిస్తోంది. మహారాష్ట్ర శాసన సభ 2021 వర్షాకాల సమావేశాల్లో 12 మంది బీజేపీ ఎమ్మెల్యేలను ఒక ఏడాది పాటు సస్పెండ్ చేస్తూ.. తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. సుప్రీంకోర్టు ఈ కేసును విచారిస్తూ.. సభ్యులను ఒక సెషన్ కాలం కంటే ఎక్కువ రోజులు సస్పెండ్ చేయకూడదని తీర్పునిచ్చింది.
54.	**ఎన్నికల ఉచితాలు** ★ ఎన్నికల ప్రచార సమయంలో రాజకీయ పార్టీలు చేసే అహేతుక ఉచిత వాగ్దానాలను అరికట్టడానికి ఏదైనా అవకాశం ఉందా అని ఫైనాన్స్ కమిషన్ వద్ద వాకబు చేయాల్సిందిగా సుప్రీంకోర్టు కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని ఆదేశించింది. ★ దేనినైనా ఉచితంగా ఇస్తే.. వాటిని ఉచితాలుగా పేర్కొనవచ్చు. ఉచిత విద్యుత్తు, నీరు, కంప్యూటర్లు, సైకిళ్లు, ఇతర సాంకేతిక పరికరాలను అందించడానికి ఈ మధ్య రాజకీయ పార్టీలు పోటీపడుతున్నాయి. ★ **సుప్రీంకోర్టు తీర్పు:** సుప్రీంకోర్టు తీర్పు నేపథ్యంలో మేనిఫెస్టోలోని అంశాలను నియంత్రించేందుకు మార్గదర్శకాలు రూపొందించాలని ఎన్నికల సంఘాన్ని సుప్రీంకోర్టు ఆదేశించింది. ★ **ఎన్నికల ప్రవర్తనా నియమావళిలో చేర్చడం:** ఎన్నికల ప్రక్రియ సమగ్రతను కాపాడటానికి ఉచితాలకు వ్యతిరేక మార్గదర్శకాలను 2016లో ఎన్నికల నియమావళిలోని 48 కింద చేర్చారు. ★ **నియంత్రణలేమి:** ఎన్నికలకు ముందు లేదా తరువాత ఉచితాలను అందించడం రాజకీయ పార్టీల విధాన నిర్ణయమని దానిని ఎన్నికల కమిషన్ నియంత్రించలేదని ఎన్నికల సంఘం 2022లో సుప్రీంకోర్టుకు తెలిపింది.
55.	**మనీలాండరింగ్ నిరోధక చట్టం - 2002** ★ సుప్రీంకోర్టు మనీలాండరింగ్ నిరోధక చట్టం – 2002 యొక్క రాజ్యాంగబద్ధతను సమర్థించింది. మనీలాండరింగ్ నేరాలకు సంబంధించి అరెస్టు, విచారణ, ఆస్తుల అటాచ్‌మెంట్, నగదు జప్తు తదితర అధికారాలు ఎన్‌ఫోర్స్‌మెంట్ డైరెక్టరేట్‌కు ఉన్నాయి. నేరం రుజువయ్యేంత వరకూ నిందితులు మానవహక్కులను కలిగి ఉన్న పార్లమెంటు లేదా శాసనసభ చట్టాల ద్వారా అట్టి మానవహక్కులను తిరస్కరించవచ్చని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది. ★ ఈ చట్టంలోని **సెక్షన్ 3 ప్రకారం..** మనీలాండరింగ్ అనేది ఒక నేరానికి సంబంధించి లేదా దానికి సంబంధించిన నేర కార్యకలాపాల ఫలితంగా ఉత్పన్నమైన లేదా నేర ఆదాయంతో ముడివడిన ప్రక్రియ లేదా నేర కార్యకలాపాలకు సంబంధించిన స్వతంత్ర నేరం అని నిర్వచించారు. ★ **ఈ చట్టంలో పార్ట్ – ఎ మరియు పార్ట్ – సి కింద పేర్కొన్న నేరాలకు ఈ చట్టాన్ని వర్తింపజేయవచ్చు.** ★ **పార్ట్ – ఎ లో** ఐపీసీ, అవినీతి నిరోధక చట్టం, నార్కోటిక్ డ్రగ్స్& సైకోట్రోపిక్ సబ్‌స్టాన్సస్ యాక్ట్, యాంటిక్విటీస్ అండ్ ఆర్టరీస్ యాక్ట్, ట్రేడ్‌మార్క్ యాక్ట్, వన్యప్రాణి సంరక్షణ చట్టం, కాపీరైట్ యాక్ట్ మరియు ఐటీ యాక్ట్‌లో పేర్కొన్న నేరాలు ఉన్నాయి. **పార్ట్–బి లో** పార్ట్–ఎ లో పేర్కొన్న నేరాలు ఉన్నాయి. అయితే వాటి విలువ రూ. 1 కోటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువగా ఉండాలి. **పార్ట్–సి లో** సరిహద్దు నేరాలు ఉన్నాయి. ★ మనీలాండరింగ్‌కు పాల్పడిన వ్యక్తికి 3–7 ఏళ్ల వరకూ కఠిన కారాగార శిక్ష విధించబడుతుంది. ప్రత్యేక పరిస్థితుల్లో గరిష్ఠ శిక్ష 10 ఏళ్ల వరకూ పొడిగించవచ్చు. ఈ చట్టానికి 2012, 2019లో సవరణలు చేశారు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
56.	**భారతదేశపు ఫ్లాగ్ కోడ్** ★ జాతీయ జెండాను బహిరంగ ప్రదేశంలో ఉంచినట్లయితే మరియు దానిని ఒక ప్రజాప్రతినిధి ఎగురవేస్తే దానిని రాత్రిపూట ఎగురవేయవచ్చని భారత ప్రభుత్వం ఇటీవలే ప్రకటించింది. ఇంతకుముందు వరకూ.. త్రివర్ణ పతాకాన్ని సూర్యోదయం మరియు సూర్యాస్తమయం మధ్య మాత్రమే ఎగురవేయవలసి ఉండేది. ★ భారత ప్రభుత్వం 'హర్ ఘర్‌తిరంగా' ప్రచారాన్ని ప్రారంభించడంతో, హోం వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ **ఫ్లాగ్ కోడ్ ఆఫ్ ఇండియా 2002**ని సవరించి, ఈ మార్పులు తీసుకొచ్చింది. ఇంతకు ముందు కూడా ఈ చట్టాన్ని సవరించి, యంత్రంతో తయారు చేయబడిన మరియు పాలిస్టర్ జెండాలను ఉపయోగించేందుకు వీలు కల్పించారు. ★ **హర్ ఘర్‌తిరంగా ప్రచారం అంటే ఏమిటి? :** దేశానికి స్వాతంత్ర్యం వచ్చి 75 ఏళ్లు పూర్తయిన సందర్భంగా.. మూడు రంగుల జాతీయ జెండాను తీసుకొచ్చి ఇంటి మీద ఎగురవేసేలా ప్రజలను ప్రోత్సహించేందుకు ప్రారంభించిన ప్రచార కార్యక్రమం. ★ **ఫ్లాగ్ కోడ్ ఆఫ్ ఇండియా అంటే ఏమిటి? :** జాతీయ జెండాకు గౌరవం ఉన్నంతకాలం, అది గౌరవాన్ని పొందినంత కాలం త్రివర్ణ పతాకాన్ని ప్రదర్శించవచ్చని ఈ చట్టం చెబుతోంది. ★ **జాతీయ జెండా – నియమాలు:** – చిహ్నాలు మరియు పేర్లు (అక్రమ వినియోగం నివారణ) చట్టం, 1950. – జాతీయ గౌరవానికి అవమానాల నిరోధక చట్టం, 1971. – ఆర్టికల్ 51ఎ (ఎ) ప్రకారం, రాజ్యాంగానికి కట్టుబడి ఉండటం మరియు దాని ఆదర్శాలు మరియు సంస్థలు, జాతీయ జెండా మరియు జాతీయ గీతాన్ని గౌరవించడం భారతదేశంలోని ప్రతి పౌరుడి విధి.
57.	**భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి & ఇతర న్యాయమూర్తుల నియమామకం** ★ భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి (సీజేఐ) కార్యాలయం తదుపరి సీజేఐ నియామక ప్రక్రియను ప్రారంభించాలని కేంద్ర న్యాయ మంత్రిత్వ శాఖను కోరింది. ★ భారత ప్రధాన న్యాయమూర్తి మరియు ఇతర న్యాయమూర్తులు మెమొరాండం ఆఫ్ ప్రొసీజర్ అనే ప్రక్రియ ద్వారా నియమించబడతారు. ★ రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 124 (2) ప్రకారం.. భారత రాష్ట్రపతి సుప్రీం న్యాయమూర్తులను నియమిస్తారు. ★ సుప్రీంకోర్టులోని అత్యంత సీనియర్ న్యాయమూర్తిని సాధారణంగా సీజేఐగా నియమిస్తారు. న్యాయశాఖ రిటైర్ అయ్యే సీజేఐని తదుపరి సీజేఐ ఎవరన్న దానిపై సలహా కోరుతుంది. సీజేఐ తన సిఫారసును న్యాయశాఖకు పంపుతారు. ఆ సిఫారసును న్యాయశాఖ ప్రధానమంత్రికి పంపుతుంది. తరువాత ప్రధాని ఆ వ్యక్తిని సీజేఐగా నియమించాలని రాష్ట్రపతిని కోరతారు. ★ సీజేఐ కొలీజియంలోని ఇతర న్యాయమూర్తుల అభిప్రాయాలను కూడా రాతపూర్వకంగా తీసుకోవలసి ఉంటుంది. సీజేఐ మరియు నలుగురు సీనియర్ న్యాయమూర్తులను కొలీజియంగా పేర్కొంటారు.
58.	**భారత్‌లో బెయిల్ సంబంధిత చట్టం** ★ సుప్రీంకోర్టు బెయిల్‌కు సంబంధించిన చట్టాలను సంస్కరించాల్సిన అవసరం ఉందని నొక్కి చెప్పింది. ★ భారత్‌లో బెయిల్ వ్యవస్థ అసమర్థతను **సతేందర్ కుమార్ యాంటిల్ వర్సెస్ సిబిఐ కేసు** సందర్భంగా సుప్రీంకోర్టు అంగీకరించింది. **'అమాయకత్వం'** అనే సూత్రం విస్మరించడం వల్లనే విచారణలో ఉన్న ఖైదీలతో జైళ్లు కిక్కిరిసిపోతున్నాయనీ, భారత న్యాయ వ్యవస్థలో 'జైలు కాకుండా బెయిలు' అన్న సూత్రమే ప్రమాణంగా ఉండాలని సతేందర్ కుమార్ కేసులో తీర్పు సందర్భంగా అత్యున్నత న్యాయస్థానం చెప్పింది. ★ జోగిందర్ కుమార్ కేసు 1994 – **"ఒక వ్యక్తిని అరెస్టు చేయడం, పోలీసు లాకప్‌లో నిర్బంధించడం ఒక వ్యక్తి ప్రతిష్ట, ఆత్మగౌరవానికి ఎనలేని హాని కలిగిస్తుంది".** ★ అర్నేష్ కుమార్ కేసు – "అరెస్టు అవమానాన్ని తెస్తుంది. స్వేచ్ఛను తగ్గిస్తుంది. వ్యక్తుల జీవితాలపై ఎప్పటికీ మాయని మచ్చగా మిగిలిపోతుంది". ★ సెక్షన్ 41: వారెంటు లేకుండా ఒక వ్యక్తిని ఎలాంటి పరిస్థితుల్లో అరెస్టు చేయవచ్చనే విషయాన్ని ఈ సెక్షన్ వివరిస్తుంది. అలాగే, అరెస్టు చేయడానికి గల కారణాలను వ్రాతపూర్వకంగా నమోదు చేయాలని కూడా ఈ సెక్షన్ స్పష్టం చేస్తోంది. ★ సెక్షన్ 41 (ఎ): ఎవరినైనా అరెస్టు చేయాలంటే.. అందుకు గల కారణాలను తెలుపుతూ ఆ వ్యక్తికి ముందస్తు నోటీసును దర్యాప్తు సంస్థలు పంపాలని ఈ సెక్షన్ చెబుతోంది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
59.	**జమిలి ఎన్నికలు** ★ లోక్‌సభ, అసెంబ్లీ ఎన్నికలను ఏకకాలంలో నిర్వహించే అంశాన్ని బాగా పరిశీలించి, ఆచరణీయ ప్రణాళిక రూపొందించాల్సిందిగా 'లా కమిషన్'కు సూచించినట్లు న్యాయశాఖ మంత్రి లోక్‌సభకు చెప్పారు. ★ జమిలి ఎన్నికలు అంటే లోక్‌సభ, రాష్ట్రాల అసెంబ్లీల ఎన్నికలను సమకాలీకరించే విధంగా ఎన్నికలు నిర్వహించడం. ★ 1951-52లో తొలి సాధారణ ఎన్నికలు జరిగినప్పుడు లోక్‌సభ, అన్ని రాష్ట్రాల శాసనసభలకు ఒకేసారి జరిగాయి. 1957, 1962, 1967 సంవత్సరాల్లో జరిగిన ఎన్నికలు కూడా ఆ పద్ధతిలోనే నిర్వహించారు. అయితే, 1968, 1969లో కొన్ని శాసనసభలను ముందస్తుగా రద్దు చేయడం వల్ల, అన్ని రాష్ట్రాల అసెంబ్లీలకు, లోక్‌సభకు ఒకేసారి ఎన్నికలు నిర్వహించడంలో అంతరాయం ఏర్పడింది. ★ ఎన్నికల ఫలితాలను వెలువరించడంలో ఆలస్యం సహా ఈవీఎంల కొరత, బలగాల తరలింపు, మోహరింపులో ఇబ్బందులు వంటి అనేక సమస్యలు జమిలి ఎన్నికలుకు ఆటంకంగా ఉన్నాయి. అంతేకాకుండా, జనాభాపరంగానూ, వైశాల్యంపరంగానూ భారీగా ఉండే భారత్ వంటి దేశంలో ఒకేసారి ఎన్నికలు నిర్వహించడం అనుకున్నంత సులభం కాదు. ★ ప్రపంచ వ్యాప్తంగా కూడా.. స్వీడన్, ఇండోనేషియా, దక్షిణాఫ్రికా, స్పెయిన్, పోలాండ్, అల్బేనియా, స్లోవేనియా, బెల్జియం, హంగేరీ వంటి దేశాలు జమిలి ఎన్నికలను నిర్వహిస్తున్నాయి.
60.	**అంటార్కిటికాపై భారతీయ బిల్లు - 2022** ★ భారతీయ కోర్టుల పరిధిని అంటార్కిటికా కూడా వర్తింపజేసేందుకు తీసుకొచ్చిన అంటార్కిటికాపై భారతీయ బిల్లు - 2022ను లోక్‌సభ ఇటీవలే ఆమోదించింది. అంటార్కిటికాకు సంబంధించి భారత్ చేసిన తొలి చట్టం ఇదే. ★ సైనికీకరణ నిర్మూలన, అక్రమ మైనింగ్ సహా చట్టవిరుద్ధ కార్యకలాపాల నుంచి అంటార్కిటికాకు విముక్తి కల్పించడం ఈ బిల్లు ప్రధాన లక్ష్యం. అక్కడ ఎలాంటి పేలుళ్లు, అణుపరీక్షలు నిర్వహించకుండా పర్యవేక్షించాలని కూడా ఇది లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ★ భారత్ తొలిసారిగా అంటార్కిటికా పర్యటన చేపట్టినప్పుడు 1981లో భారతీయ అంటార్కిటిక్ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించారు. దీనిని ఎర్త్ సైన్సెస్ మంత్రిత్వశాఖ ఆధ్వర్యంలో చేపట్టారు. ★ ఇప్పటి వరకూ అంటార్కిటికాలో భారత్ మూడు పరిశోధన స్థావరాలను (దక్షిణ గంగోత్రి - 1984, మైత్రి - 1989, భారతి - 2012) ఏర్పాటు చేసింది. వాటిలో ప్రస్తుతం దక్షిణ గంగోత్రి పనిచేయనందున భారత్‌కు ప్రస్తుతం రెండు పరిశోధన కేంద్రాలు మాత్రమే ఉన్నాయి.
61.	**ఇండియా ఇన్నోవేషన్ ఇండెక్స్ :** ★ ఇండియా ఇన్నోవేషన్ ఇండెక్స్ (భారత నవీన ఆవిష్కరణ సూచీ)ని ఇటీవలే నీతి ఆయోగ్ విడుదల చేసింది. నీతి ఆయోగ్ విడుదల చేసిన ఈ సూచీలో కర్ణాటక, మణిపూర్, చండీగఢ్‌లు రాష్ట్రాలు వాటి సంబంధిత విభాగాల్లో అగ్రస్థానంలో నిలిచాయి. ★ పెద్ద రాష్ట్రాల విభాగంలో కర్ణాటక మళ్లీ అగ్రస్థానంలో ఉండగా, 'ఈశాన్య రాష్ట్రాలు, పర్వత ప్రాంత రాష్ట్రాల' విభాగంలో మణిపూర్ ముందంజలో ఉండగా.. 'కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, నగర రాష్ట్రాల' విభాగంలో చండీగఢ్ తొలి స్థానంలో ఉంది. నీతి ఆయోగ్ మరియు ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఫర్ కాంపిటీటివ్‌నెస్ ద్వారా తయారు చేయబడింది. ★ **ఇండియా ఇన్నోవేషన్ ఇండెక్స్ - 2021 ర్యాంకులు:** **పెద్ద రాష్ట్రాల కేటగిరీ:** 1. కర్ణాటక 2. తెలంగాణ 3. హరియాణ 4. మహారాష్ట్ర **ఈశాన్య, పర్వత ప్రాంత రాష్ట్రాల కేటగిరీ:** 1. మణిపూర్ 2. ఉత్తరాఖండ్ 3. మేఘాలయ **కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలు, నగర రాష్ట్రాల కేటగిరీ :** 1. చండీఘడ్ 2. ఢిల్లీ 3. అండమాన్, నికోబార్
62.	**గర్భస్రావ (అబార్షన్) చట్టాలు** ★ ఓ మహిళ తాను అబార్షన్ చేయించుకోవడానికి చేసిన అభ్యర్థనను ఢిల్లీ హైకోర్టు తిరస్కరించడంతో ఆమె సుప్రీంకోర్టును ఆశ్రయించింది. మెడికల్ టెర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ రూల్స్ -2003లోని రూల్ నం. 3 ను కూడా సుప్రీంకోర్టులో ఆమె సవాలు చేసింది. ఈ రూల్.. 20-24 వారాల గర్భాన్ని అబార్షన్ చేయించుకొనే అవకాశం కొన్ని వర్గాల స్త్రీలకు మాత్రమే ఇస్తుంది. ఆ మహిళ వేసిన ఈ కేసు పునరుత్పత్తి హక్కుల ఫ్రేమ్‌వర్క్, భారతదేశంలో స్త్రీ స్వయంప్రతిపత్తి వంటి విషయాలపై కీలకమైన ప్రశ్నలను లేవనెత్తింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ 23 వారాల 5 రోజుల గర్భాన్ని తొలగించుకొనేందుకు 25 ఏళ్ల మహిళ ఢిల్లీ హైకోర్టును ఆశ్రయించింది. ఆ మహిళ తన ఇష్టపూర్వకంగానే గర్భందాల్చినప్పటికీ.. ఇప్పుడు తన భాగస్వామి తనను పెళ్లి చేసుకోవడానికి నిరాకరించాడనీ, ఫలితంగా సమాజంలో ఒంటరి, అవివాహిత మహిళలకు ఎదురయ్యే ఇబ్బందులను తాను భరించలేననీ, అందుకే అబార్షన్ చేయించుకోవాలన కుంటున్నాననీ కోర్టుకు వివరించింది. అయితే, ఢిల్లీ హైకోర్టు ద్విసభ్య ధర్మాసనం ఆమె గర్భ తొలగింపునకు అనుమతి నిరాకరించింది. ★ భారతీయ శిక్షాస్మృతి (ఐపీసీ) -1860లోని **సెక్షన్ 312 ప్రకారం..** గర్భంతో ఉన్న మహిళ సమ్మతితోనే గర్భస్రావం జరిగినప్పటికీ.. అలా చేయడం నేరం. ★ అబార్షన్‌ను **ఐపీసీ సెక్షన్ - 312** నేరంగా పరిగణిస్తున్నందున, గర్భస్రావం కోసం ప్రయత్నించే మహిళలు అక్రమ మార్గాల్లో అందుబాటులో ఉండే అసురక్షితమైన, ప్రమాదకరమైన పద్ధతులను ఉపయోగిస్తూ ప్రాణాల మీదికి తెచ్చుకుంటున్నందున.. భారత ప్రభుత్వం 1971లో మెడికల్ టెర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ యాక్ట్‌ను తీసుకొచ్చింది. ఈ చట్టం, గర్భం రెండు దశల్లో ఉన్నప్పుడు మాత్రమే అబార్షన్ చేయడానికి అనుమతించింది. ★ **మెడికల్ టెర్మినేషన్ ఆఫ్ ప్రెగ్నెన్సీ యాక్ట్ - 1971ను 2021లో సవరించారు.** ఇంతకు ముందు చట్టం ఒక డాక్టరు సలహాతో 12 వారాల్లోపు గర్భాన్ని మాత్రమే అబార్షన్ చేసే అవకాశం ఉండగా.. సవరణ చేసిన తరువాత ఆ పరిమితి 20 వారాలకు పొడిగించారు. ఇద్దరు డాక్టర్ల సలహాతో 20 వారాల్లోపు అబార్షన్ చేయడానికి పాత చట్టం అనుమతించగా.. ఆ పరిమితిని సవరించిన చట్టం 24 వారాలకు పెంచింది.
63.	**GOAL PROGRAMME (GOAL 2.0)** ★ గిరిజన యువతలో డిజిటల్ నైపుణ్యాలను పెంచే లక్ష్యంతో గోల్ ప్రోగ్రామ్ (గోల్ 2.0) రెండో దశను ప్రారంభించారు. ★ దీని తొలి దశను 2020 మే నెలలో పైలట్ ప్రాజెక్ట్‌గా ప్రారంభించారు. అది 2021 డిసెంబరు నాటికి పూర్తయింది. మొదటి దశలో ఉన్న మెంటీలకు మూడు విభాగాల్లో 40 గంటల శిక్షణ అందించారు. ఆ మూడు విభాగాలు ఏవంటే.. – కమ్యూనికేషన్, జీవన నైపుణ్యాలు – డిజిటల్ కార్యకలాపాలు ప్రారంభించడం – నాయకత్వం, వ్యవస్థాపకత ★ **గోల్ ప్రోగ్రామ్ (గోల్ 2.0)** రెండవ దశను జూన్ 2022లో ప్రారంభించారు. డిజిటల్ సాంకేతికతపై అవగాహన, నైపుణ్యాలను పెంచడం ద్వారా గిరిజన యువతకు మెరుగైన అవకాశాలను అందించడం, వారిలో ఆంత్రప్రెన్యూర్‌షిప్‌ను ప్రోత్సహించడం వంటివి ఈ దఫా లక్ష్యాలుగా నిర్దేశించారు. ★ **ఫేస్‌బుక్ ప్రత్యక్ష ప్రసారాలు, మెటా బిజినెస్ కోచ్ (మెటా లెర్నింగ్ టూల్)** ద్వారా గిరిజన యువతలో నైపుణ్యం పెంచడం ఈ ప్రోగ్రామ్ లక్ష్యం. ఈ కార్యక్రమం పూర్తిగా **మెటా సంస్థ నిధులతోనే** అమలవుతుంది.
64.	**ప్రధాన మంత్రి ఫసల్ బీమా యోజన** ★ 2019-20లో ఈ పథకం నుంచి బయటకు వచ్చేసింది. ఈ పథకాన్ని ఇప్పటి వరకూ ఆరు రాష్ట్రాలు అమలు చేయడం లేదు. వాటిలో ఒకటి ఆంధ్రప్రదేశ్ కాగా.. మిగిలినవి.. బిహార్, జార్ఖండ్, పశ్చిమ బెంగాల్, జార్ఖండ్, తెలంగాణ. ★ ఇది 2016లో ప్రారంభించబడింది. వ్యవసాయం మరియు రైతుల సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ దీనిని నిర్వహిస్తోంది. ★ ఇది కేంద్ర ప్రాయోజిత పథకం. జాతీయ వ్యవసాయ బీమా స్కీము స్థానంలో దీనిని ప్రవేశపెట్టారు. ★ ఈ పథకాన్ని ప్రారంభించిన కొత్తలో కేంద్ర, రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు 50:50 ప్రాతిపదికన అమలు చేసేవారు. అయితే, ఇది 2020లో సవరించారు. ఫలితంగా కేంద్ర ప్రభుత్వ భాగస్వామ్యం మారింది.
65.	**క్రిప్టోకరెన్సీ క్రైమ్** ★ క్రిప్టోకరెన్సీ ఎక్స్ఛేంజ్ నడుపుతున్న వజీర్ ఎక్స్ అనే కంపెనీకి చెందిన 65 కోట్ల రూపాయల ఆస్తులను ఎన్‌ఫోర్స్‌మెంట్ డైరెక్టరేట్ స్తంభింపజేసింది. ★ క్రిప్టోకరెన్సీ అనేది డిజిటల్ లేదా వర్చువల్ రూపంలో ఉండే కరెన్సీ. ఈ లావాదేవీలను సురక్షితంగా ఉంచడానికి క్రిప్టోగ్రఫీని ఉపయోగిస్తుంది. క్రిప్టోకరెన్సీలకు ప్రభుత్వ అనుమతిగానీ, నియంత్రణగానీ లేదు. ★ క్రిప్టోకరెన్సీలు ప్రపంచ ఆర్థిక వ్యవస్థకు మరింత సామర్థ్యాన్ని అందించే సాంకేతిక అయినప్పటికీ.. మనీలాండరింగ్, అక్రమ వస్తువులు, సేవల ఆన్‌లైన్ వ్యాపారం వంటి నేర స్వభావం కలిగిన కార్యకలాపాలకు కూడా ఉపయోగిస్తున్నారు. క్రిప్టోకరెన్సీలను ఉపయోగించేందుకు నేరస్థులు వివిధ కొత్త మార్గాలు అభివృద్ధి చేసుకుంటున్నారు. ★ 2022 మార్చి నాటికి మొత్తం క్రిప్టోకరెన్సీలు 17,697 పైబడి ఉండగా.. క్రిప్టో ఎక్స్ఛేంజీలు 462 ఉన్నాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ క్రిప్టోకరెన్సీ ఆధారిత నేరాలు 2021లో గరిష్ట స్థాయికి చేరుకున్నాయి. దీని ద్వారా జరిగిన అక్రమ లావాదేవీల విలువ 2020లో 7.8 బిలియన్ డాలర్లు కాగా.. అది 2021 నాటికి 14 బిలియన్ డాలర్లకు చేరుకుంది.
66.	**చట్టవిరుద్ధ కార్యకలాపాలు (నివారణ) చట్టం (UAPA)** ★ అసోంకు చెందిన ఓ విద్యార్థిని తన ఫేస్‌బుక్ ప్రొఫైల్‌లో అప్‌డేట్ చేసిన పోస్టును సుమోటుగా స్వీకరించిన అక్కడి పోలీసులు చట్టవిరుద్ధ కార్యకలాపాల నిరోధక చట్టం కింద అభియోగాలు మోపారు. నిషేధిత సంస్థ ఉల్ఫా-ఐకి ఆ పోస్టు ద్వారా ఆమె మద్దతు తెలిపినట్లు పోలీసులు పేర్కొన్నారు. ★ ది ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఫర్ ఎకనామిక్ అండ్ పీస్ గ్లోబల్ టెర్రరిజం ఇండెక్స్ – 2022 నివేదికలో **భారతదేశం 12వ స్థానంలో** ఉంది. ★ **ఛార్జ్-షీట్ లేకుండా అరెస్టు**: అరెస్టు చేసిన వెంటనే ఛార్జిషీటు దాఖలు చేయవలసిన అవసరం లేదు. దాదాపు 180 రోజుల వరకూ ఛార్జ్ షీట్ దాఖలు చేసుకోవచ్చు. అంతేకాకుండా, కోర్టులకు తెలియజేసి, ఆ వ్యవధిని మరింత పొడిగించుకోవచ్చు. ★ భారతీయులు, విదేశీ పౌరులు అనే తేడా లేకుండా ఇద్దరికీ ఈ చట్టం ఒకేలా వర్తిస్తుంది. ఈ చట్టం ప్రకారం నేరం విదేశీ గడ్డపై చేసినప్పటికీ అరెస్టు చేస్తారు. దీని ప్రకారం నేరం రుజువైన వారికి గరిష్టంగా జీవితఖైదు, మరణశిక్ష కూడా విధించవచ్చు.
67.	**వామపక్ష తీవ్రవాదం (నక్సలిజం)** ★ దేశంలో వామపక్ష తీవ్రవాద సంబంధిత హింసాత్మక ఘటనల సంఖ్య గత దశాబ్దంలో గణనీయంగా తగ్గింది. 2009లో 2258 ఘటనలు జరుగగా.. అది 2021 నాటికి 77% తగ్గి 509కి చేరుకున్నాయి. అదేవిధంగా, వామపక్ష తీవ్రవాద ఫలిత మరణాలు 85 శాతం తగ్గాయి. 2010లో 1005 మంది మరణించగా.. ఆ సంఖ్య 2021 నాటికి 147 తగ్గడం విశేషం. భారతీయ రాష్ట్రాల్లో తిరుగుబాటుకు అధికారిక పేరే ఈ వామపక్ష తీవ్రవాదం. దీనిని 'నక్సలిజం' లేదా 'మావోయిజం' అని కూడా పిలుస్తారు. ఈ సమస్య దేశంలోని అతిపెద్ద అంతర్గత భద్రతా సవాలు అని 2006లో అప్పటి ప్రధాని మన్మోహన్ సింగ్ 2006లో అభివర్ణించారు. ★ **ఆపరేషన్ స్టీపుల్‌చేజ్ -1971:** ఇది ఆర్మీ-సిఆర్‌పిఎఫ్ పోలీసుల ఉమ్మడి ఆపరేషన్. ఈ ఆపరేషన్ ద్వారా చాలా మంది నక్సలైట్లను అణిచివేశారు. ★ **ఆపరేషన్ గ్రీన్-హంట్ -2009:** ప్రభుత్వం నక్సల్స్‌పై పోరాడేందుకు ప్రత్యేకంగా తయారు చేసిన కోబ్రా బలగాలను మోహరించింది. దీనిని **ఆపరేషన్ గ్రీన్ హంట్** అని పిలుస్తారు.
68.	**భారత్ - బ్రిటన్ స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం** ★ భారతదేశం – బ్రిటన్ ప్రతిపాదిత స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం ద్వారా 2030 నాటికి ఇరు దేశాల మధ్య వాణిజ్యం రెంటింపు అవుతుందని బిటన్ మీట్స్ ఇండియా రిపోర్ట్ 2022 వెల్లడించింది. ★ **స్వేచ్ఛా వాణిజ్య ఒప్పందం** అనేది రెండు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ దేశాలు లేదా వాణిజ్య సంఘాల మధ్య జరిగే ఒప్పందాలు. ★ మే 2022లో, జపాన్ తన **'ఇన్వెస్ట్ ఇన్ కిసిదా'** ప్లాన్‌ను ప్రకటించింది. ఇది జపాన్ ఆర్థిక వ్యవస్థను బలోపేతం చేయడానికి 1.1 ట్రిలియన్ డాలర్ల పెట్టుబడిని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ఈ ప్రణాళికలో భాగంగా, 2030 నాటికి హరిత ఇంధనానికి మారాలని మరియు గ్రీన్‌హౌస్ వాయు ఉద్గారాలలో 46% తగ్గింపును సాధించాలని జపాన్ లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. ★ జూన్ 2021లో, 2030 నాటికి ఉద్గారాలను 55% తగ్గించడానికి ఇదే విధమైన 'ఫిట్ ఫర్ 55' ప్రణాళికను యూరోపియన్ యూనియన్ ప్రతిపాదించింది. ★ అమెరికా చరిత్రలోనే వాతావరణ సంక్షోభాన్ని నివారించడానికి అమెరికా తీసుకొచ్చిన అత్యధిక పెట్టుబడి ప్రణాళిక ఇది. 2030 నాటికి కర్బన ఉద్గారాలను 2005 నాటితో పోలిస్తే.. 50-52% తగ్గించాలన్న లక్ష్యాన్ని సాధించానికి ఇది చాలా కీలకం.
69.	**ఇరాన్ అణు ఒప్పందం** ★ జాయింట్ కాంప్రెహెన్సివ్ ప్లాన్ ఆఫ్ యాక్షన్ (జేసీపీఓఏ)గా పిలిచే 2015 నాటి అణు ఒప్పందాన్ని పునరుద్ధరించడానికి వియన్నాలో ఇరాన్ యొక్క అణు కార్యక్రమంపై తాజాగా చర్చలు జరిగాయి. ఇరాన్ సహా వివిధ దేశాల అధికారులు మార్చి 2022 తర్వాత మొదటిసారిగా సమావేశమయ్యారు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ జేసీపీఓఏ అనేది ఇరాన్ మరియు పీ – 5+1 (చైనా, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, రష్యా, యూకే, యూఎస్)ల మధ్య 2015లో కుదిరిన ఒప్పందం. ఈ అణు ఒప్పందాన్ని ఐరాస భద్రత మండలి ఆమోదించింది. (కౌన్సిల్ రిజల్యూషన్ నంబర్ 2231).
70.	**చైనా డెట్ ట్రాప్ డిప్లొమసీ** ★ డెట్ ట్రాప్ దౌత్యం అనేది దేశాలు తిరిగి చెల్లించలేని విధంగా చాలా కష్టతరమైన నిబంధనలపై ప్రాజెక్ట్‌లకు రుణాలను అందించడాన్ని సూచిస్తుంది. తద్వారా చిన్న దేశాలు రుణాలు తిరిగి చెల్లించలేకపోతాయి. చివరికి రాజకీయ లేదా ఆర్థిక రాయితీలకు అంగీకరించేలా ఈ డెట్ ట్రాప్ దౌత్యం వారిని బలవంతం చేస్తుంది. ఈ పదాన్ని భారతీయ విద్యావేత్త బ్రహ్మ చెల్లానీ 2017 ప్రారంభంలో తొలిసారి వివరించారు. ★ వాషింగ్టన్‌లోని మేథోమథన సంస్థ అయిన సెంటర్ ఫర్ గ్లోబల్ డెవలప్‌మెంట్ ప్రకారం.. ప్రపంచ బ్యాంకు మరియు ఇతర అంతర్జాతీయ బ్యాంకులు బెల్ట్ అండ్ రోడ్ ఇనిషియేటివ్‌లో భాగస్వామిగా ఉండి అందులోని రుణ ప్రమాణాలను అంతర్జాతీయ విధానాలకు అనుగుణంగా నిర్దేశించాల్సిన అవసరం ఉంది.
71.	**ఐక్యరాజ్యసమితి భద్రతా మండలి (యూఎన్ఎస్‌సి)** ★ అక్టోబరులో ఢిల్లీ మరియు ముంబైలలో ఉగ్రవాదంపై ప్రత్యేక సమావేశాలకు చైనా, రష్యా మరియు అమెరికా సహా ఐక్యరాజ్యసమితి భద్రతా మండలిలోని మొత్తం 15 దేశాల దౌత్యవేత్తలు, అధికారులకు భారత్ ఆతిథ్యం ఇవ్వనుంది. ★ యుఎన్ఎస్‌సిలో సభ్యదేశంగా 2022 సంవత్సరానికిగానూ భారత్ అధ్యక్షత వహిస్తున్న ఉగ్రవాద వ్యతిరేక కమిటీ (కౌంటర్–టెర్రరిజం కమిటీ – (సిటిసి)) సమావేశంలో ఉగ్రవాదానికి నిధులు, సైబర్ సెక్యూరిటీ, డ్రోన్‌ల దుర్వినియోగం వంటి సవాళ్లపై భారత్ ప్రధానంగా చర్చించనుంది. ★ యూఎన్ఎస్‌సి 1945లో యూఎన్ చార్టర్ ద్వారా స్థాపించబడింది. ★ మారిన పరిస్థితులకు అనుగుణంగా వివక్షాపూరిత నిబంధనలను సడలించి అందరిపై కొందరిపాలనకు ముగింపు పలకాలి. మధ్య ఆదాయ మరియు వెనుకబడిన దేశాలతో సహా అభివృద్ధి చెందిన దేశాల వాణిని ఎప్పటిలాగే భారత్ వినిపించడానికి కృషి చేయాలి.
72.	**కార్గిల్ విజయ్ దివస్** ★ కార్గిల్ విజయ్ దివస్ యొక్క 23 వార్షికోత్సవాన్ని జూలై 26 తేదీన నిర్వహించారు. ఆ రోజును కార్గిల్ యుద్ధంలో అమరులైన సైనికులకు అంకితం చేశారు. కార్గిల్ యుద్ధం 1999 మే 3 నుంచి జూలై 26 మధ్య జమ్ము కశ్మీర్‌లోని కార్గిల్ జిల్లాలో నియంత్రణ రేఖ వెంబడి జరిగింది. దీనిలో భారత్ విజయం సాధించింది. ★ 1971 ఇండో-పాక్ యుద్ధం తరువాత అనేక సైనిక ఘర్షణలు భారత్, పాక్‌ల మధ్య చోటు చేసుకున్నాయి. ★ 1998లో రెండు దేశాలూ అణు పరీక్షలు నిర్వహించడంతో ఉద్రిక్తతలు మరింత పెరిగాయి. ★ కశ్మీర్ సమస్యను శాంతియుత పద్ధతిలో పరిష్కరించుకోవడానికి 1999లో భారత్ మరియు పాకిస్థాన్ దేశాలు లాహోర్ ఒప్పందం చేసుకున్నాయి. అయినప్పటికీ.. ఆపరేషన్ బదర్ పేరిటనియంత్రణ రేఖ వెంబడి భారత భూభాగంలోకి పాకిస్థాన్ సైనికులు చొరబడ్డారు. కశ్మీర్, లద్దాఖ్‌లను వేరుచేయడం, సియాచిన్ నుంచి భారత బలగాలను ఉపసంహరించేలా చూడటం, తద్వారా కశ్మీర్ సమస్యను పరిష్కరించే వ్యూహంలో భాగంగా పాకిస్థాన్ ఈ చర్యలకు దిగింది. ★ భారత ప్రభుత్వానికి దీని గురించి సమాచారం అందడంతో భారత భూభాగాన్ని ఆక్రమించిన చొరబాటు దారులను తిప్పికొట్టడానికి భారత సైన్యం **'ఆపరేషన్ విజయ్'**ను చేపట్టింది. భారత వైమానిక దళం ఆపరేషన్ **'సఫేద్ సాగర్'**ను ప్రారంభించింది. భారత నౌకాదళం వైపు నుంచి **'ఆపరేషన్ తల్వార్'**లో భాగంగా పాకిస్థాన్ నౌకాశ్రయాలను దిగ్బంధించి సరఫరా మార్గాలను అడ్డుకున్నారు. జూలై 4న భారత బలగాలు 5307 మీటర్ల ఎత్తులో ఉన్న, వ్యూహాత్మకంగా ముఖ్యమైన టైగర్ కొండలను స్వాధీనం చేసుకోవడంతో ఈ యుద్ధం కీలక మలుపు తిరిగి భారత్ విజయానికి దారి తీసింది. ★ అప్పటి నుంచి ఏటా జూలై 26 తేదీని **కార్గిల్ విజయ్ దివస్**గా పాటిస్తున్నారు.
73.	**భారత్ - చైనా** ★ చైనా యుద్ధ విమానాలు వాస్తవాధీన రేఖ వద్ద 10 కిలోమీటర్ల నో–ఫ్లై జోన్‌ను ఉల్లంఘిస్తూ.. భారత భూభాగానికి దగ్గరగా వచ్చాయి. సైనిక నిపుణుల అభిప్రాయం ప్రకారం, భారత రక్షణ వ్యవస్థపై నిఘా సమాచారాన్ని సేకరించడానికి చైనా ప్రయత్నిస్తోంది. 1993నాటి సరిహద్దు శాంతి ఒప్పందం (అగ్రిమెంట్ ఆన్ ది మెయింటెనెన్స్ ఆఫ్ పీస్ అండ్ ట్రాంక్విలిటి): ఇరు దేశాల మధ్య సరిహద్దు వివాదాలను శాంతియుతంగా పరిష్కరించుకోవాలని నిర్ణయించాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ **భారత్–చైనా సరిహద్దు వ్యవహారాలపై సంప్రదింపులు మరియు సమన్వయం 2012:** సరిహద్దు పరిస్థితి మరియు దుర్ఘటనలపై సకాలంలో సమాచారం అందించడం. ★ **బోర్డర్ డిఫెన్స్ కోఆపరేషన్, 2015:** ఇది సమాచార మార్పిడి, సైనిక విన్యాసాలు మరియు అక్రమ సరిహద్దు వాణిజ్యాన్ని అరికట్టడం గురించి తీసుకొచ్చింది. ★ **డోక్లామ్ ప్రతిష్టంభన 2017:** భారతదేశం, చైనా మరియు భూటాన్ ట్రైజంక్షన్ వద్ద చుంబి లోయ విషయంలో ప్రతిష్టంభన ఏర్పడింది. ★ **గల్వాన్ లోయ ఘర్షణ – 2020:** భారత భూభాగాన్ని ఆక్రమించే ఉద్దేశ్యంతో చైనా సైనికులు సరిహద్దు దాటి రావడంతో చెలరేగిన ఘర్షణల్లో 20 మంది భారత సైనికులు సహా 43 మంది చైనా సైనికులు చనిపోయారు. ★ **చైనా మార్కెట్ భారత్‌కు ప్రవేశం నిరాకరణ:** చైనాలోని ఐటీ మరియు ఫార్మాస్యూటికల్ రంగాల్లో చైనా నిబంధనలు భారతీయ కంపెనీల ప్రయోజనాలకు విరుద్ధం. చైనా 17 దేశాలతో సముద్ర వివాదాలను కలిగి ఉంది.
74.	**భారత్ -మయన్మార్** ★ సైనిక తిరుగుబాటును నిరసిస్తూ.. సైన్యానికి వ్యతిరేకంగా పోరాడుతున్న నలుగురు ప్రజాస్వామ్య కార్యకర్తలను ఉరితీయడంతో అక్కడి ప్రజల్లో పెద్ద ఎత్తున ఆందోళనలు చెలరేగాయి. సైనిక తిరుగుబాటు, అణచివేత పాలనలు, పేదరికం, జాతి కలహాలు మొదలైనవి తరచుగా మయన్మార్‌లో పునరావృతం కావడం వలన అంతర్జాతీయ సమాజం ఆందోళనను వ్యక్తం చేస్తోంది. ★ భారతదేశం మరియు మయన్మార్ మధ్య వాణిజ్యం ఆశించినంతగా లేదు. సరిహద్దు వెంబడి మౌలిక సదుపాయాల కొరత. ఇండియా – మయన్మార్ – థాయ్‌లాండ్ త్రైపాక్షిక రహదారి, కలాదన్ మల్టీమోడల్ ప్రాజెక్టుల అమల్లో జాప్యం. ★ **రోహింగ్యా శరణార్థులు :** దేశంలో మతపరమైన హింస విదేశాలను ప్రభావితం చేసే అవకాశం ఉంటుంది.
75.	**ఇజ్రాయెల్, పాలస్తీనా - భారత్** ★ ఇజ్రాయెల్ ఆక్రమిత వెస్ట్ బ్యాంక్‌లోని యూదుల నివాసాలకు సమీపంలో జరిగిన ఘర్షణలో పదహారేళ్ల పాలస్తీనా బాలుడిని ఇజ్రాయెల్ దళాలు కాల్చి చంపాయి. గతానికి భిన్నంగా ఇజ్రాయెల్ – భారత్‌ల మధ్య దౌత్య సంబంధాలు మెరుగుపడ్డాయి. ★ **డి–హైఫనేటెడ్ పాలసీ:** 2017లో ప్రధాని మోదీ ఇజ్రాయెల్‌లో పర్యటించినప్పుడు అరబ్ దేశాలు దానిని వ్యతిరేకించలేదు. శాస్త్ర, సాంకేతిక, వ్యవసాయ రంగాల్లో ఇజ్రాయెల్ సహకారం భారత్‌కు అవసరం. రక్షణ మరియు ఇంధన రంగంలో ఇజ్రాయెల్‌తో భారతదేశ సంబంధాలు పాలస్తీనా కంటే చాలా ముఖ్యమైనవి. అయినప్పటికీ.. పాలస్తీనాలో తన దౌత్య కార్యాలయాన్నిభారత్ ఏర్పాటు చేసి ఐరాసలో పాలస్తీనాకు దేశం హోదా కల్పించడానికి మద్దతునిచ్చింది. ★ భారత విదేశాంగ విధానం పాలస్తీనా మరియు ఇజ్రాయెల్ ప్రయోజనాలకు అనుగుణంగా ఉంది. రక్షణ మరియు సాంకేతికతలలో భాగస్వామి అయిన ఇజ్రాయెల్‌తో దౌత్య సంబంధాలు కొనసాగిస్తూనే పాలస్తీనా ప్రజలకు మన దేశ చారిత్రాత్మక మద్దతును కొనసాగించాల్సిన అవసరం ఎంతైనా ఉంది.
76.	**భారత్ - వియత్నాం** ★ భారత్ మరియు వియత్నాం ద్వైపాక్షిక దౌత్య సంబంధాలు ఇటీవలే 50 వసంతాలు పూర్తి చేసుకున్నాయి. ఇటీవల భారత రక్షణ మంత్రి వియత్నాం పర్యటన సందర్భంగా రక్షణ సహకారం మరింత పెరిగేలా పలు రక్షణ అంశాలపై ఇరు దేశాల మధ్య ఒప్పందాలు కుదిరాయి. ★ **భారత్ – వియత్నాం రక్షణ భాగస్వామ్యం:** ద్వైపాక్షిక రక్షణ సహకారాన్ని పెంపొందించేందుకు '2030 విజన్ స్టేట్‌మెంట్'పై ఇరు దేశాల రక్షణ మంత్రులు సంతకాలు చేశారు. ★ **డిఫెన్స్ లైన్ ఆఫ్ క్రెడిట్:** వియత్నాంకు 500 మిలియన్ డాలర్ల డిఫెన్స్ లైన్ ఆఫ్ క్రెడిట్‌పై ఇద్దరు మంత్రులూ అంగీకరించారు. ★ రక్షణ మంత్రి ఇటీవల భారత రక్షణ మంత్రి ఇటీవల వియత్నాంకు 12 హైస్పీడ్ బోట్‌లను అందజేసారు. ఖుక్రీ–క్లాస్ కార్వెట్‌ను కూడా త్వరలో అందజేయాలని భావిస్తున్నారు. ★ **భారతదేశంలో వియత్నాం పెట్టుబడులు:** 2021 నాటికి, వియత్నాం భారతదేశంలో మొత్తం 28.55 మిలియన్ డాలర్ల పెట్టుబడితో ఆరు ప్రాజెక్టులను చేపట్టింది. వీటిలో ప్రధానంగా ఫార్మాస్యూటికల్స్, ఇన్ఫర్మేషన్ టెక్నాలజీ, కెమికల్స్ మరియు బిల్డింగ్ మెటీరియల్స్ రంగాలు ఉన్నాయి. ★ **భారత్ – యాక్ట్ ఈస్ట్ పాలసీ:** వియత్నాం భారతదేశం యొక్క యాక్ట్ ఈస్ట్ పాలసీకి ముఖ్యమైన దేశం. మరియు ఇండో–పసిఫిక్ విజన్ మరియు సాగర్ పాలసీలో కీలక భాగస్వామ్య దేశం.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
77.	**నార్డ్ స్ట్రీమ్ 1 గ్యాస్ పైప్‌లైన్** ★ రష్యా నుంచి జర్మనీకి గ్యాస్ సరఫరా చేసే నార్డ్ స్ట్రీమ్ 1 పైపులైను జూలై నెలలో 10 రోజులపాటు నిర్వహణ పనుల కోసం తాత్కాలికంగా మూసివేశారు. ★ రష్యాపై విధించిన ప్రస్తుత ఆంక్షలకు ప్రతీకారంగా రష్యా గ్యాస్ సరఫరాను తాత్కాలికంగా నిలిపివేస్తుందని యూరోపియన్ దేశాలలో ఆందోళన చెందుతున్నాయి. ★ నార్డ్ స్ట్రీమ్ 1 అనేది వాయువ్య రష్యాలోని వైబోర్గ్ నుండి బాల్టిక్ సముద్రం ద్వారా ఈశాన్య జర్మనీలోని లుబ్మిన్ వరకు 1,224 కి.మీ పొడవైన గ్యాస్ పైప్‌లైన్. ఇది రష్యా ఇంధన దిగ్గజం గాజ్‌ప్రోమ్ యాజమాన్యంలో ఉంది. ★ ఇది సంవత్సరానికి 55 బిలియన్ క్యూబిక్ మీటర్ల గ్యాస్‌ను సరఫరా చేస్తుంది. దీనిలో ఎక్కువ భాగం నేరుగా జర్మనీకి, మిగిలినది పశ్చిమం మరియు దక్షిణం వైపు ఇతర దేశాలకు సరఫరా అవుతుంది. ★ యూరోపియన్ దేశాలకు శీతాకాలంలో రష్యా గ్యాస్ అత్యవసరం. అయితే, ఉక్రెయిన్ వివాదం కారణంగా.. రష్యాపై ఆంక్షలు విధించినందుకు ప్రతిగా సహజ వాయువు ఎగుమతులు నిలిపి వేయవచ్చని ఆందోళన చెందుతున్నాయి.
78.	**SMILE-75 INITIATIVE** ★ భిక్షాటనలో ఉన్న వ్యక్తులకు పునరావాసాన్ని కల్పించేందుకు 75 మునిసిపల్ కార్పొరేషన్లను ఆజాదీ కా అమృత్ మహోత్సవ్ కార్యక్రమంలో భాగంగా.. సామాజిక న్యాయం మరియు సాధికారత మంత్రిత్వ శాఖ గుర్తించింది. దీనికి **"SMILE-75 Initiative"** అని నామకరణం చేశారు. సామాజిక న్యాయం మరియు సాధికారత మంత్రిత్వ శాఖ 2025-26 వరకు రాబోయే సంవత్సరాల్లో ఈ ప్రాజెక్ట్ అమలు కోసం మొత్తం రూ.100 కోట్ల బడ్జెట్‌ను కేటాయించింది. ★ భారతదేశంలో, భిక్షాటన చేసేవారిని శిక్షించే కేంద్ర ప్రభుత్వ చట్టం లేదు. అయినప్పటికీ, 22 రాష్ట్రాలు (కొన్ని కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలతో సహా) యాచక నిరోధక చట్టాలను కలిగి ఉన్నాయి. ★ **బాంబే ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ బెగ్గింగ్ యాక్ట్, 1959:** యాచిస్తున్నట్టుగా తొలిసారి నేరం రుజువైతే 3 సంవత్సరాలు లేదా అంతకంటే ఎక్కువ జైలు శిక్ష విధించాలని చట్టం నిర్దేశిస్తుంది. అదే విషయంలో మరోసారి నేరం రుజువైతే.. ఆ వ్యక్తిని 10 సంవత్సరాల పాటు నిర్బంధించవచ్చు. వారెంట్ లేకుండానే యాచకులను అరెస్టు చేసే అధికారాన్ని పోలీసులకు కట్టబెట్టింది చట్టం. ★ **క్రిమినల్ లా (సవరణ) చట్టం, 2013:** ఇది బిచ్చమెత్తుకునే దోషికి (10 సంవత్సరాలు) జైలు శిక్ష విధిస్తుంది. బిచ్చగాళ్లను వారెంట్ లేకుండా అరెస్టు చేయవచ్చు. విచారణ లేకుండానే వారికి జైలు శిక్ష విధించబడవచ్చు లేదా షెల్టర్ హోమ్‌లు/ సర్టిఫైడ్ సంస్థలకు పంపబడవచ్చు. భిక్షాటన చేయడానికి పురిగొల్పిన వ్యక్తులకు జరిమానాను విధిస్తుంది. ★ **రామ్ లఖన్ వర్సెస్ స్టేట్:** ఈ కేసు 'యాచక నిరోధక చట్టం'తో వ్యవహరిస్తుంది. ఈ కేసును విచారించిన ఢిల్లీ హైకోర్టు.. భిక్షాటనను దూషించడానికి దూరంగా ఉంది. భిక్షాటనపై అసమంజసమైన నిషేధాలు రాజ్యాంగ విరుద్ధమనీ, రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 21, ఆర్టికల్ 19(1)(ఎ) ప్రాథమిక హక్కులను హరించడమేనని పేర్కొంది. ★ **హర్ష్ మందర్ వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా, కర్ణికా సాహ్ని వర్సెస్ యూనియన్ ఆఫ్ ఇండియా కేసుల్లో..** ఢిల్లీ హైకోర్టు 'బాంబే ప్రివెన్షన్ ఆఫ్ బెగ్గరీ యాక్ట్ - 1959లోని కొన్ని సెక్షన్లు ఢిల్లీలో కూడా అమలు చేయడానికి ప్రయత్నించినప్పుడు అది రాజ్యాంగ విరుద్ధమని బెగ్గింగ్ చట్టాన్ని కొట్టివేసింది. ★ **సుహైల్ రషీద్ భట్ వర్సెస్ జమ్మూ కశ్మీర్ మరియు ఇతరులు (2019):** జమ్మూ మరియు కాశ్మీర్ హైకోర్టు బిచ్చగాళ్లపై ఆ రాష్ట్రం చేసిన చట్టాన్ని కొట్టివేసింది.
79.	**గిరిజనుల ఆరోగ్యంపై జాతీయ నివేదిక, 2018** ★ ప్రపంచంలోని ఆదివాసీల హక్కులను పరిరక్షించేందుకు, అవగాహన కల్పించేందుకు ప్రతి సంవత్సరం **ఆగస్టు 9న ప్రపంచ ఆదివాసీల అంతర్జాతీయ దినోత్సవాన్ని** జరుపుకుంటారు. 2018లో ఇదే రోజున, గిరిజన ప్రజల ఆరోగ్యంపై ఏర్పాటు చేసిన నిపుణుల కమిటీ భారత ప్రభుత్వానికి మొదటి జాతీయ నివేదికను సమర్పించింది. 13 మంది సభ్యుల కమిటీని ఆరోగ్య మరియు కుటుంబ సంక్షేమ మంత్రిత్వ శాఖ మరియు భారత ప్రభుత్వం గిరిజన వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖ సంయుక్తంగా నియమించాయి. భారతదేశంలోని 809 బ్లాకులలో గిరిజన ప్రజలు ఉన్నారు. అటువంటి ప్రాంతాలు షెడ్యూల్డ్ ప్రాంతాలుగా పేర్కొనబడ్డాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
80.	**ఆహార బలవర్ధకం (ఫుడ్ ఫోర్టిఫికేషన్)** ★ మహిళా మరియు శిశు అభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ పోషన్ 2.0 కింద దేశవ్యాప్తంగా అన్ని రాష్ట్రాలు/కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలకు 100 శాతం బలవర్ధకమైన బియ్యం పంపిణీ చేస్తున్నట్టు తెలిపింది. ఆహారాన్ని బలవర్ధకం (ఫోర్టిఫికేషన్) చేయడం అంటే.. ఆహారంలో పోషకాల నాణ్యతను మెరుగుపరచడానికి ఒకటి లేదా అంతకంటే ఎక్కువ సూక్ష్మపోషకాల (విటమిన్లు మరియు ఖనిజాలు)ను ఉద్దేశపూర్వకంగా పెంచడం. ★ ప్రభుత్వ చర్యలు: 1. **జాతీయ పోషకాహార మిషన్:** 2018లో, ప్రధాన మంత్రి కార్యాలయం జాతీయ పోషకాహార మిషన్‌ను ప్రారంభించింది. తక్కువ ఖర్చుతో ఆహారాన్ని ఫోర్టిఫికేషన్ చేయడం ద్వారా.. విటమిన్ మరియు ఖనిజ లోపాలను నియంత్రించడం దీని ప్రధాన ఉద్దేశ్యం. 2. **మధ్యాహ్న భోజనం పథకం:** 2021 సంవత్సరం నుండి దేశవ్యాప్తంగా సమగ్ర శిశు అభివృద్ధి సేవలు మరియు మధ్యాహ్న భోజన పథకాల ద్వారా బలవర్ధకమైన బియ్యాన్ని పంపిణీ చేసేందుకు ప్రభుత్వం ప్రణాళికలు రూపొందిస్తోంది. 3. **మిల్క్ ఫోర్టిఫికేషన్ ప్రాజెక్ట్:** ఇది 2017లో పైలట్ ప్రాజెక్ట్‌గా ప్రపంచ బ్యాంక్ మరియు టాటా ట్రస్ట్‌ల సహకారంతో నేషనల్ డైరీ డెవలప్‌మెంట్ బోర్డ్ ద్వారా ప్రారంభించబడింది. ఇది వినియోగదారులలో విటమిన్ లోపాన్ని పరిష్కరించడానికి ఉద్దేశించబడింది.
81.	**కుల గణన** ★ కుల గణన వివరాలను తప్పించి సామాజిక ఆర్థిక కుల గణన (ఎస్ఈసీసీ) – 2011 వివరాలను, గ్రామీణాభివృద్ధి మంత్రిత్వ శాఖ, గృహనిర్మాణ మరియు పట్టణ వ్యవహారాల మంత్రిత్వ శాఖలు విడుదల చేశాయి. ★ స్వాతంత్ర్యం వచ్చినప్పటి నుంచీ భారత ప్రభుత్వం జనాభా గణన చేసిన ప్రతిసారీ ఎస్సీ, ఎస్టీలను తప్ప ఇతర కులాల వారిని లెక్కించలేదు. ★ **సచార్ కమిటీ సిఫార్సు:** భారతదేశ ముస్లిం ప్రజల సామాజిక, ఆర్థిక, విద్యా స్థితిని పరిశోధించడానికి స్థాపించబడింది. మైనారిటీల సాపేక్ష ప్రతికూలతను నొక్కి చెప్పడంలో మతపరమైన డేటా లభ్యత సహాయకరంగా ఉందని కమిటీ పేర్కొంది. తత్ఫలితంగా, కులాల్లోని అనుమానిత విభాగాలను గుర్తించడానికి ఇలాంటి కుల డేటా అవసరం. ★ స్వాతంత్ర్యానంతరం ప్రభుత్వ చర్యలు: 1. **కాకా కలేకర్ కమిషన్ :** 1953లో కాకా కలేకర్ కమిషన్ (ఆర్టికల్ 340 ప్రకారం) భారతదేశ భూభాగంలోని సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతుల పరిస్థితులను పరిశోధించడానికి ఏర్పాటు చేయబడింది. 2. **బి.పి. మండల్ కమిషన్ :** 1979లో మండల్ కమిషన్ (ఆర్టికల్ 340 ప్రకారం), భారతదేశంలోని "సామాజికంగా లేదా విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించే" ఉద్దేశ్యంతో స్థాపించబడింది. 3. **ఇంద్ర సాహ్నీ కేసు :** 1992లో, ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల సమూహాలు, విభాగాలను చేర్చడం మరియు చేర్చకపోవడం వంటి అంశాలను పరిశీలించడానికి ఒక శాశ్వత సంస్థను ఏర్పాటు చేయాలని సుప్రీంకోర్టు పేర్కొంది. 4. **రాజ్యాంగ సంస్థగా ఎన్‌సీబీసీ:** 2018లో, ఎన్‌సీబీసీ (నేషనల్ కమీషన్ ఫర్ బ్యాక్‌వర్డ్ క్లాసెస్)ను రాజ్యాంగ సంస్థగా చేశారు. (102వ సవరణా 2018తో రాజ్యాంగ సంస్థగా మార్చబడింది). 5. **రాజ్యాంగ సవరణ :** 102వ రాజ్యాంగ సవరణ చట్టం కొత్త ఆర్టికల్స్ 338 (బి), 342 (ఎ)ను చేర్చారు. 6. **ఆర్టికల్ 338 (బి) :** సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులకు సంబంధించిన ఫిర్యాదులు మరియు సంక్షేమ చర్యలను పరిశీలించడానికిఎన్‌సీబీసీకి అధికారాన్ని అందిస్తుంది. 7. **ఆర్టికల్ 342 (ఎ):** వివిధ రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాలలో సామాజికంగా మరియు విద్యాపరంగా వెనుకబడిన తరగతులను గుర్తించడానికి రాష్ట్రపతికి అధికారం ఇస్తుంది. 8. **రోహిణి కమిషన్:** ఇతర వెనుకబడిన తరగతుల (ఓబీసీ) ఉప–వర్గీకరణ సాధ్యాసాధ్యాలను పరిశీలించడానికి రోహిణి కమిషన్‌ను అక్టోబర్ 2017లో (రాజ్యాంగంలోని ఆర్టికల్ 340) ఏర్పాటు చేశారు. ఇటీవల, కేంద్రం ఈ కమిషన్ గడువుని జనవరి 31, 2023 వరకు పొడిగించింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు

82. BRAIN DRAIN IN INDIA

★ ప్రభుత్వం భారత పౌరసత్వాన్ని వదులుకుంటున్న వారి డేటాను విడుదల చేసింది.

★ విద్యావంతులు, అధిక నైపుణ్యం ఉన్న వ్యక్తులు మెరుగైన పని పరిస్థితులన కల్పించడమే కాకుండా ఎక్కువ డబ్బు సంపాదించే అవకాశం కల్పించే దేశానికి తరలిపోవడాన్ని **బ్రెయిన్ డ్రెయిన్**గా నిర్వచించవచ్చు. **2021** మొదటి తొమ్మిది నెలల్లో 1,00,000 మంది భారతీయులు తమ పౌరసత్వాన్ని వదులుకున్నారని, గత ఐదేళ్లలో ఆ సంఖ్య 6,00,000 కంటే ఎక్కువని నివేదించబడింది.

★ **ప్రభుత్వ చర్యలు:**

1. **రామానుజన్ ఫెలోషిప్:** భారతదేశం వెలుపల ఉన్న తెలివైన భారతీయ శాస్త్రవేత్తలు భారతదేశంలో శాస్త్రీయ పరిశోధనలు చేపట్టడం కోసం ఉద్దేశించబడింది.
2. **రామలింగస్వామి రీ-ఎంట్రీ ఫెలోషిప్:** విదేశాల్లోని లైఫ్ సైన్సెస్, మోడరన్ బయాలజీ బయోటెక్నాలజీ మరియు ఇతర సంబంధిత రంగాలలో పని చేస్తూ.. తమ పరిశోధనా ఆసక్తులను కొనసాగించేందుకు స్వదేశానికి తిరిగి రావాలనుకునే భారత శాస్త్రవేత్తలను ప్రోత్సహించే కార్యక్రమం.
3. **విజిటింగ్ అడ్వాన్స్‌డ్ జాయింట్ రీసెర్చ్ (వజ్రా) ఫ్యాకల్టీ స్కీమ్‌ను సందర్శించడం:** విదేశాల్లో పనిచేస్తున్న శాస్త్రవేత్తలు, విద్యావేత్తలను (ఎన్ఆర్ఐలు సహా) ప్రభుత్వ నిధులతో నడుస్తున్న సంస్థలు, విశ్వవిద్యాలయాల్లో పనిచేసేందుకుగానూ భారత్‌కు తీసుకొచ్చే కార్యక్రమం ఇది.

83. ట్రాన్స్ ఫ్యాట్స్

★ ట్రాన్స్‌ఫ్యాట్స్ లేదా ట్రాన్స్ ఫ్యాటీ యాసిడ్స్ అనేవి ఒక రకమైన అసంతృప్త కొవ్వు పదార్థాలు. ఇటీవల ఇవి ప్రజల్లో తీవ్ర అనారోగ్యానికి కారణమవుతున్నాయి. వీటిని హైడ్రోజినేషన్ ప్రక్రియ ద్వారా కృత్రిమంగా తయారు చేస్తారు.

★ **ఎఫ్ఎస్ఎస్ఏఐ మార్గదర్శకాల ప్రకారం..** అన్ని రకాల వంట నూనెలు, వనస్పతి, బేకరీ పదార్థాలు, వెన్న, కూరగాయల నుంచి తయారు చేసే కొవ్వు పదార్థాలు మొదలైన వాటిని ట్రాన్స్ ఫ్యాటీ యాసిడ్స్ జనవరి 2021 నాటికి 3% కంటే తక్కువగా, జనవరి 2022 నాటికి 2% కంటే తక్కువ ఉండాలి.

★ **ట్రాన్స్ ఫ్యాటీ యాసిడ్స్ నిర్మూలన:** 2023 నాటికి కృత్రిమంగా తయారు చేసే ట్రాన్స్ ఫ్యాటీ యాసిడ్లను ఆహారాల నుంచి పూర్తిగా తొలగించాలని ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ పిలుపునిచ్చింది.

★ **ట్రాన్స్‌ఫ్యాటీ యాసిడ్స్ అధికంగా ఉండే పదార్థాలు:**

– హైడ్రోజినేటెడ్ నూనె లేదా వనస్పతి. – చిప్స్, బిస్కెట్ల వంటి చిరుతిళ్లు. – చికెన్, ఉల్లిపాయ వేపుళ్లు.

84. ఎస్ఎస్ఎల్వీ - డీ1 / ఈఓఎస్ - 2 ప్రయోగం

★ ఇస్రో ఇటీవల చేపట్టిన ఎస్ఎస్ఎల్వీ – డీ 1/ఈఓఎస్ – 2 ప్రయోగం విఫలమైంది. రాకెట్ ప్రాథమిక దశ విజయవంతమైనా.. ఎర్త్ అబ్జర్వేషన్ శాటిలైట్ – 2 (135 కిలోలు), ఆజాదీ శాట్ (8 కిలోలు) ఉపగ్రహాలను కక్ష్యలోకి ప్రవేశపెట్టలేక పోయారు.

★ పై రెండు ఉపగ్రహాలను భూమధ్య రేఖకు 350 కి.మీ. ఎత్తులో వృత్తాకార భూకక్ష్య (లో ఎర్త్ ఆర్బిట్)లో ప్రవేశ పెట్టడం.

★ ఈఓఎస్ – 2 అధునాతన రిమోట్ సెన్సింగ్ (భూ పరిశీలన) కార్యకలాపాలకు ఉద్దేశించింది. ఇది పరారుణ స్థాయిలో వాతావరణ అధ్యయనాలకు, భూమిని పర్యవేక్షించడం వంటి కార్యకలాపాలకు ఉద్దేశించినది.

85. భారత్‌లో సౌర విద్యుత్

★ 2030 నాటికి భారత్ దాదాపు 500 గిగావాట్ల పునరుత్పాదక ఇంధన ఉత్పత్తిని లక్ష్యంగా పెట్టుకుంది. దీనిని అందుకోవాలంటే.. 2030 నాటికి ఏటా దాదాపు 30 గిగావాట్ల సౌర విద్యుత్‌ను ఉత్పత్తి చేయవలసి ఉంటుంది.

★ **జాతీయ సౌరశక్తి మిషన్ (నేషనల్ సోలార్ మిషన్):** భారత్ ఇంధన భద్రతను కాచుకొంటూ.. పర్యావరణ పరంగా సుస్థిర అభివృద్ధిని ప్రోత్సహించడానికి భారత ప్రభుత్వం మరియు రాష్ట్ర ప్రభుత్వాలు చొరవ తీసుకుంటున్నాయి.

★ **ఇండియన్ రెన్యూవబుల్ ఎనర్జీ డెవలప్‌మెంట్ ఏజెన్సీ (ఐఆర్ఈడీఏ):** పునరుత్పాదక ఇంధన ప్రాజెక్టుల కోసం టర్మ్ లోన్లను అందించడానికి న్యూ అండ్ రెన్యూవబుల్ ఎనర్జీ డిపార్ట్‌మెంట్ పరిధిలో ఈ నాన్ బ్యాంకింగ్ ఫైనాన్సింగ్ కార్పొరేషన్‌ను ఏర్పాటు చేశారు.

★ **నేషనల్ ఇన్‌స్టిట్యూట్ ఆఫ్ సోలార్ ఎనర్జీ:** న్యూ అండ్ రెన్యూవబుల్ ఎనర్జీ మంత్రిత్వ శాఖ పరిధిలోని స్వతంత్ర సంస్థ. ఇది దేశంలోని ప్రధాన పరిశోధన మరియు అభివృద్ధి (ఆర్&డీ) సంస్థ.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ **సోలార్ పార్క్ స్కీము:** పునరుత్పాదక ఇంధన మంత్రిత్వ శాఖ (ఎమ్ఎన్ఆర్ఈ) వివిధ రాష్ట్రాలలో దాదాపు 500 మెగావాట్ల సామర్థ్యంతో సోలార్ పార్కులను ఏర్పాటు చేయడానికి ఈ పథకాన్ని రూపొందించింది. కొత్త సౌర విద్యుత్ ప్రాజెక్టుల ఏర్పాటుకు అవసరమైన మౌలిక సదుపాయాల కల్పనను సులభతరం చేయడానికి, సోలార్ పార్కులను స్థాపించడానికి భారత ప్రభుత్వం ఆర్థిక సహాయాన్ని అందించాలని ఈ పథకం ప్రతిపాదిస్తుంది. ★ **అటల్ జ్యోతి యోజన (అజయ్):** సోలార్ వీధి దీపాలను ఏర్పాటు చేసే ఉద్దేశ్యంతో ఈ పథకాన్ని 2016 సెప్టెంబరులో ప్రారంభించారు. ★ **సోలార్ విద్యుత్ తయారీని ప్రోత్సహించే కార్యక్రమాలు:** – ప్రొడక్షన్ లింక్డ్ ఇన్సెంటివ్ పథకం – సూర్య మిత్ర కార్యక్రమం – నేషనల్ స్కిల్ ఇండియా మిషన్ – దిగుమతుల అడ్డగింపు – వడ్డీ రాయితీ పథకం – డొమెస్టిక్ కంటెంట్ రిక్వయిర్‌మెంట్ ★ **అంతర్జాతీయ కార్యక్రమాలు :** 1. **అంతర్జాతీయ సౌరకూటమి :** భారత్ స్థాపించిన ఈ కూటమిలో 122 దేశాలు సభ్యులుగా చేరాయి. వీటి ప్రధాన లక్ష్యం సౌర విద్యుత్ ఉత్పత్తిలో అంతర్జాతయ సహకారం. 2. **వన్ సన్ – వన్ వరల్డ్ – వన్ గ్రిడ్ :** పునరుత్పాదక ఇంధన వనరుల రంగంలో ప్రధానంగా సౌర శక్తి రంగంలో అంతర్జాతీయ సహకారాన్ని పెంపొందించడం దీని ప్రధాన లక్ష్యం.
86.	**క్రిటికల్ మినరల్స్ మరియు మినరల్ సెక్యూరిటీ పార్టనర్‌షిప్ (ఎమ్ఎస్‌పీ)** ★ మినరల్ సెక్యూరిటీ పార్టనర్‌షిప్‌లో భారత్‌కు చోటు దక్కకపోవడంపై ప్రభుత్వంలో ఆందోళన పెరుగుతోంది. చైనా దిగుమతులపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించే లక్ష్యంతో, కీలకమైన ఖనిజ సరఫరా గొలుసులను బలోపేతం చేయడానికి అమెరికా నేతృత్వంలో ఏర్పడ్డ ప్రతిష్టాత్మక భాగస్వామ్యం. ★ దీనిలో అమెరికా సహా పది సభ్యదేశాలు ఆస్ట్రేలియా, కెనడా, ఫిన్లాండ్, ఫ్రాన్స్, జర్మనీ, జపాన్, దక్షిణ కొరియా, స్వీడన్, యునైటెడ్ కింగ్‌డమ్, యూరోపియన్ కమిషన్. ★ సభ్యదేశాల ఆర్థికాభివృద్ధికి అవసరమైన కీలకమైన ఖనిజాలను ఉత్పత్తి చేయడం, శుద్ధి చేయడం, రీసైకిల్ చేయడం. ★ రవాణాకు సంబంధించి పెద్ద ఎత్తున విద్యుత్ వాహనాలకు మారే లక్ష్యంతోపాటు ఎలక్ట్రానిక్స్ తయారీకి భారత్ కృషి చేస్తున్నందున అందుకు అవసరమైన ముడి పదార్థాల సరఫరాల అత్యంత కీలకం. ★ **క్రిటికల్ మినరల్స్ విషయంలో భారత్ చర్యలు:** – లిథియం ఒప్పందం – ఖనిజ్ బిదేశ్ ఇండియా లిమిటెడ్ (కబిల్) – ఇండియా – ఆస్ట్రేలియా క్రిటికల్ మినరల్స్ ఇన్వెస్ట్‌మెంట్ పార్ట్‌నర్‌షిప్
87.	**లంపీ స్కిన్ డిసీజ్ (ఎల్ఎస్‌డీ)** ★ గత కొన్ని వారాలుగా రాజస్థాన్ మరియు గుజరాత్‌లలో లంపీ స్కిన్ డిసీజ్ కారణంగా దాదాపు 3 వేల పశువులు చనిపోయాయి. 2019 నుంచి ఆసియాలో ఈ వ్యాధి ఎక్కువగా వ్యాపిస్తోంది. ★ **గ్లోబల్ అలయన్స్ ఫర్ వ్యాక్సిన్స్ అండ్ ఇమ్యునైజేషన్ నివేదిక ప్రకారం..** ఎల్ఎస్‌డీ వ్యాధి కాప్రి పాక్స్ వైరస్ వలన వస్తుంది. ఇది జన్యు పరంగా గోట్ పాక్స్, షీప్ పాక్స్ వైరస్ కుటుంబానికి చెందినది. ★ ఎల్ఎస్‌డీ పశువులకు ప్రధానంగా కీటకాల వంటి వాహకాల ద్వారా సోకుతుంది. వ్యాధి సంక్రమించిన పశువుల్లో గడ్డల వలే కనిపించే వృత్తాకార కణుపులు చర్మంపై ఏర్పడతాయి. ★ సెప్టెంబరు 2020లో మహారాష్ట్రలో ఈ వైరస్‌ను గుర్తించారు. గుజరాత్‌లో కూడా గత కొన్ని సంవత్సరాలుగా అడపాదడపా కేసులు నమోదవుతున్నాయి. అయితే, ప్రస్తుతం పశు మరణాల సంఖ్య అధికంగా ఉండటం ఆందోళన కలిగించే విషయం. ★ గుజరాత్ ప్రభుత్వం 14 ప్రభావిత జిల్లాల నుంచి పశువుల రవాణాను నిషేధించింది. దాదాపు 11 లక్షల పశువులకు వ్యాధి నిరోధక టీకాలు వేశారు. ★ జాతీయ డైరీ డెవలప్‌మెంటు బోర్డు 28 లక్షల డోసుల గోట్‌పాక్స్ వ్యాక్సిన్‌ను గుజరాత్, రాజస్థాన్, పంజాబ్ రాష్ట్రాలకు సరఫరా చేసింది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
88.	**రీప్లేస్‌మెంట్ లెవెల్ ఫెర్టిలిటీ** ★ భారత్ రీప్లేస్‌మెంట్ లెవెల్ ఫెర్టిలిటీ (ఆర్ఎల్ఎఫ్) సాధించిందనీ, దేశంలోని 31 రాష్ట్రాలు మరియు కేంద్రపాలిత ప్రాంతాల్లో మొత్తం సంతానోత్పత్తి రేటు 2.1 లేదా అంత కంటే తక్కువగానే ఉందని భారత ప్రభుత్వం నివేదించింది. ★ భారత ప్రభుత్వం భారత దేశ కుటుంబ నియంత్రణ 2030 విజన్ డాక్యుమెంటును కూడా ఆవిష్కరించింది. ★ జనాభాను ఒక తరం నుంచి మరొక తరానికి సరిగ్గా భర్తీ చేసే సంతానోత్పత్తి రేటును **రీప్లేస్‌మెంట్ లెవెల్ ఫెర్టిలిటీ రేటు** అంటారు. ప్రపంచ జనాభా అంచనా 2022 నివేదిక ప్రకారం.. 2023లో భారత్ చైనాను అధిగమించి అత్యధిక జనాభా కలిగిన దేశంగా అవతరిస్తుంది.
89.	**మంకీపాక్స్ వ్యాధి** ★ ప్రపంచ ఆరోగ్య సంస్థ మంకీపాక్స్ వ్యాధి వ్యాప్తిని అంతర్జాతీయ ప్రజారోగ్య అత్యవసర పరిస్థితిగా ప్రకటించింది. ★ ప్రధానంగా మానవుల నుంచి మానవులకు వ్యాపించడం వలన ఈ వ్యాధికి సంబంధించి 75 దేశాల్లో 16 వేలకుపైగా కేసులు నమోదయ్యాయి. అంతర్జాతీయ ప్రయాణం చేయని 34 సంవత్సరాల ఢిల్లీ నివాసిలో మంకీపాక్స్ వ్యాధిని గుర్తించారు. ★ మంకీపాక్స్‌అనేది జూనోటిక్ వైరస్. అనగా.. ఎలుకలు, కోతుల వంటి జంతువుల నుంచి మనుషులకు వ్యాపిస్తుంది. దీనిని తొలిసారి 1958లో కనుగొన్నారు. దీనిని మనుషుల్లో తొలిసారిగా 1970లో డెమొక్రటిక్ రిపబ్లిక్ ఆఫ్ కాంగోలో గుర్తించారు. అప్పటి నుంచి సెంట్రల్, వెస్ట్ ఆఫ్రికా దేశాల్లో తరచూ జంతువుల ద్వారా మనుషులకు సంక్రమిస్తోంది. ★ వైరస్ జంతువుల నుంచి మనుషులకు, మనుషుల నుంచి మనుషులకు వ్యాపిస్తుంది. ★ వ్యాధి సోకిన జంతువుల రక్తం, ఇతర స్రావాలను తాకడం వలన మనుషులకు సోకుతుంది. 2022 మే నెలలో పలు దేశాల్లో మంకీపాక్స్ కేసులు నమోదయ్యాయి. ఆశ్చర్యకరంగా యూరోప్ మరియు ఉత్తర అమెరికాలకు ప్రయాణం చేసిన వ్యక్తుల్లో ఈ వ్యాధిని గుర్తించారు. ★ 2022లో ప్రపంచవ్యాప్తంగా నమోదైన కేసుల్లో ఎక్కువగా యూరోప్‌లోనే వెలుగు చూశాయి. యూరోప్ దేశాల్లో ఇది వ్యాప్తి చెందడానికి మూలం, వైరస్ కొత్త ఉత్పరివర్తనాలపై సరైన సమాచారం లేదు. ★ అమెరికాలో స్మాల్‌పాక్స్ వైరస్ నిర్మూలనకు ఉపయోగించిన జిన్నేయస్, ఏసీఏఎమ్ – 2000 వ్యాక్సిన్లు మంకీపాక్స్ నివారణలో ఉపయోగిస్తున్నారు.
90.	**అంతరిక్ష పర్యాటకం** ★ అంతరిక్ష పర్యాటకాన్ని ప్రోత్సహించే ఉద్దేశ్యంతో ఇస్రో, లో ఎర్త్ ఆర్బిట్‌లో మానవసహిత అంతరిక్ష యాత్రలకు అవసరమైన రాకెట్ల తయారీని చేపడుతోంది. వినోదం పొందడానికి వ్యక్తులు చేసే అంతరిక్ష యాత్ర. ఈ పర్యటనలు భూకక్ష్యతోపాటు చంద్రమండలం వైపు కూడా ఉండవచ్చు. ★ **అంతరిక్ష పర్యాటకంలో పెరుగుదల – కారణాలు:** – తగ్గుతున్న ఖర్చులు – సాంకేతికతల అభివృద్ధి – పునర్వినియోగ వాహనాలు – వాణిజ్య సేవలు – నిధుల సమీకరణ ★ **అంతరిక్ష పర్యాటకం – సమస్యలు:** – అనారోగ్య సమస్యలు – తగిన నిబంధనలు లేకపోవడం – ప్రమాదకర ప్రయాణం – దీర్ఘకాలిక ఆరోగ్య ప్రభావం – పర్యావరణ ప్రభావం – అంతర్జాతీయంగా సరైన మార్గదర్శకాలు లేకపోవడం
91.	**డిజిటల్ వాణిజ్యం - ఓపెన్ నెట్‌వర్క్ OPEN-NETWORK FOR DIGITAL COMMERCE (ONDC)** ★ దేశంలోని చిన్న వ్యాపారులు, మామ్ అండ్ పాప్ స్టోర్‌లను ఈ – కామర్స్ ప్లాట్‌ఫారంపైకి తీసుకొచ్చేందుకు ప్రభుత్వం చేపట్టిన 'ఓపెన్ నెట్‌వర్క్ ఫర్ డిజిటల్ కామర్స్' ప్రాజెక్టులోకి మైక్రోసాఫ్ట్ ప్రవేశించింది. ★ ప్లాట్‌ఫారమ్ కేంద్రంగా నడుస్తున్న ఈ–కామర్స్‌ను కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారులు అందరికీ అందుబాటులోకి తీసుకొచ్చేందుకు రూపొందించిందే ఈ ఓపెన్ నెట్‌వర్క్ ఫర్ డిజిటల్ కామర్స్. ప్రస్తుతం ఉన్న ఈ–కామర్స్ ప్లాట్‌ఫారమ్‌ల వలే కాకుండా ఇది విక్రేతలు, వినియోగదారులందరికీ సమాన అవకాశాలను కల్పిస్తుంది. ★ కొనుగోలుదారులు, అమ్మకందారుల వద్ద ఉండే ఇంటర్‌ఫేస్‌ల మధ్య ఈ ఓన్‌డీసీ ఉంటుంది. ప్రస్తుతం అయితే వినియోగదారుల ఇంటర్‌ఫేస్‌గా పేటీఎమ్, అమ్మకందారుల ఇంటర్‌ఫేస్‌గా గోఫ్రుగల్ మొదలైనవి ఇంటర్‌ఫేస్‌గా వ్యవహరిస్తున్నాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
	★ కొనుగోలుదారుడు పేటీఎమ్ యాప్‌లో ఏదైనా వస్తువు కోసం వెతికినప్పుడు, ఆ యాప్ ఓన్‌డీసీ ప్లాట్‌ఫారమ్‌కు కనెక్ట్ చేయబడుతుంది. ఆ ఓన్‌డీసీ యాప్ కొనుగోలుదారుడు కొనాలనుకున్న వస్తువును విక్రయించే కంపెనీలన్నీ ఉండే విక్రేత వైపు ఇంటర్‌ఫేస్‌కు కనెక్ట్ చేస్తుంది. అక్కడి నుంచి కొనుగోలుదారుడు తమకు కావలసిన వస్తువును కొనుక్కోవచ్చు.
92.	**ఇంధనంగా హైడ్రోజన్** ★ పెట్రోలియం మరియు సహజ వాయువు శాఖ సహాయ మంత్రి రాజ్యసభలో ఒక ప్రశ్నకు వ్రాతపూర్వక సమాధానం ఇస్తూ.. ప్రభుత్వం 2021 సంవత్సరంలోనే జాతీయ హైడ్రోజన్ మిషన్ (ఎన్‌హెచ్‌ఎమ్)ను ప్రకటించిందనీ, దీనిలో భాగంగా హైడ్రోజన్‌ను రవాణా ఇంధనంగా అభివృద్ధి చేయడం కూడా ఉంటుందని తెలిపారు. ★ ఏదేశమైనా తన ఇంధన అవసరాల్లో సింహభాగం హైడ్రోజన్‌ను ఉపయోగిస్తే.. ఆ దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను హైడ్రోజన్ ఎకానమీ (ఆర్థిక వ్యవస్థ) అనవచ్చు. హైడ్రోజన్ అనేది ఆవర్తన పట్టికలో మొదటి మూలకం. ఇది తేలికైనది కూడా. 2050 నాటికి మొత్తం ఇంధన వినియోగంలో హైడ్రోజన్ 6% వాటాను కలిగి ఉండనుంది. ★ **జాతీయ హైడ్రోజన్ మిషన్:** హరిత విద్యుత్ వనరుల నుండి హైడ్రోజన్‌ను ఉత్పత్తి చేయడానికి జాతీయ హైడ్రోజన్ మిషన్‌ను ప్రారంభించాలని 2021-22 బడ్జెట్ ప్రసంగంలో ఆర్థిక మంత్రి ప్రతిపాదించారు. ★ **గ్రీన్ హైడ్రోజన్ పాలసీ:** ఈ పాలసీ కింద, తయారీ జోన్‌లను ఏర్పాటు చేయడానికి కేంద్ర ఆఫర్‌ను ప్రకటిస్తోంది. 2025 జూన్‌లోపు ఉత్పత్తి ప్లాంట్లను ప్రారంభించినట్లయితే 25 సంవత్సరాల పాటు ఉచిత ప్రసార ఏర్పాటు చేయడానికి ప్రభుత్వం సిద్ధంగా ఉన్నట్టు తెలిపింది.
93.	**భారత్‌లో చక్కెర పరిశ్రమ** ★ ఆర్థిక వ్యవహారాల క్యాబినెట్ కమిటీ 2022-23 (అక్టోబర్-సెప్టెంబర్) చక్కెర సీజన్‌లో చెరకు ధర క్వింటాల్‌కు రూ. 15 పెంచింది. 2021-22 సీజన్‌లో చక్కెర ఉత్పత్తిలో భారతదేశం బ్రెజిల్‌ను అధిగమించింది. 2021 లెక్కల ప్రకారం ఉత్తరప్రదేశ్, మహారాష్ట్ర, కర్ణాటక రాష్ట్రాలు అత్యధికంగా చెరకును ఉత్పత్తి చేస్తున్నాయి. ★ ప్రస్తుత చక్కెర సీజన్ 2021-22లో 1 ఆగస్టు 2022 వరకు సుమారు 100 మెట్రిక్ టన్నుల చక్కెర ఎగుమతి చేయబడింది. ఈ ఎగుమతులు 112 మెట్రిక్ టన్నులకు చేరుకునే అవకాశం ఉంది.
94.	**భారత్‌లో చమురు రంగం** ★ చమురు దిగుమతులను తగ్గించడానికి, దేశీయ ముడి చమురు ఉత్పత్తిని పెంచడానికి ప్రభుత్వం తీసుకున్న వివిధ చర్యల గురించి పెట్రోలియం, సహజ వాయువు శాఖ సహాయ మంత్రి తెలియజేసారు. ప్రతిరోజూ దాదాపు 5 మిలియన్ బ్యారెళ్ల ముడి చమురును భారత్ వినియోగిస్తుంది. దానిలో, సుమారుగా 4.5 మిలియన్ బ్యారెళ్లను దిగుమతి చేసుకుంటోంది. ప్రపంచంలోనే మూడవ అతిపెద్ద ముడిచమురు మార్కెట్‌గా భారత్ నిలిచింది. ★ భారతదేశ చమురు డిమాండ్ 2020లో రోజుకు 5 మిలియన్ బ్యారెల్స్ ఉండగా.. అది 2030 నాటికి 10 మిలియన్ బ్యారెళ్లకు చేరుకుంటుందని అంచనా. అధిక-నాణ్యత చమురును కలిగి ఉన్న దేశాల జాబితాలో భారత్‌ను నిలిపేందుకు **ఆక్టేన్ నంబర్ 100** పేరుతో ఇండియన్ ఆయిల్ కంపెనీ చమురును అభివృద్ధి చేసింది. ★ **ఇథనాల్ బ్లెండెడ్ పెట్రోల్ కార్యక్రమం:** ప్రత్యామ్నాయ, పర్యావరణ అనుకూల ఇంధనాల వినియోగాన్ని ప్రోత్సహించడానికి, ఇంధన దిగుమతులపై ఆధారపడటాన్ని తగ్గించడానికి ఈ కార్యక్రమాన్ని ప్రారంభించారు. ★ **సంరక్షణక్షమత మహోత్సవ్:** మెరుగైన ఆరోగ్యం, పర్యావరణానికి అనువైన పెట్రోలియం ఉత్పత్తుల పరిరక్షణ మరియు సమర్థవంతమైన వినియోగం గురించి ప్రజలకు అవగాహన కల్పించేందుకు ఏర్పాటు చేసిన కార్యక్రమం ఇది.
95.	**సెంట్రల్ బ్యాంకు డిజిటల్ కరెన్సీ** ★ ఆర్థిక మంత్రి ఈ సంవత్సరం తన బడ్జెట్ ప్రసంగం చేస్తున్నప్పుడు 2022-23 ఆర్థిక సంవత్సరంలో రిజర్వు బ్యాంకు ఆఫ్ ఇండియా (ఆర్‌బీఐ) తన సొంత డిజిటల్ రూపాయిని ప్రారంభించనుందని ప్రకటించారు. ఆర్‌బీఐ సమాచారం ప్రకారం, టోకు మరియు రిటైల్ విభాగాల్లో దశలవారీగా సెంట్రల్ బ్యాంక్ డిజిటల్ కరెన్సీని అమలులోకి తీసుకొచ్చే ప్రక్రియ జరుగుతోంది. ★ సెంట్రల్ బ్యాంక్ డిజిటల్ కరెన్సీ అనేది డిజిటల్ రూపంలో సెంట్రల్ బ్యాంక్ జారీ చేసే చట్టపరమైన కరెన్సీ. ఇది ఫియట్ కరెన్సీకి సమానంగా ఉంటుంది. దీని రూపం భిన్నంగా ఉన్నప్పటికీ.. ఫియట్ కరెన్సీతో మార్పిడి చేసుకోవచ్చు.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
96.	**బొగ్గు రంగం** ★ బొగ్గు శాఖ మంత్రి భారతదేశంలో బొగ్గు ఉత్పత్తికి సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించారు. దేశంలో బొగ్గు ఉత్పత్తి 2020-21లో 716.08 మెట్రిక్ టన్నుల నుండి 2021-22లో 778.19 మెట్రిక్ టన్నులకు పెరిగింది. ★ దేశ ఆర్థిక వ్యవస్థను నడిపించడంలో బొగ్గు విలువను సూచిస్తూ బొగ్గును 'నల్ల బంగారం', 'నల్ల వజ్రం'తో పోలుస్తారు. ★ భారతదేశంలో అత్యంత ముఖ్యమైన, సమృద్ధిగా లభించే శిలాజ ఇంధనం ఈ బొగ్గు. ఇది దేశ ఇంధన అవసరాలలో 55% వాటాను తీరుస్తోంది. ★ కోయాలిఫికేషన్ అనే ప్రక్రియ ద్వారా మిలియన్ల సంవత్సరాల క్రితం చనిపోయిన మరియు కుళ్ళిపోయిన మొక్కల శిలాజాల నుంచి ఇది ఏర్పడుతుంది. ★ **బొగ్గు రకాలు:** – పీట్ – లిగ్నైట్ (బ్రౌన్ కోల్)
97.	**అమెరికా ఫెడరల్ రిజర్వ్** ★ అమెరికా ఫెడరల్ రిజర్వ్ ఫెడరల్ ఫండ్స్ రేటును 75 బేసిస్ పాయింట్లు పెంచాలని నిర్ణయించింది. ★ అమెరికాలో బ్యాంకులు ఒకదానికొకటి ఏక రాత్రి వ్యవధితో తీసుకొనే రుణాలపై వసూలు చేసే వడ్డీ రేటును ఫెడరల్ ఫండ్ రేటు అంటారు. ఫెడరల్ ఫండ్ రేటు అమెరికా ఆర్థిక వ్యవస్థలో డబ్బు సరఫరాను నియంత్రించడమే లక్ష్యమని ఆ ఫండ్ ఎప్పుడూ స్పష్టం చేయనప్పటికీ.. అది దానికే ప్రయత్నిస్తుంది. అందుకే, ఫెడ్ అమెరికా ఆర్థిక వ్యవస్థలో ప్రస్తుత వడ్డీ రేట్లను పెంచాలనుకున్నప్పుడు, అది డబ్బు సరఫరాను తగ్గిస్తుంది. ★ అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి తాజా నవీకరణలో భాగంగా భారత్ ... అమెరికా, చైనా మరియు భారతదేశం వృద్ధి అంచనాలను తగ్గించింది. గ్లోబల్ మందగమనం ముడి చమురు ధరలలో కొంత ఉపశమనంతో పాటు భారతదేశానికి ఎటువంటి సానుకూలతను కలిగి ఉండదు. ★ ప్రస్తుత సంవత్సరం మరియు తదుపరి సంవత్సరానికి భారతదేశ జీడీపీ అంచనాల నుండి దాదాపు పూర్తి శాతం పాయింట్‌ను (ఖచ్చితంగా చెప్పాలంటే 0.8%) అంతర్జాతీయ ద్రవ్యనిధి తగ్గించింది.
98.	**బ్యాంకుల జాతీయకరణ** ★ కాంగ్రెస్ పార్టీ, దాని సీనియర్ నాయకులు కలిసి బ్యాంకుల జాతీయకరణ జరిగి 53 ఏళ్లు పూర్తయిన సందర్భంగా వార్షికోత్సవాన్ని జరిపారు. ★ అంతర్జాతీయ ద్రవ్య నిధి నిర్వచనం ప్రకారం, జాతీయీకరణ అనేది ప్రైవేట్ ఆస్తులను ప్రభుత్వం స్వాధీనం చేసుకుని, వాటిని ప్రభుత్వ యాజమాన్యం కిందకు తెచ్చే ప్రక్రియ. ★ భారతదేశంలో, 1969లో 14 బ్యాంకులను, 1980లో మరో 6 బ్యాంకులు జాతీయం చేశారు. ★ కార్పొరేట్ కుటుంబాల నియంత్రణ మరియు వారి గుత్తాధిపత్యం నుండి బ్యాంకులు బయటకు రావడానికి ఇది సహాయపడింది. ★ బ్యాంకుల జాతీయీకరణ తర్వాత, భారతదేశంలోని ప్రభుత్వ రంగ బ్యాంకు శాఖలు డిపాజిట్లలో సుమారు 800%కి పెరిగాయి. రుణాలు 11,000% పెరిగాయి.
99.	**జీరో బడ్జెట్ సహజ వ్యవసాయం** ★ ఇది సాంప్రదాయ భారతీయ పద్ధతుల నుండి అభివృద్ధి చేసిన రసాయన రహిత వ్యవసాయ పద్ధతి. దీనిని పద్మశ్రీ గ్రహీత సుభాష్ పాలేకర్ ప్రచారంలోకి తీసుకొచ్చారు. హరిత విప్లవ పద్ధతులకు ప్రత్యామ్నాయంగా 1990లలో దీనిని అభివృద్ధి చేశారు. ★ **జీరో బడ్జెట్ సహజ వ్యవసాయంలో కీలక విషయాలు:** 1. **జీవామృతం:** దేశీయ జాతుల ఆవు పేడ, మూత్రం, బెల్లం, పప్పుల పిండి, నీరు, మట్టి కలిపి పులియబెట్టిన మిశ్రమం. ఇది దాదాపు 500 కోట్ల సూక్ష్మ జీవులకు మూలం. ఇది ముడి పోషకాలను మొక్కలకు ఉపయోగపడేలా మార్చగలదు. 2. **బీజామృతం** :ఇది దేశీ ఆవు పేడ, మూత్రం, నీరు, కట్ట మట్టి, సున్నం మిశ్రమం. విత్తన శుద్ధికి దీనిని ఉపయోగిస్తారు. 3. **మల్చింగ్ :** ఇది ఎండిన గడ్డి లేదా రాలిన ఆకుల పొరతో మొక్కలను కప్పడం, ఇది నేలలోని తేమను సంరక్షించడానికి, మొక్కల మూలాల చుట్టూ ఉష్ణోగ్రతను 25-32 డిగ్రీల సెల్సియస్‌లో ఉంచుతుంది. దీని వలన మొక్కల వేళ్ల దగ్గర సూక్ష్మజీవులు తమ పనిని చేసేందుకు ఇది దోహద పడుతుంది.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
100.	**కనీస మద్దతు ధర** ★ ప్రభుత్వం ఎమ్ఎస్‌పీ (కనీస మద్దతు ధర) మరింత "సమర్థవంతంగా మరియు పారదర్శకంగా" చేయడానికి ఒక కమిటీని ఏర్పాటు చేసింది. ప్రభుత్వం రైతుల నుండి పంటలను కొనుగోలు చేసే ధరను **ఎమ్ఎస్‌పీ (కనీస మద్దతు ధర)** అంటారు. ★ తొలిసారిగా 1966-67లో హరిత విప్లవం నేపథ్యంలో రైతులు లాభాలు కోల్పోకుండా చేసేందుకు భారత ప్రభుత్వం దీనిని ప్రకటించింది. ★ **కనీస మద్దతు ధరకు ప్రత్యామ్నాయాలు:** 1. **మార్కెట్ ఇంటర్వెన్షన్ స్కీమ్:** కనీస మద్దతు ధరకు ప్రతి రూపం ఇది. దీని కింద రాష్ట్ర ప్రభుత్వం కూరగాయల వంటి త్వరగా పాడైపోయే వస్తువులను కొనుగోలు చేస్తుంది. 2. **ప్రైస్ డెఫిషియన్సీ పేమెంట్ :** మోడల్ ధర, కనీస మద్దతు ధల మధ్య వ్యత్యాసాన్ని ప్రభుత్వం రైతులకు చెల్లించాలని నీతి ఆయోగ్ మరియు ఆర్థిక సర్వే సిఫార్సు చేశాయి. మధ్య ప్రదేశ్ (భవంతర్ భుగ్తాన్ యోజన), హర్యానా (భవంతర్ భారపై యోజన) వంటి కొన్ని రాష్ట్రాలు ఈ పథకాలను ప్రారంభించాయి.
101.	**చిరుతల పునఃప్రవేశ కార్యక్రమం (చీతా రీ ఇంట్రడక్షన్ కార్యక్రమం)** ★ 1952లో భారతదేశంలో అంతరించిపోయినట్లు ప్రకటించిన చిరుత జాతిని మధ్యప్రదేశ్‌లోని కునో-పాల్పూర్ నేషనల్ పార్క్‌లో మళ్లీ ప్రవేశ పెట్టారు. ఆఫ్రికన్ చిరుతలను భారత్ మరియు ఆఫ్రికా మధ్య ఖండాంతర స్థానాంతరణ (ట్రాన్స్‌లోకేషన్) ప్రాజెక్ట్ కింద తీసుకువస్తున్నారు. ★ **కునో - పాల్పూర్ జాతీయ పార్కు** : పులి, సింహం, చిరుతపులి వంటి జాతులు గతంలో ఉన్నట్టుగానే కలిసిమెలసి జీవించడానికి అనువైన ప్రదేశం. ★ నౌరదేహి వన్యప్రాణి సంరక్షణ కేంద్రం (1,197 చ.కి.మీ), మధ్యప్రదేశ్. ★ గాంధీ సాగర్ వన్యప్రాణి సంరక్షణ కేంద్రం - భైంస్రోగఢ్ వన్యప్రాణుల అభయారణ్య సముదాయం (దాదాపు 2500 చ.కి.మీ), మధ్యప్రదేశ్. ★ రాజస్థాన్‌లోని జైసల్మేర్‌లోని షాఘర్ బల్జ్ (4,220 చ.కి.మీ.). ★ ముకుందర టైగర్ రిజర్వ్ (80 చ.కి.మీ), రాజస్థాన్.
102.	**కార్బన్ మార్కెట్** ★ ఇంధన సంరక్షణ చట్టం - 2001 సవరణ బిల్లును పార్లమెంటులో ప్రవేశపెట్టారు. దేశీయ కార్బన్ మార్కెట్‌ను సృష్టించడం ఈ బిల్లు ప్రధాన ఉద్దేశ్యం. ఎంపిక చేసిన పారిశ్రామిక, వాణిజ్య మరియు నివాస వినియోగదారులు హరిత ఇంధనం ఉపయోగించడం తప్పనిసరి చేస్తోంది. వారు ఉపయోగించే ఇంధనంలో కూడా నిర్దేశించినంత మేరకు పునరుత్పాదక లేదా శిలాజేతర ఇంధనాలై ఉండాలి. ★ 2001 చట్టం.. కొన్ని ఎంపిక చేసిన పరిశ్రమలు మరియు వాణిజ్య సముదాయాలు అనుసరించాల్సిన ఇంధన సామర్థ్య మరియు సంరక్షణ ప్రమాణాలను నిర్దేశించింది. ఎయిర్ కండిషనర్లు, రిఫ్రిజిరేటర్లు వంటి పరికరాలు, ఉపకరణాలకు కూడా నిర్దిష్ట ప్రమాణాలను సూచించారు. ★ ఇంధనాన్ని ఆదా చేయడానికి మరింత సమర్థవంతమైన ప్రక్రియలు, పరికరాల వినియోగాన్ని ప్రోత్సహించడానికి బ్యూరో ఆఫ్ ఎనర్జీ ఎఫిషియన్సీ (బీఈఈ)ని ఏర్పాటు చేశారు. **"కార్బన్ క్రెడిట్"** అనేది ట్రేడబుల్ సర్టిఫికేట్. మరింత ప్రత్యేకంగా చెప్పాలంటే, దీనిని కలిగి ఉన్న దేశానికి ఒక నిర్దిష్ట వ్యవధిలో, కార్బన్ డయాక్సైడ్ లేదా ఇతర గ్రీన్‌హౌస్ వాయువులను విడుదల చేసే హక్కును అందిస్తుంది. దేశీయ లేదా ప్రాంతీయ కార్బన్ మార్కెట్‌లు ఇప్పటికే అనేక ప్రదేశాలలో పని చేస్తున్నాయి. ముఖ్యంగా యూరప్‌లో, **ఉద్గార వ్యాపార పథకం (ఈటీఎస్)** ఇలాంటి సూత్రాలపైనే పని చేస్తుంది. చైనా కూడా దేశీయ కార్బన్ మార్కెట్‌ను కలిగి ఉంది.
103.	**వన్యప్రాణీ సంరక్షణ సవరణ బిల్లు - 2021** ★ వన్యప్రాణుల (రక్షణ) సవరణ బిల్లు - 2021ను లోక్‌సభ ఆమోదించింది. 1972 వన్యప్రాణి (రక్షణ) చట్టానికి సవరణలు చేసే ఈ బిల్లును డిసెంబర్ 2021లో కేంద్ర పర్యావరణ మంత్రిత్వ శాఖ లోక్‌సభలో ప్రవేశపెట్టింది. ★ **హానికర (ఇన్వేసివ్) జాతుల నియంత్రణ:** ఇన్వేసివ్ జాతుల దిగుమతి, వ్యాపారం వంటి విషయాల్లో కేంద్ర ప్రభుత్వానికి నియంత్రణాధికారాలు ఉంటాయి.

క్ర.సం.	ముఖ్యాంశాలు
104.	**INTEDED NATIONALLY DETERMINED CONTRIBUTION (INDC)** ★ గ్లాస్గోలో ప్రధాన మంత్రి నరేంద్ర మోడీ చేసిన వాతావరణ వాగ్దానాల అమలుకు కేంద్ర కేబినెట్ ఇటీవల ఆమోదం తెలిపింది. పారిస్ ఒప్పందాలోని వాతావరణ లక్ష్యాలను సాధించడంలో భాగంగా వాతావరణ మార్పులను నిరోధించడానికి వివిధ దేశాలు అమలు చేసే జాతీయ పర్యావరణ ప్రణాళికలను ఐఎన్‌డీసీలుగా పిలుస్తారు. ★ నెట్ జీరో స్టేటస్ అనగా.. వాతావరణంలో చేరే కర్బన ఉద్గారాలను వృక్షాలు, సాంకేతికతలను ఉపయోగించి పూర్తిగా సంగ్రహించే స్థితి. తద్వారా నికరంగా కర్బన ఉద్గారాలు 'సున్నా'గా ఉంటాయి. ★ భారతదేశం యొక్క వాతావరణ లక్ష్యాలు అభివృద్ధి చెందిన దేశాల నుంచి నిధులు మరియు సాంకేతికత బదిలీలపై ఆధారపడి ఉంటుంది. అటువంటి అంతర్జాతీయ మద్దతు లేని పక్షంలో భారత్ తన లక్ష్యాలను సాధించడం కష్టమే.
105.	**మానవ - వన్యప్రాణుల సంఘర్షణ** ★ మానవ – వన్య ప్రాణుల సంఘర్షణ సంఘటనలు పెరుగుతున్నాయని అటవీ, పర్యావరణ మరియు వాతావరణ మార్పుల శాఖ సహాయ మంత్రి లోక్‌సభలో తెలియజేశారు. ★ మానవ–వన్యప్రాణుల సంఘర్షణ, మానవ మరియు వన్యప్రాణుల మధ్య పరస్పర ప్రతికూల ప్రభావాలను సూచిస్తుంది. దీని వలన ప్రజలు ప్రాణాలు లేదా వనరులను కోల్పోతారు. జంతువులను వేటాడటం లేదా వాటి ఆవాసాలను ధ్వంసం చేయడం ద్వారా వన్య ప్రాణుల సంఖ్య తగ్గిపోతోంది. ★ **మానవ – వన్యప్రాణి సంఘర్షణకు కారణాలు:** 1. ఆవాస విధ్వంసం 2. అధిక జనాభా 3. మౌలిక సదుపాయాల కల్పన 4. విపత్తులు 5. జీవనోపాధి 6. వన్యప్రాణుల అక్రమ వ్యాపారం 7. ఆహార కొరత ★ 2016లో, పర్యావరణ మంత్రిత్వ శాఖ అడవి పందులు, నీల్‌గాయ్ మరియు రీసస్ కోతుల వంటి నిర్దిష్ట వన్యప్రాణులను 'వెర్మిన్'గా ప్రకటిస్తూ నోటిఫికేషన్ జారీ చేసింది.
106.	**పర్యావరణంపై ప్రభావ అంచనా (ఈఐఏ)** ★ పర్యావరణం, అటవీ మరియు వాతావరణ మార్పుల మంత్రిత్వ శాఖ పర్యావరణ ప్రభావ అంచనా నిబంధనలకు పలు సవరణలను నోటిఫై చేసింది. ఈ ప్రక్రియ మరింత సులభతరంగా ఉండేందుకు అనేక మినహాయింపులను ప్రకటించింది. ★ ఏదైనా ఒక ప్రాజెక్టు పర్యావరణంపై చూపే ప్రతికూల ప్రభావాన్ని మథింపు చేయడం మరియు సాధ్యమైనంతమేర తగ్గించడం లక్ష్యంగా తొలిసారిగా ఈఐఏ నిబంధనలను కేంద్ర ప్రభుత్వం 2006లో నోటిఫై చేసింది. తరువాత ఈ ప్రక్రియకు 2016, 2020, 2021లలో సవరణలను తీసుకొచ్చింది. ★ 15 మెగావాట్ల సామర్థ్యం వరకూ, బయోమాస్ లేదా మున్సిపల్ సాలిడ్ వేస్ట్ ఆధారిత థర్మల్ పవర్ ప్లాంట్స్ మినహాయింపు. అయితే, ఈ ప్లాంట్లలో బొగ్గు, లిగ్నైట్ లేదా పెట్రోలియం ఉత్పత్తులు పూర్తి ఇంధనంలో 15% కంటే తక్కువ ఉండాలి. ★ **ఈఐఏ లక్ష్యాలు:** **1. సుస్థిరాభివృద్ధి:** అభివృద్ధి పర్యావరణహితంగా ఉండేలా తగిన ప్రత్యామ్నాయ విధానాలను ప్రోత్సహించడం. **2. ప్రజలను చైతన్య పరచడం:** విధాన నిర్ణయాలు పర్యావరణంపై చూపే ప్రభావాలను ప్రజలకు వివరించడం. **3. ప్రభావ అంచనా:** అభివృద్ధి కార్యకలాపాల ప్రక్రియ యొక్క ఆర్థిక, పర్యావరణ మరియు సామాజిక ప్రభావాన్ని గుర్తించడం, అంచనా వేయడం మరియు మూల్యాంకనం చేయడం.
107.	**సున్నిత పర్యావరణ మండలాలు (ఎకో సెన్సిటివ్ జోన్స్)** ★ కేరళ రాష్ట్ర అసెంబ్లీ ఎకో సెన్సిటివ్ జోన్ పరిధి నుంచి మానవ నివాస స్థలాలు, వ్యవసాయ భూములు, ప్రభుత్వ కార్యాలయాలను మినహాయించాలని కేంద్ర ప్రభుత్వాన్ని కోరుతూ చేసిన తీర్మానాన్ని ఆమోదించింది. ఇటీవలే సుప్రీంకోర్టు అన్ని రక్షిత అడవుల చుట్టూ ఎకో సెన్సిటివ్ జోన్లను ఏర్పాటు చేయాలంటూ ఆదేశాలివ్వడం తెలిసిన విషయమే. ★ నేషనల్ పార్కులు మరియు వన్యప్రాణీ అభయారణ్యాల చుట్టూ 10 కిలో మీటర్లలోపు ప్రాంతాలను ఎకో సెన్సిటివ్ జోన్లుగా గుర్తించాలని నేషనల్ వైల్డ్‌లైఫ్ యాక్షన్ ప్లాన్ 2002 – 2016 నిర్దేశిస్తోంది. ★ పర్యావరణ పరంగా సున్నితమైన కారిడార్లను కలిగి ఉన్నట్టయితే.. 10 కిలోమీటర్లు దాటిన ప్రాంతాలను కూడా ఎకో సెన్సిటివ్ జోన్లుగా నోటిఫై చేయవచ్చు.

UPSKILL FOR IAS
Free Workshop
12th October - 16th October 2022
CIVILS
GS+OPTIONALS
P. KRISHNA PRADEEP
Chairman, 21st Century IAS
Classes Starts From
17th October, 2022
ONLINE / OFFLINE
Admissions
are open
Register Now
www.kpias.net
Krishna Pradeep's
Since : 2003
21st Century IAS
Producing Next Generation Leaders for Good Governance
A/C Campus
kpiasacademy
Call:
04035052121, 9133637733
Address: Krishna Pradeep's 21st Century IAS Academy,
Opp: Vikas Book Store, Ashok Nagar, Hyderabad

APPSC /
TSPSC
Krishna Pradeep's
21st Century IAS
Producing Next Generation Leaders for Good Governance
GROUP-II
తెలుగు మీడియం
P. KRISHNA PRADEEP
Chairman, 21st Century IAS
ONLINE /
OFFLINE
Classes Starts From
10-10-2022
kpiasacademy
ADMISSIONS ARE OPEN
Address:
21st Century IAS Academy,
Ashok Nagar, Hyderabad.
Call Us :
04035052121, 9133237733

GROUP-2
APPSC
TSPSC
ENGLISH MEDIUM
ONLINE / Classroom Sessions
Classes Starts From
10th October 2022
Admissions are open
Follow us : kpiasacademy
www.kpias.net
P. KRISHNA PRADEEP
Chairman, 21st Century IAS
Krishna Pradeep's
Since : 2003
21st Century IAS
Producing Next Generation Leaders for Good Governance
A.C Campus
Call us :
04035052121
9133237733
Address : Krishna Pradeep's 21st Century IAS Academy, Opp: Vikas Book Store, Ashok Nagar, Hyderabad